

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ
ФАКУЛТЕТ
ДЕПАРТАМАН ЗА МАТЕМАТИКУ И
ИНФОРМАТИКУ

*Аналитичке процедуре као
инструмент вршења ревизије
-мастер рад-*

Ментор: доц др Наташа Спахић

Студент: Маја Маравић

Нови Сад, 2013.

Садржај

1. Увод.....	2
2. Значење појединих појмова	3
3. Аналитичке процедуре.....	4
3.1. Дефиниција аналитичких процедура.....	4
3.2. Видови аналитичких процедура	5
3.3. Сврха аналитичких процедура	6
3.3.1. Прелиминарни аналитички преглед- процена ризика	6
3.3.2. Аналитичке процедуре као суштински тестови	6
3.3.3. Завршни аналитички преглед.....	9
3.4. Врсте аналитичких процедура.....	10
3.4.1. Анализа тренда	10
3.4.2. Рацио анализа	12
3.4.3. Тестови логичности.....	16
4. Примена аналитичких процедура.....	17
4.1. Упоредивање финансијских информација текуће године са истим из претходне године-појединачно за узоркована предузећа.....	17
4.2. Упоредивање финансијских информација свих узоркованих млекара	32
4.3. Упоредивање односа између финансијских и нефинансијских информација-појединачно за узоркована предузећа	41
4.4. Упоредивање финансијских и нефинансијских података са средњом вредношћу истих података узоркованих предузећа	49
5. Закључна разматрања.....	58
5.1. Резултати примене аналитичких процедура	58
5.2. Завршни аналитички преглед.....	59
5.3. Закључак.....	92
Литература	97
Списак табела и графикана.....	98
Кратка биографија	101

1. Увод

Циљ овог рада је да се на целовит, сажет и разумљив начин објасни појам, улога и значај аналитичких процедура, са аспекта њиховог значаја за ревизијску праксу. Након теоријског разматрања аналитичких процедура, извршено је и истраживање којим је поткрепљен став о ефикасности спровођења аналитичких процедура у свакој од фаза ревизије. Рад је подељен на пет глава, укључујући и закључна разматрања рада.

Предмет рада представља вршење ревизије помоћу једне од најефикаснијих метода-аналитичким поступцима, са посебним освртом на њихову примену у индустрији млека и млечних производа. Предмет истраживања су млекаре, односно њихово пословање.

У великој групи докумената, одабрана су и представљена она која су се у пракси показала као неизоставна приликом вршења ревизије- биланс стања, биланс успеха и статистички анкет. Приликом вршења ревизије неопходно је анализирати и проверити финансијске извештаје клијента, односно наручиоца ревизије и прибавити потребну документацију што је веома сложен и комплексан посао за ревизора, који носи са собом одређене ризике. У овом раду акценат ће бити на анализи прибављене документације.

У истраживању које је обављено коришћени су подаци Агенције за привредне регистре. Ова агенција има својство правног лица, а бави се вођењем законом утврђених регистара као јединствених централизованих електронских база података. Она прикупља и анализира податке привредних субјеката и на одговарајући, законом прописан начин извештава државне органе и друге заинтересоване стране. Сајт Агенције за привредне регистре био је главни извор података који су коришћени у обављеном истраживању.

Приликом израде рада коришћена је домаћа и страна стручна литература, као и информације и сазнања до којих се може доћи путем интернета.

2.Значење појединих појмова

Ревизија	Поступак испитивања и оцене финансијских извештаја, на основу којих се даје стручно мишљење о реалности и објективности стања имовине, капитала, обавеза и резултата пословања. ¹
Ревизор	Лице које пружа ревизијске услуге.
Аналитичке процедуре/ Аналитички поступци	Процене финансијских информација на основу испитивања могућих односа међу финансијским и нефинансијским подацима о пословању предузећа, као и поређења истих са очекиваним износима које је израдио ревизор.
Финансијски извештаји	Скуп извештаја који се састављају на крају пословне године и који презентују резултате пословања клијента у претходном периоду. Најчешће их чине биланс стања, биланс успеха, извештај о променама на капиталу, биланс токова готовине, напомене уз финансијске извештаје и сл.
Ревизорски доказ	Информације које је ревизор добио у току извођења закључака на којима заснива мишљење.
Финансијски податак	Податак о финансијским перформансама компаније документован у финансијским извештајима.
Нефинансијски податак	Податак који није садржан у финансијским извештајима. Ту спадају подаци из окружења предузећа, број запослених, подаци од акционара, подаци о односима у делатности којој предузеће припада и друге информације.
Флуктуација	Промена (варијација) износа током временског периода.
Међународни стандарди ревизије	Садрже основне принципе, битне поступке и смернице које служе као водич за ревизорску праксу.
Одбор за стандарде ревизије	Одбор који развија и издаје стандарде и саопштења о ревизији.

¹ М. Андрић, Б. Крсмановић, Д. Јакшић, Ревизија- теорија и пракса, Универзитет у Новом Саду, Економски факултет Суботица, 2009. године

3. Аналитичке процедуре

3.1. Дефиниција аналитичких процедура

Аналитичке процедуре су важан део процеса ревизије јер представљају једну од метода прикупљања доказа, односно информација и докумената које ревизор користи да би изразио веродостојно и аргументовано мишљење о истинитости, конзистентности и веродостојности финансијских извештаја неког правног лица.

У литератури налазимо различите дефиниције аналитичких процедура.

Аналитичке процедуре су ревизијска техника за оцену и вредновање елемената финансијских извештаја на основу истраживања могућих односа између финансијских и нефинансијских података које обухвата поређење исказаних и евидентираних износа са очекивањима ревизора.

„Обухватају анализу значајних показатеља и трендова, укључујући и истраживање флуктуација.“² Аналитичке процедуре указују на повећан ризик постојања погрешних књижења, али нису директан доказ о постојању нетачности у финансијским извештајима.

Оне „представљају скуп процена финансијских информација заснованих на проучавању успостављених односа између финансијских информација и односа између финансијских и нефинансијских информација.“³

Међународни стандарди ревизије 520 „Аналитички поступци“ их дефинишу као „анализу значајних показатеља и трендова, укључујући и резултате испитивања флуктуација и односа који нису конзистентни са другим релевантним информацијама или који одступају од унапред представљених величина“.

Аналитички поступци обезбеђују ревизору да боље разуме комитентове пословне догађаје и да идентификује подручје где се грешка највероватније очекује.

Главни циљ извођења аналитичких поступака је смањење броја детаљних ревизорских испитивања. Када се на основу аналитичких процедура открију значајне флуктуације или релације које нису у складу са другим релевантним информацијама или

² Међународни стандарди ревизије

³ М. Андрић, Б. Крсмановић, Д. Јакшић, Ревизија- теорија и пракса, Универзитет у Новом Саду, Економски факултет Суботица, 2009. године

одступају од предвиђених износа, ревизор треба да прилагоди поступке планирања како би добио адекватне доказе и објашњења.

Одбор за стандарде ревизије закључио је да су аналитичке процедуре веома важне и да су неизоставан део процеса сваке ревизије. Под условом да их ревизор може извести тачно и да је у могућности на прави начин да тумачи добијене резултате, њихова примена је веома ефикасна.

3.2. Видови аналитичких процедура

Аналитичке процедуре подразумевају компарацију забележених информација или неких рачуна базираних на тим информацијама са очекивањима које је креирао ревизор. Ревизор очекиване износе добија идентификацијом и коришћењем веродостојних односа које је разумно очекивати да постоје, након упознавања и потпуног разумевања клијента и његовог пословног окружења. Прогнозе износа ревизор прави на основу разних извора међу којима су и следећи:

- а. Финансијске информације за упоредиве претходне периоде (продаја за текућу годину може се предвидети на основу продаје из претходне године), односно поређења појединачних салда на рачунима или свих салда у бруто билансу.
- б. Очекивани резултати (предвиђање продаје у текућем периоду на основу текућег буџета). Под овим се подразумева поређење исказаних финансијских информација за текући период у ком се врши ревизија са планираним информацијама и прогнозама.
- ц. Односи елемената финансијских извештаја у датом периоду (предвиђање рачуна потраживања на основу рачуна продаја и коефицијената обрта за потраживања за узастопне периоде). Утврђују се односи између исказаних финансијских информација у текућем периоду за појединачне позиције биланса. Треба да постоји одговарајућа веза између ових података.
- д. Сличне информације из делатности у оквиру које предузеће послује (могу се предвидети трошкови плата на основу процентуалног просека трошкова плата у привредној грани клијента према укупној продаји у грани).
- е. Односи финансијских информација и оперативних података или других релевантних нефинансијских информација (на основу броја соба, стопа попуњености, стандардних цена соба могу се предвидети приходи за хотел), тј. анализа односа између финансијских и нефинансијских информација у одређеном временском периоду.

Сваки од наведених видова аналитичких процедура ревизору помаже у формирању мишљења о пословању субјекта ког анализира. Добијени резултати представљају добре смернице за наставак рада ревизора.

3.3. Сврха аналитичких процедура

Аналитички поступци коришћени током процеса ревизије спроводе се за три примарне сврхе:

- Прелиминарни аналитички преглед- процена ризика
- Аналитичке процедуре као суштински тестови
- Аналитичке процедуре у завршној ревизији

3.3.1. Прелиминарни аналитички преглед- процена ризика

Овај преглед се изводи како би се разумела делатност клијента и његово окружење, као помоћ у приступу материјалним грешкама и одређивању природе, времена и обима ревизијских процедура. У планирању ревизије аналитичке процедуре ревизору служе с једне стране, да схвати пословне активности клијента (уколико ревизију врши први пут), а са друге стране да идентификује подручја која представљају ризике релевантне за ревизију.

Да би ово било постигнуто аналитички поступци служе за побољшање и јачање ревизоровог мишљења о клијенту и његовом пословном окружењу као и трансакцијама и догађајима до којих је дошло откако је последња ревизија спроведена. Неопходна је идентификација подручја могућих грешака битних за ревизију. Отуда, предмет аналитичких процедура је идентификација постојања неуобичајених трансакција, догађаја, износа, рачуна или трендова који указују на потребу за проширењем и продубљивањем ревизије која је планирана.

Обим и време ревизијских процедура у великој мери зависи од величине и комплексности клијента. Код неких ентитета аналитичке процедуре се састоје од поновног прегледања промена у рачунима текућег у односу на претходни период, док код неких постоји потреба за широком анализом тромесечних извештаја. У оба случаја аналитичке процедуре у комбинацији са ревизоровим сазнањем о пословању клијента представљају базу за даља истраживања и ефективно планирање.

Иако аналитичке процедуре у овој фази представљању анализу финансијских података, понекад је добро размотрити и нефинансијске информације, као што су број запослених, квадратна површина продајног простора, обим производње и слично. Оне могу допринети свеуобухватнијем резонувању.

3.3.2. Аналитичке процедуре као суштински тестови

Аналитички поступци су коришћени као суштински тестови када ревизор сматра да они могу бити ефективнији и ефикаснији од тестирања детаља смањујући ризик од

нетачних тврдњи на прихватљив ниво. Ревизор може тестирати један или више специфичних циљева ревизије. Овим процедурама не могу се тестирати циљеви власништва и разграничења.

Ревизорово ослањање на суштинске тестове како би дошао до одређене тврдње може бити базирано на тестовима детаља, на аналитичким процедурама или на комбинацији та два. Одлука о томе за коју се процедуру треба одлучити како би се добила што реалнија тврдња заснована је на ревизоровом суду о очекиваној ефикасности и ефективности оних процедура које су на располагању.

Ревизор разматра степене уверености које може добити применом различитих процедура. За неке тврдње аналитичке процедуре су далеко ефективније.

Очекивана ефикасност и ефективност аналитичких процедура у идентификацији могућих грешака између осталог зависи и од:

- а. Природе тврдње
- б. Веродостојности веза и могућности њихових предвиђања
- ц. Доступности и поузданости података који се користе у креирању очекивања
- д. Прецизности очекивања.

а. Природа тврдње.

Аналитичке процедуре могу бити ефикасније и ефективније код тврдњи код којих потенцијална нетачност не би била идентификована испитивањем детаља. На пример, компарација исплаћених зарада са бројем запослених може указивати на нелегална кретања новца која можда не би била приметна анализом индивидуалних трансакција. Одступање од очекиваних односа такође може указивати на потенцијалне пропусте када доказ о забележеним трансакцијама није доступан.

б. Веродостојност и предвидивост односа.

Веома је важно да ревизор разуме разлоге због којих су односи веордостојни јер се неретко дешава да се чини да су подаци повезани иако они то нису, што може водити ревизора ка погрешним закључцима. С друге стране, присуство неочекиваних веза обезбеђује битан доказ када се оне истражују на одговарајући начин.

Како је циљ аналитичких процедура висок степен сигурности, потребно је пронаћи што предвидљивије односе међу подацима да би се дошло до реалног очекивања. Везе у статичном пословном окружењу лакше је предвидети, него оне у динамичном или нестабилном систему. Везе које укључују и податке из биланса успеха теже да буду поузданије од оних које обухватају само биланс стања из разлога што биланс стања представља трансакције током временског периода, а биланс успеха у једном тренутку.

ц. Доступност и поузданост података.

Подаци могу, а и не морају бити доступни при креирању одређених тврдњи. На пример, да би се проверила тврдња о комплетности доказа очекивања о продаји могу бити креирана на основу статистичких података из делатности којом се клијент бави или на основу површине продајних објеката. С друге стране, за неке ентитете, ови подаци могу бити недоступни, па је ефикасније користити информације везане за транспорт како би се тестирала тврдња.

Ревизор користећи аналитичке процедуре стиче уверење базирано на поређењу регистрованих износа са очекивањима формираним на основу других извора. Поузданост података мора бити на жељеном нивоу. Ревизор све разматра узимајући у обзир изворе из којих су добијени и услове под којима су подаци сакупљени, као и остала сазнања која је о њима стекао.

Следећи фактори утичу на ревизорово резонување поузданости података у сврху постизања циљева ревизије:

- Да ли су подаци добијени из независних извора изван клијента (екстерни извори) или од извора унутар клијента (интерни извори)
- Да ли су извори унутар клијента независни од оних који су одговорни за забележене износе
- Да ли су подаци креирани у поузданом систему са адекватном контролом
- Да ли су подаци прошли ревизорску контролу током текуће или претходне године
- Да ли су очекивања добијена коришћењем података из више извора.

д. Прецизност очекивања.

Очекивање треба да буде довољно прецизно како би обезбеђен жељени ниво уверености да ће разлике и одступања која се потенцијално појављују, појединачно или у групи са другим грешкама, моћи бити уочена. Повећањем прецизности смањује се обим могућих различитости и одступања и према томе вероватноћа да ће значајне разлике бити уочене расте. Прецизност очекивања између осталог зависи и од ревизорове идентификације и разматрања фактора који значајно утичу на износе који се анализирају, као и колико детаљни подаци су коришћени како би се развило очекивање.

Многобројни фактори утичу на финансијске односе. На пример, продаја зависи од цена, обима као и разноврсности производа. Сваки од њих може бити промењен под утицајем неких других фактора чијим искључивањем потенцијалне грешке могу бити прикривене. Генерално, ефикаснија идентификација фактора који значајно утичу на финансијске односе је пожељна како би се постигао виши степен сигурности при одређеним тврдњама.

Очекивања развијена на детаљним анализама дају већу шансу за детекцију грешака него широка поређења. Посматрање месечних извештаја је ефикасније од посматрања годишњих, као што је и анализа сличних података у окружењу ефикаснија од анализе

истих у целој делатности. Степен детаљности који је одговарајући зависи од врсте клијента, његове величине и сложености. Ризик да ће материјалне грешке остати непримећене искључивањем неких фактора расте порастом сложености активности клијента. Упрошћавање помаже у смањењу ризика.

Истраживање и вредновање значајних одступања

Током планирања аналитичких процедура ревизор треба да размотри степен одступања који је у даљој истрази прихватљив. Овом разматрању он треба да остане доследан и да тиме обезбеди жељени ниво уверења добијен применом аналитичких поступака. Одређивање овог износа укључује разматрање могућности да комбинација грешака у подацима одређених извештаја може достићи неприхватљив ниво.

Ревизор треба да оцени значајне неочекиване разлике. Поновно разматрање метода и фактора који су коришћени у добијању очекиваних вредности може му бити од помоћи. Одговори руководства морају бити поткрепљени и другим доказима. У случајевима када разлике нису објашњене ревизор треба да прибави одговарајуће доказе како би спровео друге ревизорске процедуре и тиме добио образложења раније утврђених одступања. Дизајнирајући друге процедуре ревизор мора имати у виду да су пронађене грешке индикатори материјалних одступања.

Документовање аналитичких процедура

Када су аналитичке процедуре коришћене као главни суштински тест значајних тврдњи везаних за финансијске извештаје ревизор мора документовати:

- Очекиване вредности и факторе који су утицали на његово креирање
- Резултате поређења добијеног очекивања са регистрованим износима или рациима добијених из регистрованих износа
- Сваку додатно спроведену процедуру у циљу добијања објашњења за појаву неочекиваних одступања преистеклих коришћењем аналитичких процедура или неке друге процедуре.

3.3.3. Завршни аналитички преглед

Аналитичке процедуре као завршна анализа финансијског извештаја служе за свеобухватан увид у имовински, финансијски и приносни положај предузећа као и њихов бонитиет. Оне су коришћене као уопштени, целовит преглед финансијских извештаја на крају поступка ревизије како би се оценило да ли су извештаји сагласни са проценом ревизора. Не спроводе се да би се добио додатни суштински доказ. У случају појављивања несагласности процена ризика треба изнова бити спроведена да би се утврдило да ли је неопходно извести још неку ревизорску процедуру.

Сврха аналитичких процедура у овој фази је да ревизору помогну да оцени закључке до којих је дошао и да да целовиту презентацију свог рада. Њихова разноврсност је од помоћи у овом случају. Поновни преглед подразумева читање финансијских извештаја и белешки и разматрање:

- Адекватности добијених сједињених доказа као одговор на неуобичајне и неочекиване откривене ревизијом у претходним фазама
- Неуобичајних и неочекиваних износа или односа који претходно нису утврђени.

Резултати аналитичких процедура у овој фази могу изискивати потребу за даљим истраживањем и добијањем ревизијских доказа.

Битно је напоменути да се аналитичке процедуре могу спровести у свим фазама ревизије.

3.4. Врсте аналитичких процедура

У анализи односа међу подацима користе се три уобичајне врсте аналитичких процедура:

- Анализа тренда
- Рацио анализа
- Тестови логичности.

3.4.1. Анализа тренда

Анализа тренда је вид техничке анализе којим ревизор покушава да предвиди будућа кретања и промене на основу претходних података. Заснива се на идеји да се на основу података о догађајима у прошлости могу у разумној мери предвидети догађаји у будућности. Представља сакупљање података и њихово груписање у *модел тренда*-кретања и промена финансијских података који су предмет анализе. Анализа тренда је дакле, анализа промена вредности рачуна током времена. Ревизор анализом промена у стању рачуна током прошлих рачуноводствених периода може разрадити очекивање за текући период. Анализа тренда је најчешће коришћена аналитичка процедура.

Тренд је уствари основна развојна тенденција неке појаве. Настаје од регуларних утицаја на посматрану појаву. Графички, то је линија која приказује основни правац развоја појаве у дужем временском интервалу.

Тренд омогућава не само проучавање фактора који га одређују него и постављање основе предвиђања даљег развоја неке појаве тј. основе за екстраполацију тренда. Проблем налажења тренда разлаже се у два основна задатка: први се састоји у избору

типа функције који најбоље одговара датим вредностима посматране појаве, а други у прилагођавању тог типа функције стварним варијацијама вредности дате појаве кроз време. За добијање типа функције (линеарна или разни облици криволинијске функције) посматра се дијаграм растурања података. Уколико се појава посматра у дужем временском интервалу онда метода покретних средина олакшава овај избор.

Метода покретних средина састоји се у томе што се уместо сваког оригиналног податка узима аритметичка средина података претходних и следећих са податком у средини. Дакле, други податак се замењује аритметичком средином првог, другог и трећег; затим се трећи податак смењује аритметичком средином другог, трећег и четвртог податка итд. Ако се користе аритметичке средине од по пет података, онда се првом оваквом средином смењује трећи податак, затим аритметичком средином другог, трећег, четвртог, петог и шестог податка смењује се четврти податак итд. Покретне средине дају уједначенију линију тока појаве него што је дају оригинални подаци, али ни та линија није непрекидна јер се стално прилагођава текућим варијацијама. Линија покретних средина није линија тренда, али му се приближава.

Приступи анализи тренда

- а. Каузални приступ
 - б. Дијагностички приступ.
- а. *Каузални приступ* захтева од ревизора да да експлицитан очекивани резултат. Углавном се користи у почетној фази ревизије када ревизор још нема све податке из финансијских извештаја.
- б. Код *дијагностичког приступа* ревизор упоређује износ из текућег периода са трендом и утврђује да ли је текући износ прихватљив. Примењујући овај приступ ревизор претпоставља да не постоји грешка уколико нема одступања у стању рачуна.

Врсте анализе тренда

Постоје две врсте анализе тренда- проста анализа тренда и регресиона анализа тренда.

Проста анализа тренда је анализа којом се очекивани износ одређује на основу стања рачуна у претходним периодима.

Регресиона анализа тренда је често коришћена јер је прецизнија од прости анализе тренда. Њоме се узимају у обзир и друге променљиве које ревизорима стоје на располагању код извођења анализе. На пример, разматра се утицај разних фактора на приходе по основу продаја, као што су живот производа, маркетинг, економски услови и др.

3.4.2. Рацио анализа

Овом методом упоређују се односи међу стањима рачуна. За разлику од анализе тренда која је усредсређена на једно стање рачуна и не обухвата односе међу стањима рачуна, рацио анализа користи знања ревизора о односима међу рачунима. Веома је ефикасна за рачуне биланса успеха јер бележи промене пословних активности.

Рацио анализа даје ревизору могућност да упореди текуће са претходним пословањем због чињенице да ови рации остају стабилни током времена. Уз то, могу се поредити финансијске позиције предузећа са позицијама других предузећа, пошто се ни ови односи обично не мењају у великој мери. Дакле, предност рацио анализе је могућност да се њеном употребом утврде и стабилни односи у оквиру предузећа током времена и односи међу предузећима у оквиру неке делатности.

Приступи рацио анализи

- a. Анализа временских серија
- b. Компаративна анализа

Анализом временских серија упоређују се рация датог предузећа током времена, док се компаративном анализом у неком тренутку током времена пореде рация међу предузећима у делатности.

Методе рацио анализе

Две уобичајене методе за примену рацио анализе су:

1. Финансијски рации (метода заснована на рациима рачуна финансијских извештаја)
2. Искazi о постотку учешћа категорија у структури биланса

Финансијски рацио. Овим рациом анализирају се односи међу стањима рачуна, а ревизор очекује или да они остану стабилни током времена (анализа временских серија) или да буду заједнички за различита предузећа у делатности (компаративна анализа).

На пример, рацио анализа коефицијената обрта залиха може да указује на ниво пословних активности предузећа, а може бити и индикатор аномалија у ценама залиха или исправности политике набављања.

Искazi о постотку учешћа категорија у структури биланса. Користећи се овом анализом ревизор мора прво да претвори новчани износ за свако стање рачуна у проценат неког релевантног укупног износа, као што је укупна актива, укупна продаја или укупни трошкови.

Од два наведена приступа рацио анализи у овом случају чешћи је формат временских серија.

Иако се искazi о постотку учешћа неке категорије у структури биланса често припремају за биланс стања, кориснији су за биланс успеха.

На пример, једна од најчешће коришћених аналитичких процедура је рацио трошкова продате робе са укупном продајом. Овај рацио је углавном стабилан и користан је за компарацију једног предузећа са предузећима из делатности или временску компарацију.

Током рацио анализе ревизор користи рацио бројеве који представљају односе или релације карактеристичних величина стања и успеха од значаја за оцену финансијског статуса, рентабилности и управљања предузећем. Број могућих рација је велик, али се они зависно од њихове сврхе групишу у:

- I. Рациа ликвидности
- II. Рациа полуге
- III. Рациа активности
- IV. Рациа профитабилности.

Посматраћемо неке рацие из сваке од ових група.

I. Рациа ликвидности

Рациа ликвидности мере способност предузећа да одговори краткорочним обавезама уз одржање потребног обима и структуре обртних средстава и даје индикације о његовој солвентности. У рациа ликвидности спадају текући рацио ликвидности и строги (кисели) рацио активности.

$$\text{ТЕКУЋИ РАЦИО ЛИКВИДНОСТИ} = \frac{\text{ТЕКУЋА АКТИВА}}{\text{ТЕКУЋЕ ОБАВЕЗЕ}}$$

Текући рацио ликвидности указује на то да ли је клијент у могућности да испуни захтеве краткорочних кредитора помоћу текуће активе. Вредност рациа би требала бити знатно већа од 1. У супротном, уз остале лоше показатеље указује на могућност да је нарушен *принцип гоинг цонцерн*.

$$\text{СТРОГИ ИЛИ КИСЕЛИ РАЦИО ЛИКВИДНОСТИ} = \frac{\text{ТЕКУЋА АКТИВА} - \text{ЗАЛИХЕ}}{\text{ТЕКУЋЕ ОБАВЕЗЕ}}$$

Строги рацио ликвидности је мера способности клијента да отплати дуговања према краткорочним кредиторима не ослањајући се на продају залиха. И у овом случају рацио би требао да буде већи од 1.

II. Рациа полуге

Рацио полуге мери обим финансирања предузећа помоћу кредита и ризик предузећа који сnose кредитори. Указује на степен задужености предузећа и његову способност да измирује обавезе по основу камате и отплате главнице. Изузетно су важни

показатељи за потенцијане кредиторе. У рачна полуге убрајамо рачно дуга, бруто покривеност камата и рачно сопственог и туђег капитала.

$$\text{РАЧИО ДУГА} = \frac{\text{УКУПАН ДУГ ИЛИ ОБАВЕЗЕ}}{\text{УКУПНА АКТИВА}}$$

Рачно дуга мери удео укупних средстава која обезбеђују кредитори. Уколико је рачно већи од 0,5 закључује се да предузеће има ниску кредитну способност. Дакле, пожељан је што мањи рачно како би кредитори били сигурнији да ће моћи да се обештете.

$$\text{БРУТО ПОКРИВЕНОСТ КАМАТА} = \frac{\text{БРУТО ДОБИТ ПРЕ ПЛАЋЕНИХ КАМАТА И ПОРЕЗА}}{\text{ТРОШКОВИ КАМАТА}}$$

Бруто покривеност камата је мера обима у коме може да опада добит пре исплаћених камата и пореза, а да клијент и даље буде способан да измири годишње каматне трошкове. У случају неизмирења обавеза према кредиторима, они могу да покрену парницу и тиме доведу предузеће и до стечајног поступка.

$$\text{РАЧИО СОПСТВЕНОГ И ТУЂЕГ КАПИТАЛА} = \frac{\text{АКЦИОНАРСКИ КАПИТАЛ}}{\text{ДУГОВИ И ДУГОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ}}$$

Рачно сопственог и туђег капитала је мера покривености дугова и дугорочних обавеза сопственим капиталом. Вредност рачна требала би бити већа од 1, а у супротном постоји повећан ризик за будућу финансијску неравнотежу и нестабилност.

III. Рачна активности

Рачна активности мере ефикасност коришћења ресурса предузећа. Показатељи ове групе обухватају релативне односе озмеђу прихода и расхода са једне стране и појединачних и укупних улагања у пословна средства са друге стране. То су показатељи познати као коефицијенти обрта.

Са становишта финансијског управљања предузећем, веома је значајно утврђивање и контрола ових показатеља јер она има непосредан утицај на одржавање ликвидности и максимизирање рентабилности предузећа.

Једноставно речено, рачна активности оцењују брзину којом се разне краткорочне билансне позиције (потраживања од купаца, залихе, обавезе према добављачима) конвертују у готовину. Битни рачни ове врсте су коефицијент обрта залиха, старост залиха и коефицијент обрта потраживања.

$$\text{КОЕФИЦИЈЕНТ ОБРТА ЗАЛИХА} = \frac{\text{ИЗЛАЗНА СТРАНА (ПОТРАЖНА) КОНТА ЗАЛИХЕ}}{\text{ПРОСЕЧНА ВРЕДНОСТ ЗАЛИХА}}$$

Коефицијент обрта залиха мери колико пута се годишње залихе обрну- реализују и репродукују.

Што је већи коефицијент обрта залиха пословање је учинковитије. Његова величина варира у зависности од врсте делатности клијента. На пример, ресторани брзе хране имају до 25 пута већи коефицијент обрта залиха од продавнице хране за кућне љубимце.

Када се број дана у години подели овим коефицијентом добија се старост залиха или везивање новца у залихама.

$$\text{СТАРОСТ ЗАЛИХА} = \frac{365}{\text{КОЕФИЦИЈЕНТ ОБРТА ЗАЛИХА}}$$

$$\text{КОЕФИЦИЈЕНТ ОБРТА ПОТРАЖИВАЊА} = \frac{\text{ПОТРАЖНА СТРАНА КОНТА ПОТРАЖИВАЊЕ}}{\text{ПРОСЕЧНО СТАЊЕ РАЧУНА У ПОСМАТРАНОМ ПЕРИОДУ}}$$

Коефицијент обрта потраживања је мера обртања рачуна потраживања процесом наплате.

IV. Рациа профитабилности

Рациа профитабилности користе податке из биланса стања и биланса успеха са циљем да идентификују успешност (ефикасност) пословања предузећа, тј. утврди његову зарађивачку способност у релевантном временском периоду.

Адекватно мерило успешности пословања предузећа је однос периодичног резултата и ангажованих средстава у реализацији тог резултата. Рациа профитабилности су стопа профитабилности, принос на ангажована средства и принос на акционарски капитал.

$$\text{СТОПА ПРОФИТАБИЛНОСТИ} = \frac{\text{НЕТО ДОБИТ ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА}}{\text{ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ}}$$

Стопа профитабилности је мера добити предузећа од продаја.

$$\text{ПРИНОС НА АНГАЖОВАНА СРЕДСТВА} = \frac{\text{БРУТО ДОБИТ ПРЕ ИСПЛАТЕ КАМАТА И ПОРЕЗА}}{\text{УКУПНА АКТИВА}}$$

Принос на ангажована средства указује на бруто добит предузећа у односу на укупну имовину предузећа или ангажована средства која су једнака вредности укупне активе.

$$\text{ПРИНОС НА АКЦИОНАРСКИ КАПИТАЛ} = \frac{\text{НЕТО ДОБИТ УМАЊЕНА ЗА ПРЕФЕРЕНЦИЈАЛНЕ ДИВИДЕНДЕ}}{\text{АКЦИОНАРСКИ КАПИТАЛ ИЗ ОБИЧНИХ АКЦИЈА}}$$

Принос на акционарски капитал мери добит од инвестиција у обичне акције које добијају обични деоничари.

3.4.3. Тестови логичности

Тестови логичности представљају процедуру испитивања логичности финансијских информација. Очекивана вредност се одређује на основу података који су потпуно или делимично независни од рачуноводственог система предузећа и из тог разлога докази добијени применом ових тестова могу бити поузданији од доказа прикупљених другим аналитичким процедура. Њима се одређују очекивани износи помоћу оперативних података као независних променљивих. Да би се извео тест логичности ревизор мора пре свега да креира модел који објашњава промене зависне променљиве анализом промена независно променљиве величине. Колико је модел добар и поуздан може се проверити употребом износа из претходне године. Сензитивност креираног модела може се тестирати изменом једне независно променљиве и посматрањем промена на моделу. Ово је ефикасно поготово у случају да ревизор на основу карактеристика независно променљиве величине и њеног утицаја на посматране параметре, има идеју шта би се могло очекивати.

Тестови логичности се примењују на један период, а на временске серије не. Чешће се примењују на билансе успеха него на билансе стања. Тренд у рекламирању предузећа у смислу трошкова, може се поредити са трошковима конкурентске фирме. Уколико су трошкови релативно високи неопходно је даље испитивање јер то није реално стање.

У свакој од три наведене врсте аналитичких процедура користи се другачији метод за израђивање очекивања. Овај вид анализе разликује се од осталих начина прикупљања доказа ревизије по томе што се истражују потенцијалне грешке у појединачним финансијским подацима док се у осталим техникама користе агрегиране финансијске информације. Уколико ревизор жели да добије висок ниво уверења приликом сакупљања доказа, он мора да развије релативно прецизно очекивање одабиром најпогодније аналитичке процедуре. Стога је одређивање одговарајуће аналитичке процедуре највише ствар ревизоровог професионалног суда.

Постоји директна корелација између одабира аналитичке процедуре и прецизности која њеном применом може бити обезбеђена. Виши ниво прецизности гарантује већу поузданост спроведене процедуре, што је и крајњи циљ.

4. Примена аналитичких процедура

У наредном делу анализом података пет узоркованих предузећа за прераду млека показаћемо ефикасност примене аналитичких процедура. Анализираћемо пет млекара:

1. АД Млекара, Суботица
2. АД Имлек, Београд
3. Меггле Србија д.о.о., Крагујевац
4. Сомболед д.о.о., Сомбор
5. АД Млекопредокт, Зрењанин.

Посматраћемо податке из 2010, 2011. и 2012. године објављене на сајту Агенције за привредне регистре (www.apr.gov.rs) и упоређивати позиције биланса стања, биланса успеха и делове статистичког анекса.

4.1. Упоредивање финансијских информација текуће године са истим из претходне године- појединачно за узоркована предузећа

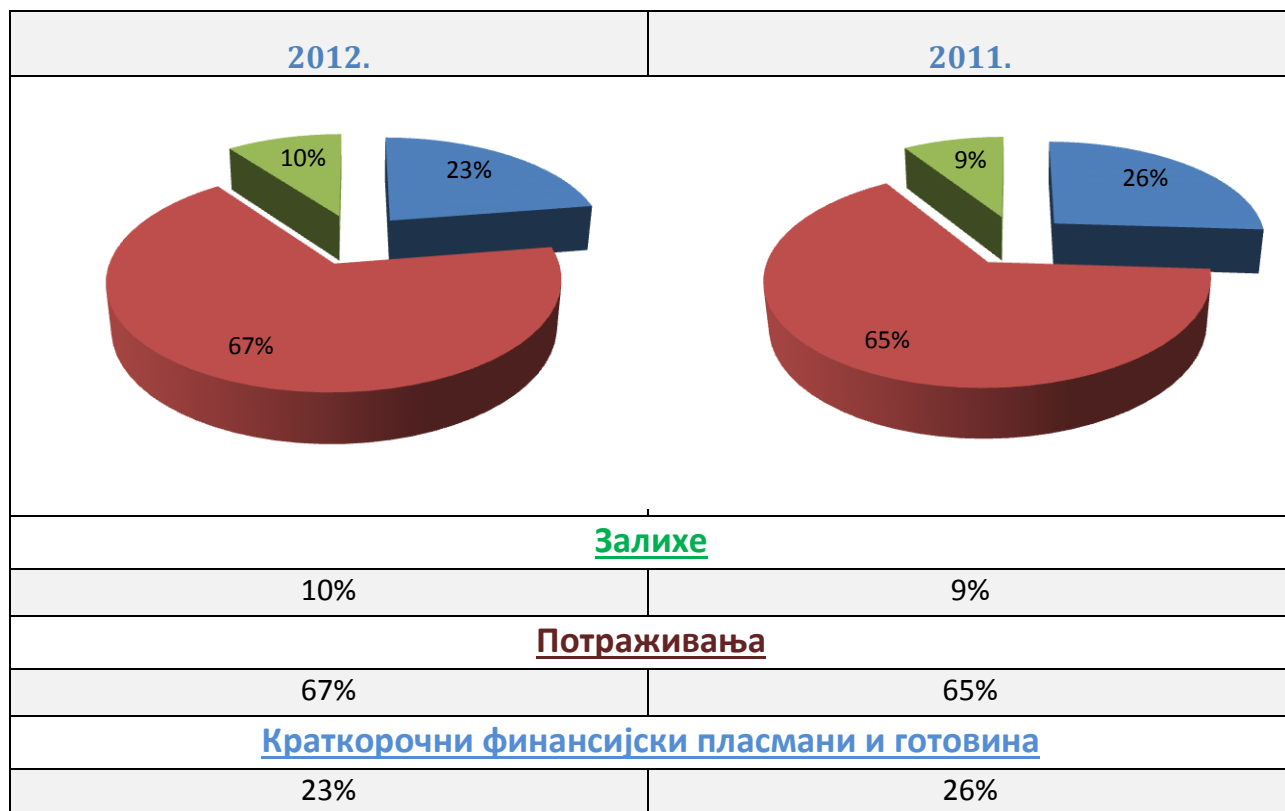
Млекара, Суботица	2012.	2011.	2010.	Индекс 2012/2011	Индекс 2011/2010
Биланс стања					
<i>Укупна актива</i>	4.124.768	3.851.161	3.666.387	7,10%	5,04%
<i>Обртна имовина</i>	1.535.337	1.222.301	938.489	25,61%	30,24%
<i>Залихе</i>	345.351	317.783	199.618	8,68%	59,20%
<i>Потраживања</i>	1.033.962	794.035	660.149	30,22%	20,28%
<i>Укупна пасива</i>	4.124.768	3.851.161	3.666.387	7,10%	5,04%
<i>Укупан капитал</i>	2.800.799	2.808.220	2.586.255	-0,26%	8,58%
<i>Основни капитал</i>	1.145.224	1.155.224	1.155.224	-0,87%	нема промене
<i>Обавезе</i>	1.323.969	1.042.941	1.061.471	26,95%	-1,75%
<i>Дугорочни</i>	0	78.046	230.141	-100,00%	-66,09%

<i>кредити</i>					
<i>Краткорочне финансијске обавезе</i>	533.935	456.308	346.714	17,01%	31,61%
Биланс успеха					
<i>Укупни пословни приходи</i>	4.265.997	3.648.427	3.306.531	16,93%	10,34%
<i>Приходи од продаје</i>	4.244.857	3.561.494	3.339.649	19,19%	6,64%
<i>Пословни расходи</i>	4.102.983	3.340.811	2.915.025	22,81%	14,61%
<i>Пословни добитак</i>	163.014	307.616	391.506	-47,01%	-21,43%
<i>Укупан добитак пре опорезивања</i>	126.606	258.535	44.244	-51,03%	484,34%
<i>Нето добитак</i>	119.188	244.619	41.869	-51,28%	484,25%

Табела 1. Биланс стања и биланс успеха млекаре "Млекара"

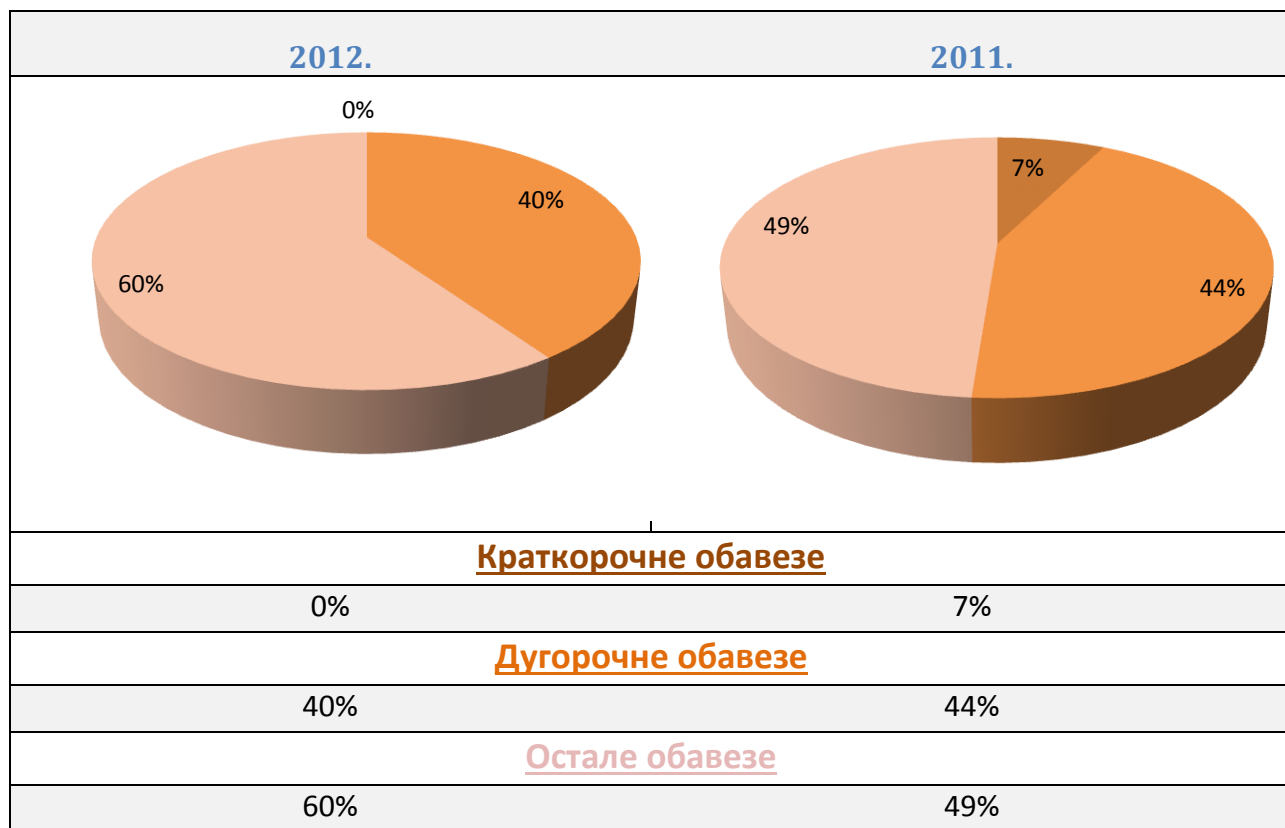
Посматрајући биланс стања млекаре „Млекара“ представљен Табелом 1. може се уочити да је Укупна актива у 2012. години за 7,10% већа у односу на 2011. годину. У 2011. години је такође забележено повећање ове позиције у односу на претходну 2010. годину, и то за 5,04%. Ово значи да се укупна имовина којом предузеће расплаже повећала за 7,10%, односно 5,04%, у 2012. односно 2011. години, респективно.

Саставни део имовине чини *Обртна имовина* која је у односу на претходну годину, у 2012. години већа за 25,61%, док је у 2011. години већа за 30,24%. У 2012. години у структури обртне имовине *Залихе* чине 22,49%, *Потраживања* 67,34%, а остатак од 10,16% чине *Краткорочни финансијски пласмани и готовина*. Ако се посматра структура обртне имовине у 2011. години удео *Залиха* је 26,00%, *Потраживања* је 64,96%, а *Краткорочни финансијски пласмани и готовина* чине 9,04%.

Графикон 1. Састав укупне имовине АД "Млекара у 2012. и 2011. години"

Највећу промену оба посматрана индекса у билансу стања бележи позиција *Дугорочни кредити*, и то смањење од 100% у 2012. у односу на 2011. годину и смањење од 66,09% у 2011. у односу на 2010. годину.

Графикон 2. Структура Обавеза "Млекаре"

У 2012. години највећу промену у билансу успеха бележи позиција *Нето добитак* са индексом смањења од 51,28%, док је у 2011. години позиција са највећом променом *Укупан добитак пре опорезивања*, са индексом повећања од 484,34%.

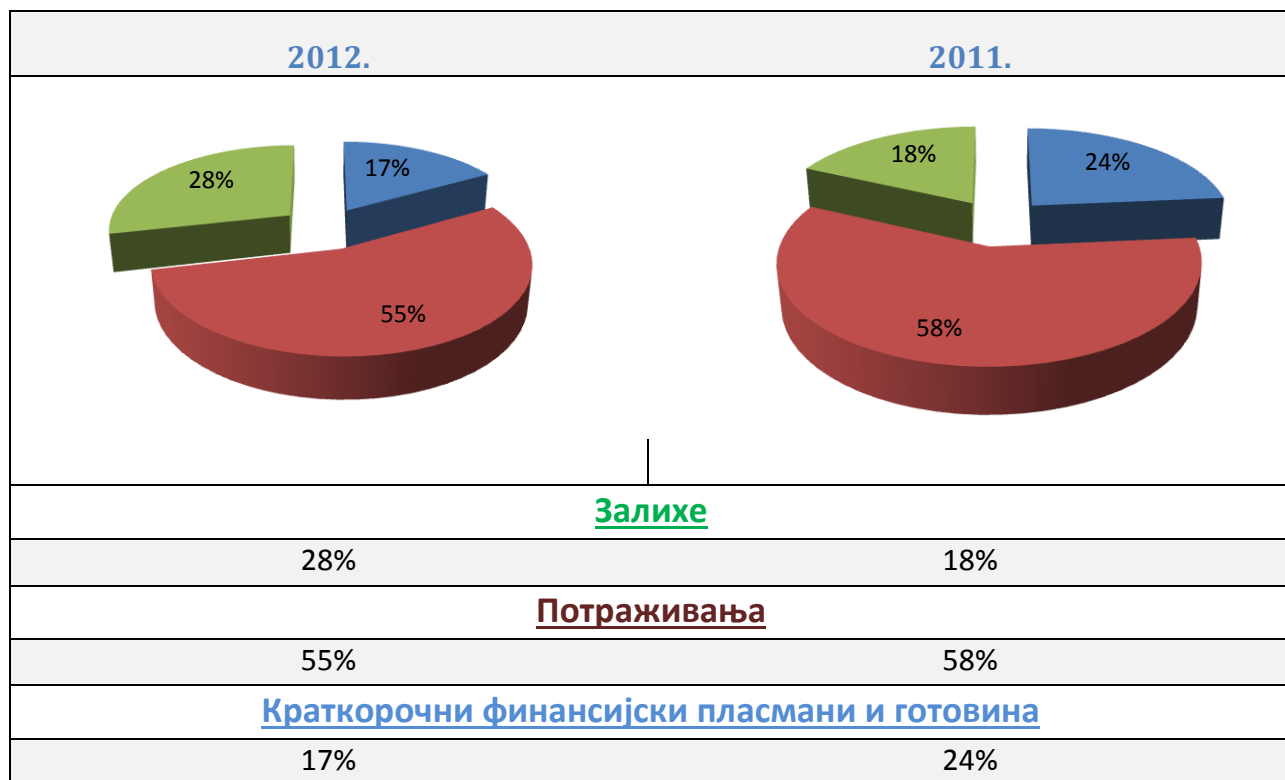
Имлек, Београд	2012.	2011.	2010.	Индекс 2012/2011	Индекс 2011/2010
Биланс стања					
<i>Укупна актива</i>	23.749.568	16.449.737	17.733.537	44,38%	-7,24%
<i>Обртна имовина</i>	7.512.409	6.885.373	7.394.561	9,11%	-6,89%
<i>Залихе</i>	1.263.886	1.624.443	1.587.727	-22,20%	2,31%
<i>Потраживања</i>	4.102.987	4.012.801	3.645.399	2,25%	10,08%
<i>Укупна пасива</i>	23.749.568	16.449.737	17.733.537	44,38%	-7,24%

<i>Укупан капитал</i>	10.594.382	9.992.331	9.790.138	6,03%	2,07%
<i>Основни капитал</i>	4.726.796	4.905.330	5.450.367	-3,64%	-10,00%
<i>Обавезе</i>	13.155.186	6.457.406	7.943.399	103,72%	-18,71%
<i>Дугорочни кредити</i>	762.401	1.286.518	2.020.087	-40,74%	-36,31%
<i>Краткорочне финансијске обавезе</i>	8.758.140	2.390.853	2.485.635	266,32%	-3,81%
Биланс успеха					
<i>Укупни пословни приходи</i>	21.274.266	19.392.878	18.198.197	9,70%	6,56%
<i>Приходи од продаје</i>	20.358.383	18.982.345	18.193.229	7,25%	4,34%
<i>Пословни расходи</i>	17.992.755	16.621.738	15.478.863	8,25%	7,38%
<i>Пословни добитак</i>	3.281.511	2.771.140	2.719.334	18,42%	1,91%
<i>Укупан добитак пре опорезивања</i>	2.814.660	2.116.915	1.277.764	32,96%	65,67%
<i>Нето добитак</i>	2.670.444	1.946.522	1.155.535	37,19%	68,45%

Табела 2. Биланс стања и биланс успеха млекаре "Имлек"

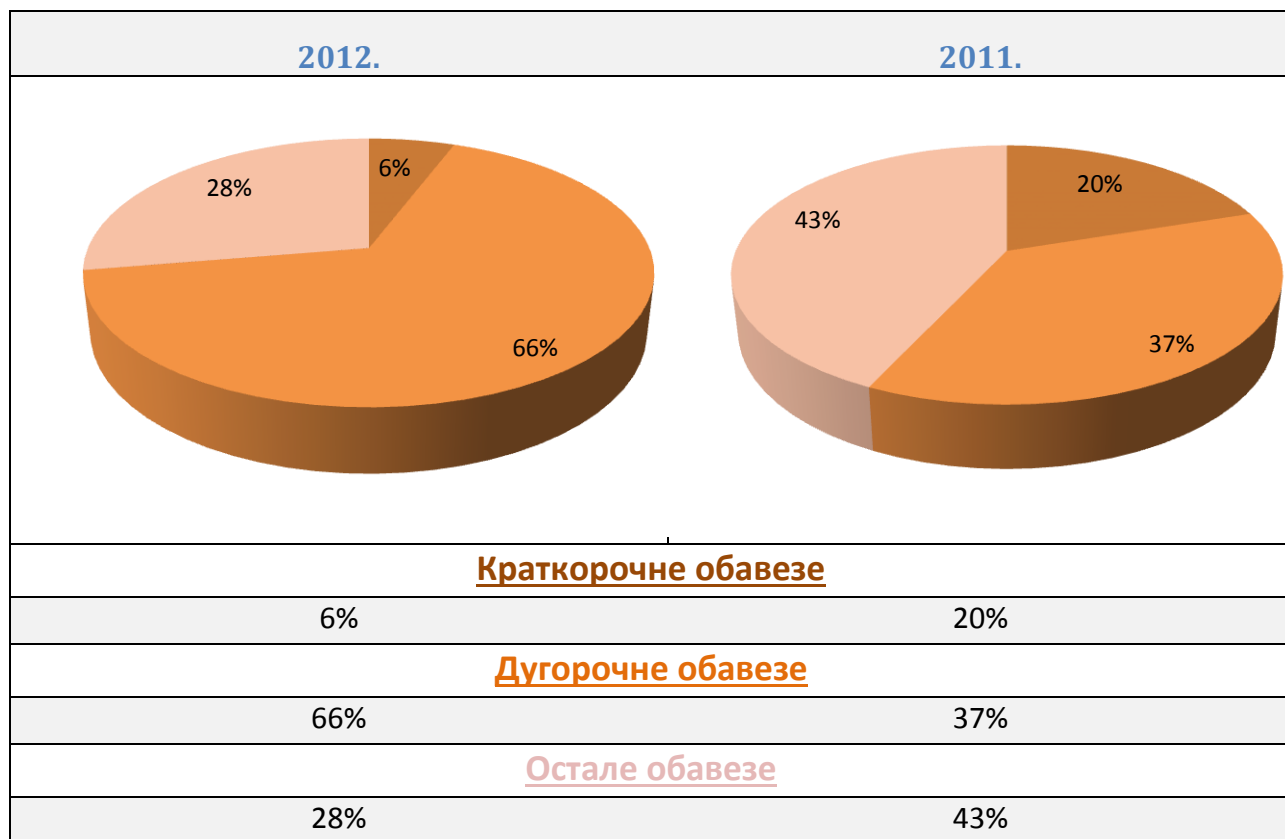
Посматрајући биланс стања млекаре „Имлек“ представљен Табелом 2. може се уочити да је Укупна актива у 2012. години за 44,38% већа у односу на 2011. годину. У 2011. години је забележено смањење ове позиције у односу на претходну 2010. годину, и то за 7,24%. Ово значи да се укупна имовина којом предузеће расплаже повећала за 44,38%, односно смањила за 7,24%, у 2012. односно 2011. години, респективно.

Саставни део имовине чини *Обртна имовина* која је у односу на претходну годину, у 2012. години већа за 9,11%, док је у 2011. години мања за 6,89%. У 2012. години у структури обртне имовине *Залихе* чине 16,82%, *Потраживања* 54,62%, а остатак од 28,56% чине *Краткорочни финансијски пласмани и готовина*. Ако се посматра структура обртне имовине у 2011. години удео *Залиха* је 23,59%, *Потраживања* је 58,28%, а *Краткорочни финансијски пласмани и готовина* чине 18,13%.

Графикон 3. Састав укупне имовине АД "Имлек"

У 2012. години највећу промену у билансу стања бележи позиција *Краткорочне финансијске обавезе*, и то повећање од 266,32% у односу на 2011. годину. Ако посматрамо индексе промена у 2011. години у односу на 2010. годину највећу промену у билансу стања бележи позиција *Дугорочни кредити*, са индексом смањења од 36,31%.

Графикон 4. Структура Обавеза "Имлека"

И у 2012. и у 2011. години највећу промену у билансу успеха бележи позиција *Укупан добитак пре опорезивања* са индексом повећања од 32,96% и 65,67%, у 2012. и 2011. години, респективно.

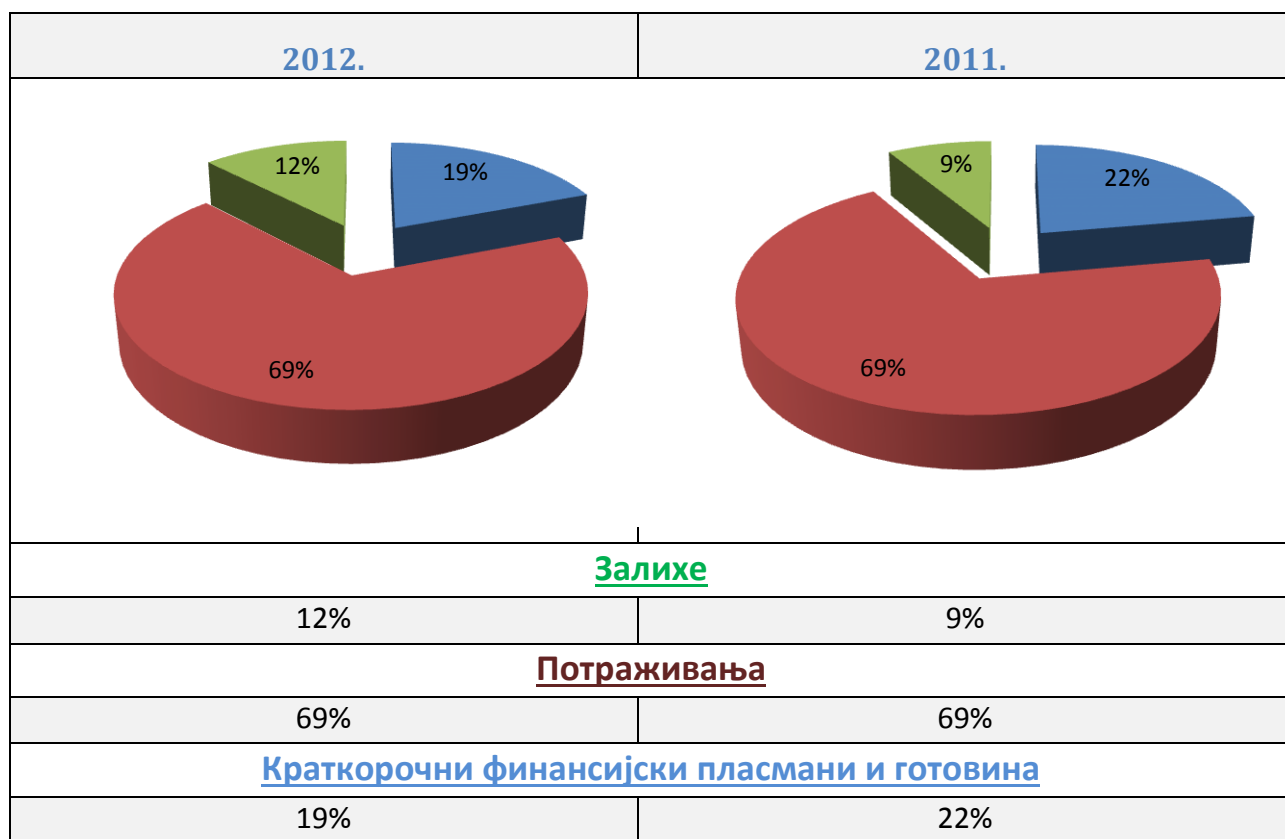
Меггле, Крагујевац	2012.	2011.	2010.	Индекс 2012/2011	Индекс 2011/2010
Биланс стања					
<i>Укупна актива</i>	1.556.983	885.193	482.717	75,89%	83,38%
<i>Обртна имовина</i>	1.125.290	517.027	261.393	117,65%	97,80%
<i>Залихе</i>	215.715	114.967	53.592	87,63%	114,52%
<i>Потраживања</i>	771.409	357.533	198.812	115,76%	79,83%
<i>Укупна пасива</i>	1.556.983	885.193	482.717	75,89%	83,38%
<i>Укупан капитал</i>	303.277	116.680	219.516	159,92%	-46,85%
<i>Основни капитал</i>	416.806	181.213	181.213	130,01%	нема промене
<i>Обавезе</i>	1.253.706	768.513	263.201	63,13%	191,99%

<i>Дугорочни кредити</i>	10.661	23.367	44.031	-54,38%	-46,93%
<i>Краткорочне финансијске обавезе</i>	415.828	256.684	36.494	62,00%	603,36%
Биланс успеха					
<i>Укупни пословни приходи</i>	2.726.999	1.214.952	1.060.183	124,45%	14,60%
<i>Приходи од продаје</i>	2.679.692	1.168.996	1.061.204	129,23%	10,16%
<i>Пословни расходи</i>	2.649.487	1.271.629	1.059.258	108,35%	20,05%
<i>Пословни добитак</i>	77.512	0	925	100%	-
<i>Укупан добитак пре опорезивања</i>	-49.137	-96.803	-1.755	50,76%	5415,84%
<i>Нето добитак</i>	-49.137	-102.836	4.278	47,78%	-2403,83%

Табела 3. Биланс стања и биланс успеха млекаре "Меггле Србија" д.о.о.

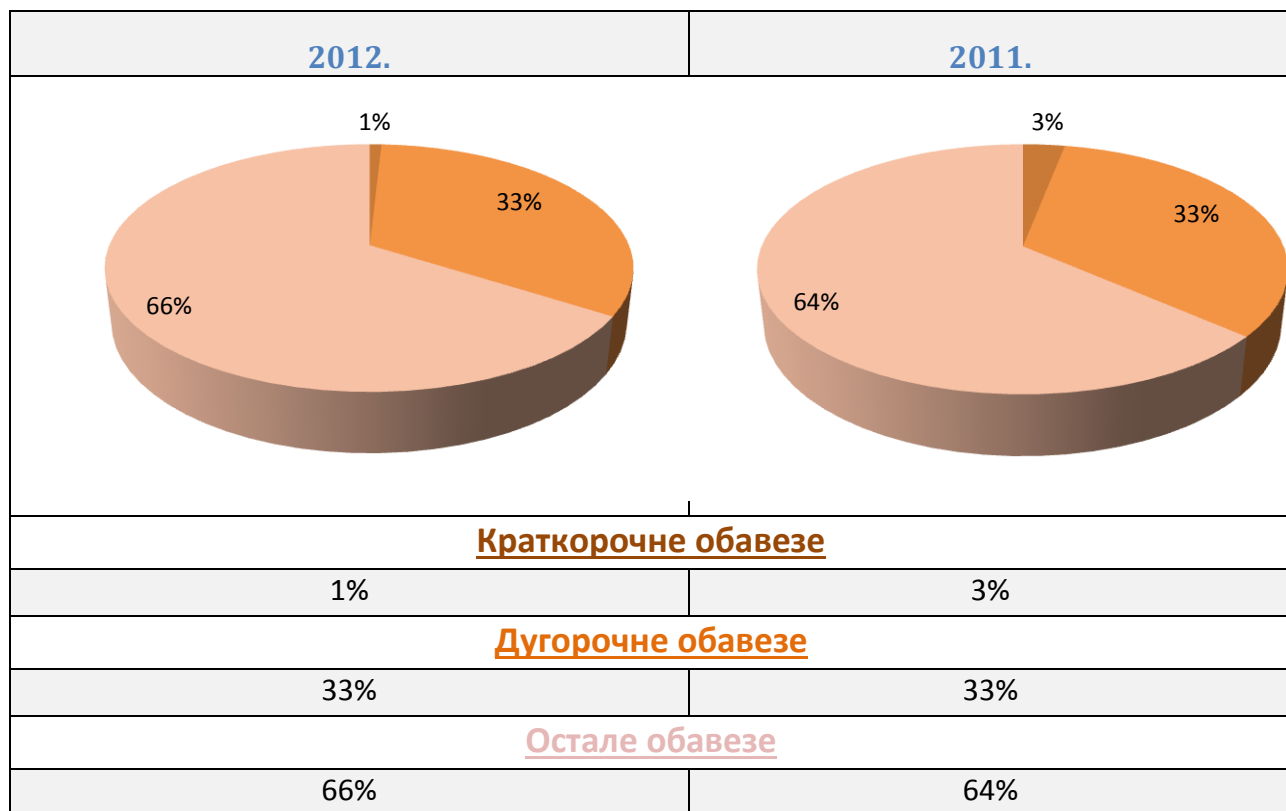
Посматрајући биланс стања млекаре „Меггле“ представљен Табелом 3. може се уочити да је Укупна актива у 2012. години за 75,89% већа у односу на 2011. годину. У 2011. години је такође забележено повећање ове позиције у односу на претходну 2010. годину, и то за 83,38%. Ово значи да се укупна имовина којом предузеће расплаже повећала за 75,89%, односно 83,38%, у 2012. односно 2011. години, респективно.

Саставни део имовине чини *Обртна имовина* која је у односу на претходну годину, у 2012. години већа за 117,65%, док је у 2011. години већа за 97,80%. У 2012. години у структури обртне имовине *Залихе* чине 19,17%, *Потраживања* 68,55%, а остатак од 12,28% чине *Краткорочни финансијски пласмани и готовина*. Ако се посматра структура обртне имовине у 2011. години удео *Залиха* је 22,24%, *Потраживања* је 69,15%, а *Краткорочни финансијски пласмани и готовина* чине 8,61%.

Графикон 5. Структура укупне имовине млекаре "Меггле Србија"

У 2012. години највећу промену у билансу стања бележи позиција *Укупан капитал*, и то повећање од 159,92% у односу на 2011. годину. Ако посматрамо индексе промена у 2011. години у односу на 2010. годину највећу промену у билансу стања бележи позиција *Краткорочне финансијске обавезе* са индексом повећања од 603,36%.

Графикон 6. Структура Обавеза млекаре "Меггле"

У билансу успеха у 2012. години истиче се позиција *Укупан капитал* са индексом повећања од 159,92%, а у 2011. години *Укупан губитак пре опорезивања* са енормно високим индексом повећања који не представља изненађење због индекса повећања позиције *Краткорочне финансијске обавезе*.

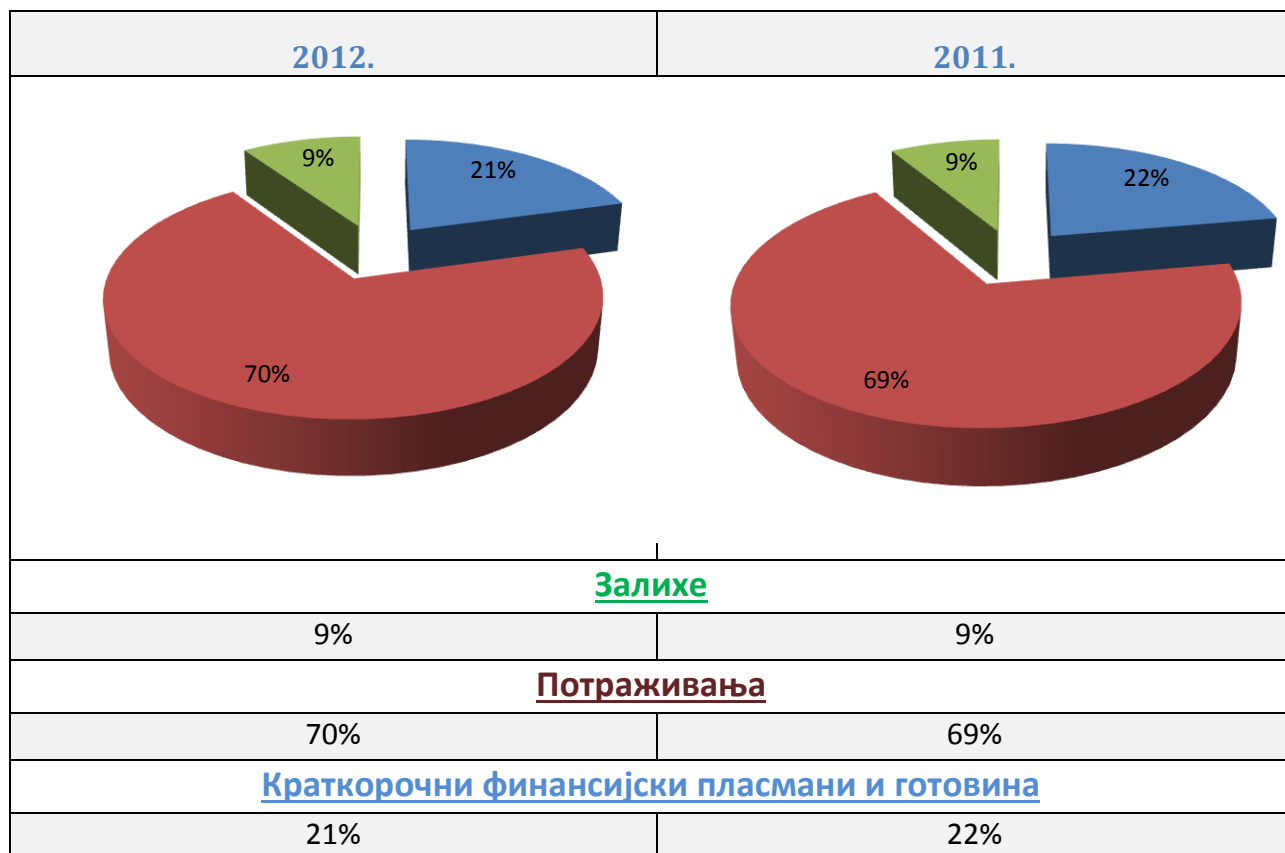
Сомбоled, Сомбор	2012.	2011.	2010.	Индекс 2012/2011	Индекс 2011/2010
Биланс стања					
<i>Укупна актива</i>	3.098.560	2.926.816	2.478.723	5,87%	18,08%
<i>Обртна имовина</i>	1.543.839	1.354.655	1.067.237	13,97%	26,93%
<i>Залихе</i>	319.462	279.490	202.930	14,30%	37,73%
<i>Потраживања</i>	1.076.942	982.654	761.676	9,60%	29,01%

<i>Укупна пасива</i>	3.098.560	2.926.816	2.478.723	5,87%	18,08%
<i>Укупан капитал</i>	2.264.507	1.990.743	1.832.953	13,75%	8,61%
<i>Основни капитал</i>	1.322.187	1.322.187	1.322.187	0,00%	нема промене
<i>Обавезе</i>	834.053	936.073	645.770	-10,90%	44,95%
<i>Дугорочни кредити</i>	0	75.663	82.775	-100,00%	-8,59%
<i>Краткорочне финансијске обавезе</i>	0	27.368	27.592	-100,00%	-0,81%
Биланс успеха					
<i>Укупни пословни приходи</i>	5.392.534	4.477.042	3.500.574	20,45%	27,89%
<i>Приходи од продаје</i>	5.384.892	4.423.646	3.499.219	21,73%	26,42%
<i>Пословни расходи</i>	4.872.048	4.249.582	3.380.830	14,65%	25,70%
<i>Пословни добитак</i>	520.486	227.460	119.744	128,83%	89,96%
<i>Укупан добитак пре опорезивања</i>	292.360	170.758	24.121	71,21%	607,92%
<i>Нето добитак</i>	273.764	157.790	19.639	73,50%	703,45%

Табела 4. Биланс стања и биланс успеха млекаре "Сомбоled"

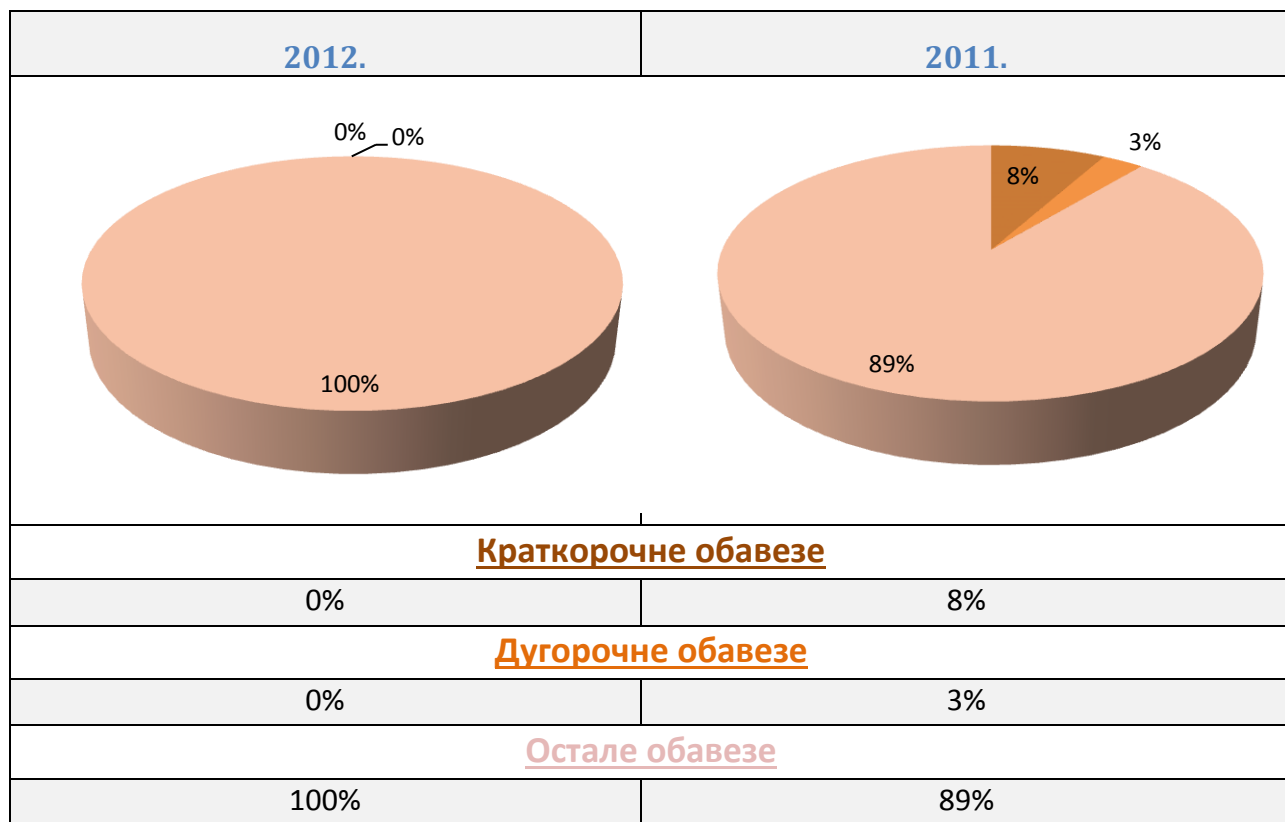
Посматрајући биланс стања млекаре „Сомбоled“ представљен Табелом 4. може се уочити да је Укупна актива у 2012. години за 5,87% већа у односу на 2011. годину. У 2011. години је такође забележено повећање ове позиције у односу на претходну 2010. годину, и то за 18,08%. Ово значи да се укупна имовина којом предузеће располаже повећала за 5,87%, односно 18,08%, у 2012. односно 2011. години, респективно.

Саставни део имовине чини *Обртна имовина* која је у односу на претходну годину, у 2012. години већа за 19,97%, док је у 2011. години већа за 26,93%. У 2012. години у структури обртне имовине *Залихе* чине 20,69%, *Потраживања* 69,76%, а остатак од 9,55% чине *Краткорочни финансијски пласмани и готовина*. Ако се посматра структура обртне имовине у 2011. години удео *Залиха* је 20,63%, *Потраживања* је 72,54%, а *Краткорочни финансијски пласмани и готовина* чине 6,83%.

Графикон 7. Састав укупне имовине млекаре "Сомбоled"

Посматрајући биланс стања млекаре „Сомбоled“ може се уочити да у 2012. години највећу промену бележе позиције Дугорочни кредити и Краткорочне финансијске обавезе, обе са индексом смањења од 100%. У 2011. години највећу промену бележи позиција *Обавезе*, и то повећање од 44,95%. Интересантно је да се позиција *Обавезе* није повећала због финансијских обавеза предузећа, већ због *Осталих обавеза* тј. *Обавеза из пословања* које представљају збир обавеза за примљене авансе, депозите и кауције, обавеза према добављачима, обавеза по издатим чековима, обавеза по меницама, као и обавеза из специфичних послова.

Графикон 8. Структура Обавеза млекаре "Сомбољед"

У 2012. години највећу промену у билансу успеха бележи позиција *Пословни добитак* са индексом повећања од 128,83%, док је у 2011. години позиција са највећом променом *Нето добитак*, са индексом повећања од 703,45%.

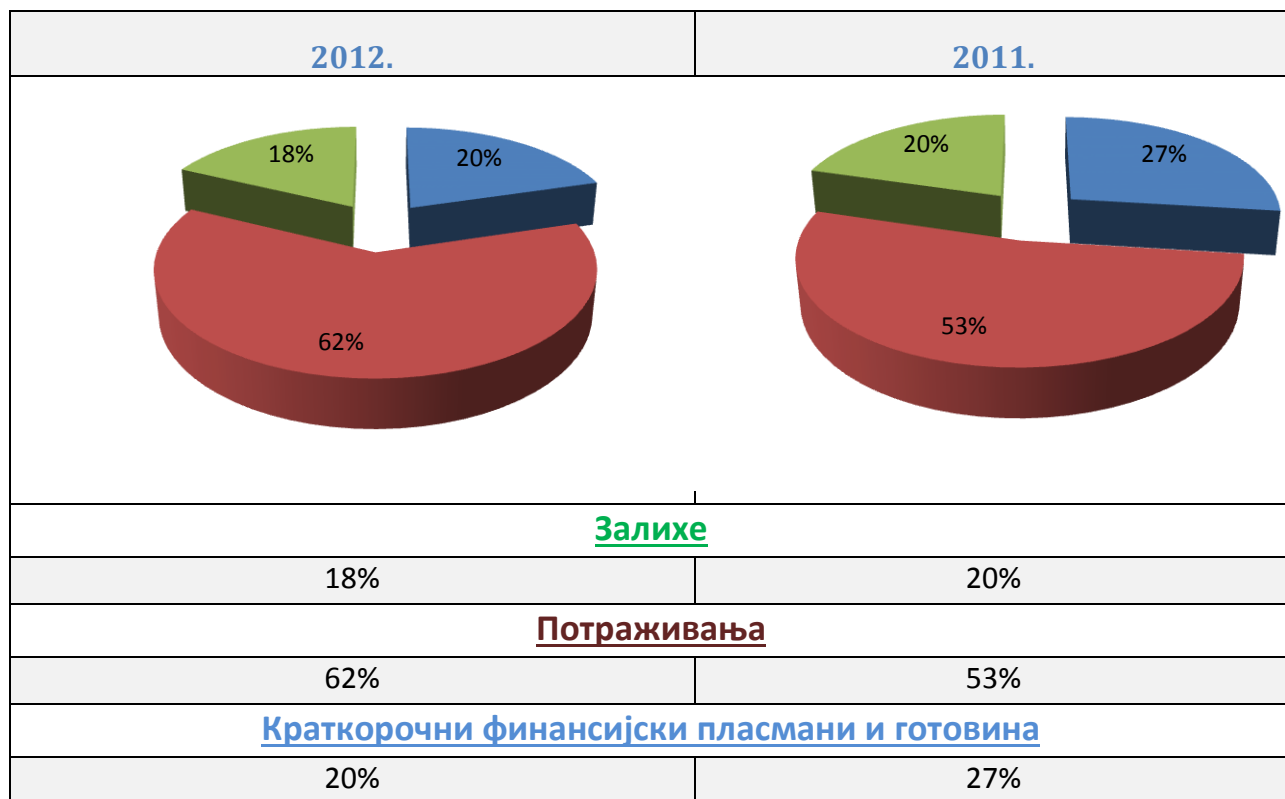
Млекопродукт, Зрењанин	2012.	2011.	2010.	Индекс 2012/2011	Индекс 2011/2010
Биланс стања					
<i>Укупна актива</i>	1.736.586	1.569.729	1.511.338	10,63%	3,86%
<i>Обртна имовина</i>	1.038.702	886.333	827.241	17,19%	7,14%
<i>Залихе</i>	211.892	238.611	125.395	-11,20%	90,29%
<i>Потраживања</i>	641.116	466.778	534.186	37,35%	-12,62%
<i>Укупна пасива</i>	1.736.586	1.569.729	1.511.338	10,63%	3,86%
<i>Укупан капитал</i>	1.274.685	1.192.154	1.145.341	6,92%	4,09%
<i>Основни капитал</i>	316.051	316.051	316.051	0,00%	нема промене
<i>Обавезе</i>	461.901	377.575	365.997	22,33%	3,16%
<i>Дугорочни кредити</i>	0	0	0	-	-

<i>Краткорочне финансијске обавезе</i>	0	0	0	-	-
Биланс успеха					
<i>Укупни пословни приходи</i>	2.361.657	1.895.897	1.829.541	24,57%	3,63%
<i>Приходи од продаје</i>	2.373.953	1.801.923	1.838.461	31,75%	-1,99%
<i>Пословни расходи</i>	2.193.093	1.816.882	1.691.463	20,71%	7,41%
<i>Пословни добитак</i>	168.564	79.015	138.078	113,33%	-42,78%
<i>Укупан добитак пре опорезивања</i>	88.985	54.048	87.713	64,64%	-38,38%
<i>Нето добитак</i>	82.565	48.681	86.090	69,60%	-43,45%

Табела 5. Биланс стања и биланс успеха млекаре "Млекопродукт"

Посматрајући биланс стања млекаре „Млекопродукт“ представљен Табелом 5. може се уочити да је Укупна актива у 2012. години за 10,63% већа у односу на 2011. годину. У 2011. години је такође забележено повећање ове позиције у односу на претходну 2010. годину, и то за 3,86%. Ово значи да се укупна имовина којом предузеће расплаже повећала за 10,63%, односно 3,86%, у 2012. односно 2011. години, респективно.

Саставни део имовине чини *Обртна имовина* која је у односу на претходну годину, у 2012. години већа за 17,19%, док је у 2011. години већа за 7,14%. У 2012. години у структури обртне имовине *Залихе* чине 20,40% *Потраживања* 61,72%, а остатак од 17,88% чине *Краткорочни финансијски пласмани и готовина*. Ако се посматра структура обртне имовине у 2011. години удео *Залиха* је 26,92%, *Потраживања* је 52,66%, а *Краткорочни финансијски пласмани и готовина* чине 20,41%.

Графикон 9. Састав укупне имовине млекаре "Млекопродукт"

У 2012. години највећу промену у билансу стања бележи позиција *Потраживања*, и то повећање од 37,35% у односу на 2011. годину. Ако посматрамо индексе промена у 2011. години у односу на 2010. годину највећу промену у билансу стања бележи позиција *Залихе* са индексом повећања од 90,29%.

У 2012. години највећу промену у билансу успеха бележи позиција *Пословни добитак* са индексом повећања од 113,33%, док је у 2011. години позиција са највећом променом *Нето добитак*, са индексом смањења од 43,45%.

4.2. Упоредивање финансијских информација свих узоркованих млекара

	Суботица	Имлек	Меггле	Сомболед	Млекопродукт
Биланс стања					
<i>Укупна актива</i>	4.124.768	23.749.568	1.556.983	3.098.560	1.736.586
<i>Обртна имовина</i>	1.535.337	7.512.409	1.125.290	1.543.839	1.038.702
<i>Залихе</i>	345.351	1.263.886	215.715	319.462	211.892
<i>Потраживања</i>	1.033.962	4.102.987	771.409	1.076.942	641.116
<i>Укупна пасива</i>	4.124.768	23.749.568	1.556.983	3.098.560	1.736.586
<i>Укупан капитал</i>	2.800.799	10.594.382	303.277	2.264.507	1.274.685
<i>Основни капитал</i>	1.145.224	4.726.796	416.806	1.322.187	316.051
<i>Обавезе</i>	1.323.969	13.155.186	1.253.706	834.053	461.901
<i>Дугорочни кредити</i>	0	762.401	10.661	0	0
<i>Краткорочне финансијске обавезе</i>	533.935	8.758.140	415.828	0	0
Биланс успеха					
<i>Укупни пословни приходи</i>	4.265.997	21.274.266	2.726.999	5.392.534	2.361.657
<i>Приходи од продаје</i>	4.244.857	20.358.383	2.679.692	5.384.892	2.373.953
<i>Пословни расходи</i>	4.102.983	17.992.755	2.649.487	4.872.048	2.193.093
<i>Пословни добитак</i>	163.014	3.281.511	77.512	520.486	168.564
<i>Укупан добитак пре опорезивања</i>	126.606	2.814.660	-49.137	292.360	88.985
<i>Нето добитак</i>	119.188	2.670.444	-49.137	273.764	82.565

Табела 6. Биланс стања и биланс успеха узоркованих млекара за 2012. годину

	Суботица	Имлек	Меггле	Сомболед	Млекопродукт
Биланс стања					
<i>Укупна актива</i>	3.851.161	16.449.737	885.193	2.926.816	1.569.729
<i>Обртна имовина</i>	1.222.301	6.885.373	517.027	1.354.655	886.333
<i>Залихе</i>	317.783	1.624.443	114.967	279.490	238.611
<i>Потраживања</i>	794.035	4.012.801	357.533	982.654	466.778
<i>Укупна пасива</i>	3.851.161	16.449.737	885.193	2.926.816	1.569.729
<i>Укупан капитал</i>	2.808.220	9.992.331	116.680	1.990.743	1.192.154
<i>Основни капитал</i>	1.155.224	4.905.330	181.213	1.322.187	316.051
<i>Обавезе</i>	1.042.941	6.457.406	768.513	936.073	377.575
<i>Дугорочни кредити</i>	78.046	1.286.518	23.367	75.663	0

<i>Краткорочне финансијске обавезе</i>	456.308	2.390.853	256.684	27.368	0
Биланс успеха					
<i>Укупни пословни приходи</i>	3.648.427	19.392.878	1.214.952	4.477.042	1.895.897
<i>Приходи од продаје</i>	3.561.494	18.982.345	1.168.996	4.423.646	1.801.923
<i>Пословни расходи</i>	3.340.811	16.621.738	1.271.629	4.249.582	1.816.882
<i>Пословни добитак</i>	307.616	2.771.140	0	227.460	79.015
<i>Укупан добитак пре опорезивања</i>	258.535	2.116.915	-96.803	170.758	54.048
<i>Нето добитак</i>	244.619	1.946.522	0	157.790	48.681

Табела 7. Биланс стања и биланс успеха узоркованих млекара за 2011. годину

	Суботица	Имлек	Меггле	Сомболед	Млекопродукт
Биланс стања					
<i>Укупна актива</i>	3.666.387	17.733.537	482.717	2.478.723	1.511.338
<i>Обртна имовина</i>	938.489	7.394.561	261.393	1.067.237	827.241
<i>Залихе</i>	199.618	1.587.727	53.592	202.930	125.395
<i>Потраживања</i>	660.149	3.645.399	198.812	761.676	534.186
<i>Укупна пасива</i>	3.666.387	17.733.537	482.717	2.478.723	1.511.338
<i>Укупан капитал</i>	2.586.255	9.790.138	219.516	1.832.953	1.145.341
<i>Основни капитал</i>	1.155.224	5.450.367	181.213	1.322.187	316.051
<i>Обавезе</i>	1.061.471	7.943.399	263.201	645.770	365.997
<i>Дугорочни кредити</i>	230.141	2.020.087	44.031	82.775	0
<i>Краткорочне финансијске обавезе</i>	346.714	2.485.635	36.494	27.592	0
Биланс успеха					
<i>Укупни пословни приходи</i>	3.306.531	18.198.197	1.060.183	3.500.574	1.829.541
<i>Приходи од продаје</i>	3.339.649	18.193.229	1.061.204	3.499.219	1.838.461
<i>Пословни расходи</i>	2.915.025	15.478.863	1.059.258	3.380.830	1.691.463
<i>Пословни добитак</i>	391.506	2.719.334	925	119.744	138.078
<i>Укупан добитак пре опорезивања</i>	44.244	1.277.764	-1.755	24.121	87.713
<i>Нето добитак</i>	41.869	1.155.535	4.278	19.639	86.090

Табела 8. Биланс стања и биланс успеха узоркованих млекара за 2010. годину

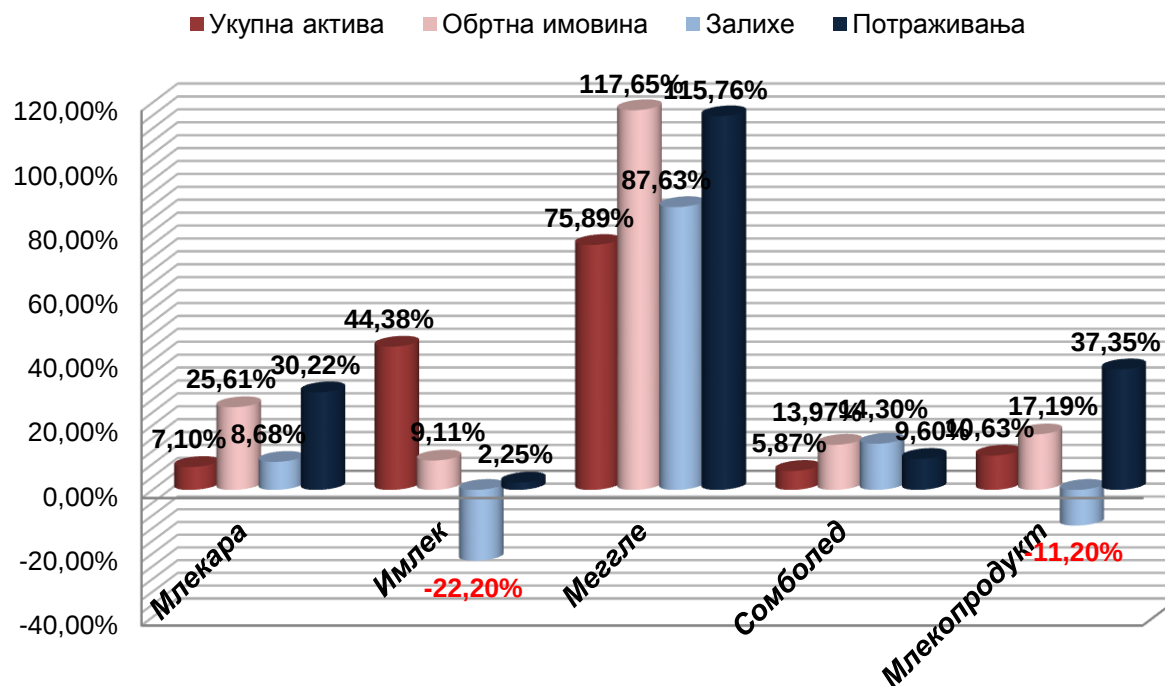
	Млекара		Имлек		Меггле		Сомболед		Млекопродукт	
	2012/11.	2011/10.	2012/11.	2011/10.	2012/11.	2011/10.	2012/11.	2011/10.	2012/11.	2011/10.
Биланс стања										
Укупна актива	7,10%	5,04%	44,38%	-7,24%	75,89%	83,38%	5,87%	18,08%	10,63%	3,86%
Обртна имовина	25,61%	30,24%	9,11%	-6,89%	117,65%	97,80%	13,97%	26,93%	17,19%	7,14%
Залихе	8,68%	59,20%	-22,20%	2,31%	87,63%	114,52%	14,30%	37,73%	-11,20%	90,29%
Потраживања	30,22%	20,28%	2,25%	10,08%	115,76%	79,83%	9,60%	29,01%	37,35%	-12,62%
Укупна пасива	7,10%	5,04%	44,38%	-7,24%	75,89%	83,38%	5,87%	18,08%	10,63%	3,86%
Укупан капитал	-0,26%	8,58%	6,03%	2,07%	159,92%	-46,85%	13,75%	8,61%	6,92%	4,09%
Основни капитал	-0,87%	нема промене	-3,64%	-10,00%	130,01%	нема промене	0,00%	нема промене	нема промене	нема промене
Обавезе	26,95%	-1,75%	103,72%	-18,71%	63,13%	191,99%	-10,90%	44,95%	22,33%	3,16%
Дугорочни кредити	-100,00%	-66,09%	-40,74%	-36,31%	-54,38%	-46,93%	-100,00%	-8,59%	-	-
Краткорочне финансијске обавезе	17,01%	31,61%	266,32%	-3,81%	62,00%	603,36%	-100,00%	-0,81%	-	-
Биланс успеха										
Укупни пословни приходи	16,93%	10,34%	9,70%	6,56%	124,45%	14,60%	20,45%	27,89%	24,57%	3,63%
Приходи од продаје	19,19%	6,64%	7,25%	4,34%	129,23%	10,16%	21,73%	26,42%	31,75%	-1,99%
Пословни расходи	22,81%	14,61%	8,25%	7,38%	108,35%	20,05%	14,65%	25,70%	20,71%	7,41%
Пословни добитак	-47,01%	-21,43%	18,42%	1,91%	47,78%	-2403,83%	128,83%	89,96%	113,33%	-42,78%
Укупан добитак пре опорезивања	-51,03%	484,34%	32,96%	65,67%	50,76%	5415,84%	71,21%	607,92%	64,64%	-38,38%
Нето добитак	-51,28%	484,25%	37,19%	68,45%	47,78%	2403,83%	73,50%	703,45%	69,60%	-43,45%

Табела 9. Индекси промена билансних позиција

У Табели 9. представљени су индекси промена билансних позиција пет узоркованих млекара током 2012. и 2011. године. Црвеном бојом означени су индекси највећих промена (било да је у питању индекс повећања или индекс смањења) у 2012. години, док су зеленом бојом означени индекси највећих промена у 2011. години.

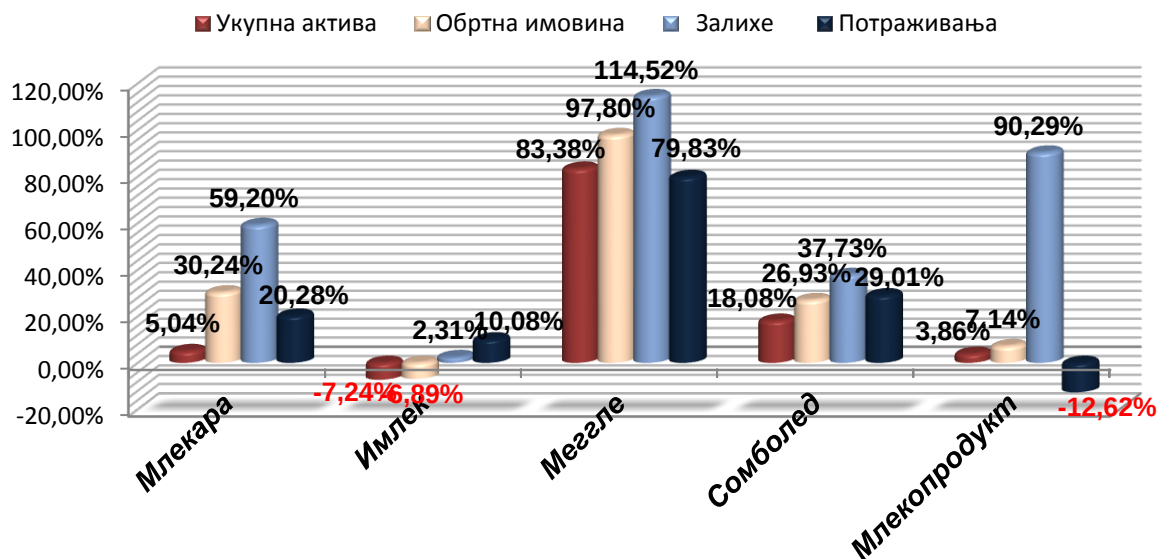
Посматрајући билансне позиције за 2012. годину представљене у Табели 9. може се уочити да је највеће повећање Укупне активе остварила млекара „Меггле Србија“ (75,89%). „Млекара“ такође бележи раст Укупне активе, али знатно мањи (7,10%). И у 2011. години „Меггле“ има највећи индекс промене ове позиције (83,38%), док је „Млекарин“ индекс 5,04%.

Највеће повећање Обртне имовине у 2012. години достигла је млекара „Меггле“, 117,65%. „Млекара“ бележи повећање ове позиције за 25,61%. „Меггле“ има повећање и Залиха и Потраживања, 87,63% и 115,76% респективно, док „Млекара“ „каска“ повећањем Залиха за 8,68% и повећањем Потраживања за 30,22% у односу на претходну годину. Ови подаци представљени су Графиконом 10.

Графикон 10. Индекси промена Укупне aktive у 2012. у односу на 2011. годину

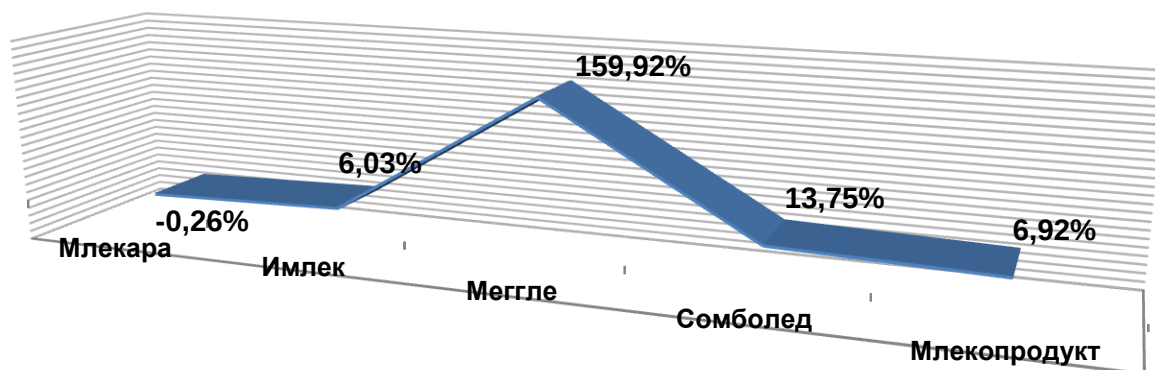
Највеће повећање *Обртне имовине* у 2011. години достигла је млекара „Меггле“, 97,80%. „Млекара“ бележи повећање ове позиције за 30,24%. „Меггле“ има повећање и *Залиха* и *Потраживања*, 114,52% и 79,83% респективно, док „Млекара“ „каска“ повећањем *Залиха* за 59,20% и повећањем *Потраживања* за 20,28% у односу на 2011. годину. Ови подаци представљени су Графиконом 11.

Графикон 11. Индекси промена Укупне aktive у 2011. у односу на 2010. годину

У 2012. години највеће повећање Укупног капитала у односу на 2011. годину достигла је млекара „Меггле“, 159,92%, док „Млекара“ бележи смањење ове позиције за 0,26%. Графикон 12. представља индексе промена Укупног капитала у 2012. години.

Укупан капитал

Графикон 12. Индекси промена Укупног капитала у 2012. у односу на 2011. годину

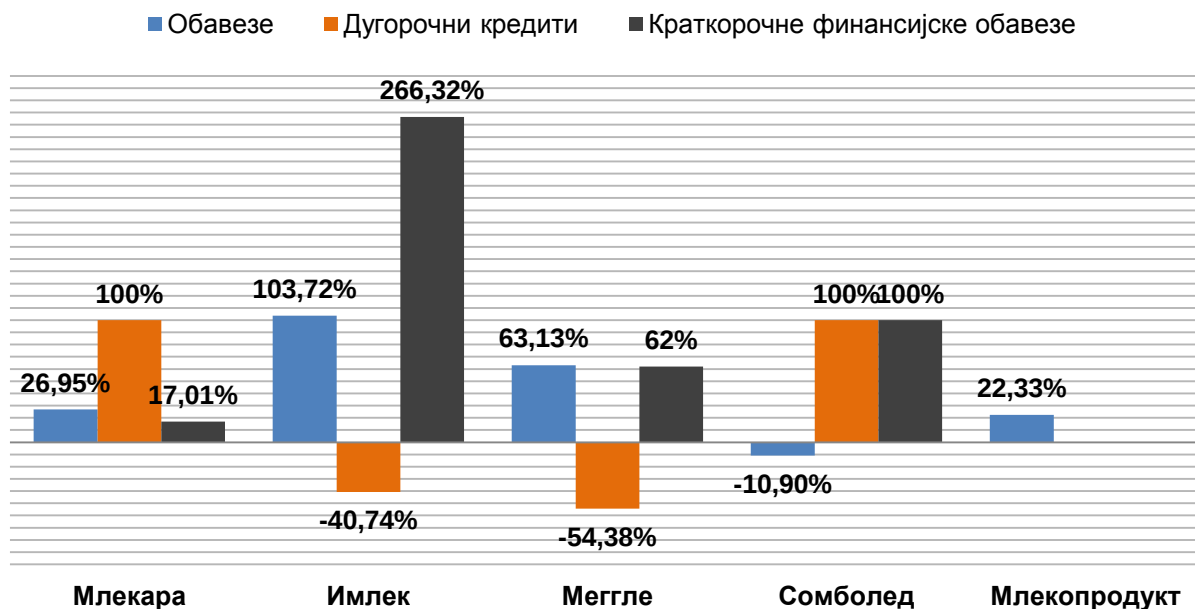
Највеће повећање Укупног капитала у 2011. години у односу на претходну годину достигла је млекара „Сомболед“, 8,61%, док је највеће смањење забележила млекара

„Меггле“. Суботичка млекара има повећање 8,58%. *Графикон 13.* представља индексе промена *Укупног капитала* пет посматраних млекара.

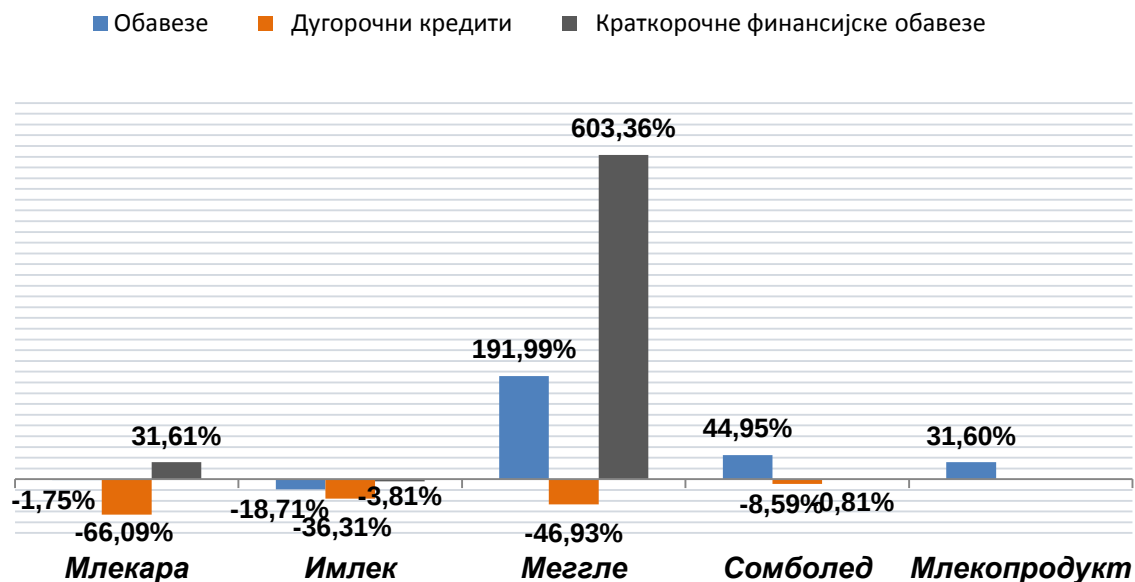
Графикон 13. Индекси промена Укупног капитала у 2011. у односу на 2010. годину

У 2012. години највећи индекс промене позиције *Обавезе* има млекара „Имлек“ и то 103,72%, док је индекс промене млекаре из Суботице 26,95%. „Млекара“ бележи смањење *Дугорочних финансијских обавеза* у целокупном износу (100%) у односу на 2011. годину. „Имлек“ има и највеће повећање *Краткорочних финансијских обавеза*, 266,32%, док „Млекара“ бележи повећање, али само за 17,01%. Наредни графикон представља поменуте индексе.

Графикон 14. Индекси промена Обавеза у 2012. у односу на 2011. годину

Позиција *Обавезе* у 2011. години бележи највећи раст код млекаре „Меггле“, 191,99%. „Млекара“ има за 1,75% мању вредност обавеза у односу на 2010. годину. Највећу промену позиције *Обавезе по основу дугорочних кредита* има „Млекара“. Индекс смањења је 66,09%, док су краткорочне финансијске обавезе порасле за 31,61%. Млекара „Меггле“ бележи највећу промену краткорочних финансијских обавеза, и то пораст за 603,36%. У случају суботичке млекаре индекс повећања ових обавеза је 31,61%. Ови подаци представљени су и наредним графиконом.

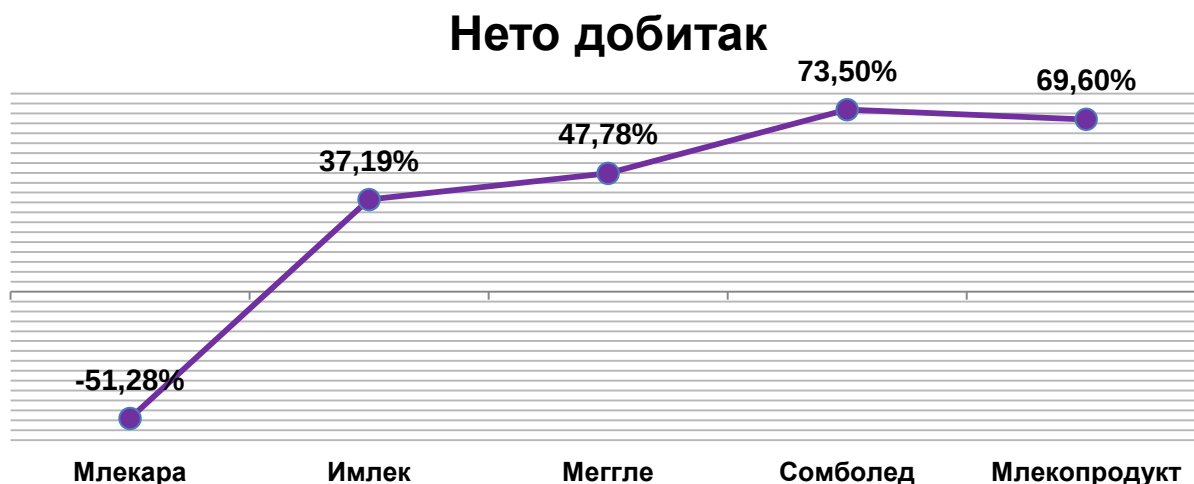

Графикон 15. Индекси промена Обавеза у 2011. у односу на 2010. годину

Највећу промену *Укупног пословног добитка* у 2012. години међу анализираним млекарама има млекара „Меггле“ са индексом повећања од 124,45%. „Млекара“ такође бележи повећање, за 16,93% у односу на претходну годину. „Меггле“ има и највеће повећање *Прихода од продаје*, са коефицијентом повећања од 129,23%. Суботичка млекара бележи повећање ове позиције за 19,19% у 2012. години.

Највећи индекс *Пословних расхода* има „Меггле“, 108,35%, а „Млекарин“ индекс је 22,81%.

Највећи *Пословни добитак* остварила је млекара „Сомбоled“ са индексом повећања од 128,83%, док „Млекара“ бележи *Пословни губитак* од 47,01%. Међу посматраним млекарама „Сомбоled“ има највећи *Пословни добитак пре опорезивања* и највећи *Нето добитак*, 71,21% и 73,50%, респективно. „Млекара“ бележи *Нето губитак* од 51,28%.

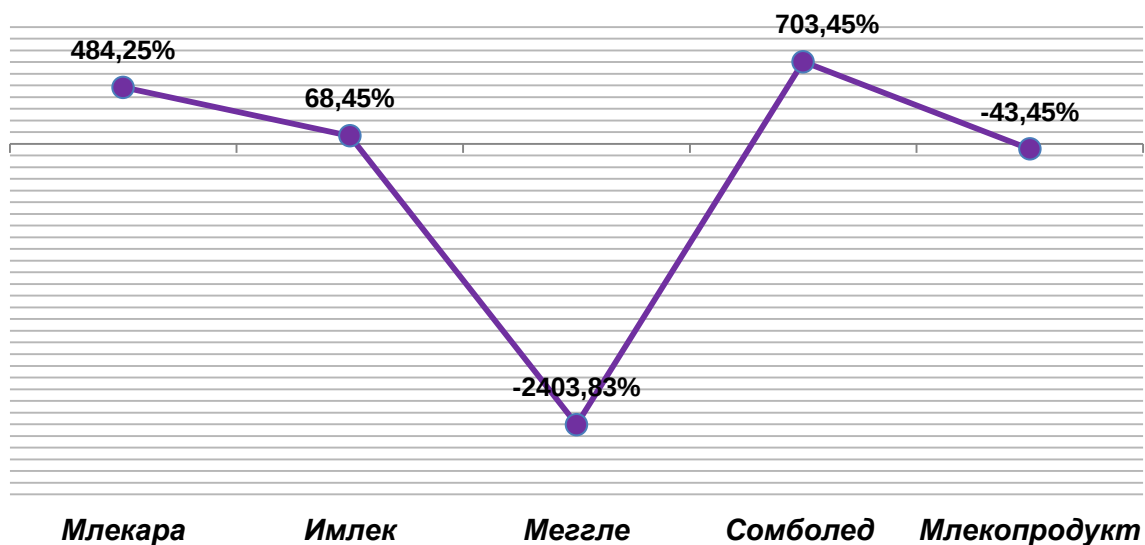
Графикон 16. Индекси промена Нето добитка у 2012. у односу на 2011. годину

Посматрањем биланса успеха посматраних предузећа из *Табеле 9.* током 2011. године може се закључити да највећу промену *Укупног пословног добитка* има млекара „Сомболед“ чији је индекс повећања 27,89%. Суботичка млекара бележи повећање од 10,34%.

По питању *Прихода од продаје* „Сомболед“ такође бележи највећу промену, и то повећање од 26,42%. „Млекара“ је остварила повећање од 6,64%. „Сомболед“ има и највећи индекс повећања *Пословних расхода*, 25,70%, док је овај индекс у случају млекаре из Суботице 14,61%. „Млекара“ бележи пословни губитак у 2011. години у односу на 2010., 21,43%, док је „Сомболед“ остварио највећи *Пословни добитак* међу посматраним млекарама, 89,96%.

Укупан пословни добитак пре опорезивања је позиција у којој предњачи млекара „Меггле“ са повећањем од 5415,84%. Овај индекс суботичке млекаре је 484,34%. Највећи добитак у 2011. години односу на 2010. годину остварила млекара „Сомболед“, са повећањем од 703,45%, док је „Млекара“ остварила добитак од 484,25%. Ови подаци представљени су и *Графиконом 17.* Млекара „Меггле“ бележи *Нето губитак* (2403,83%).

Нето добитак

Графикон 17. Индекси промена Нето добитка у 2011. у односу на 2010. годину

4.3. Упоређивање односа између финансијских и нефинансијских информација-појединачно за узоркована предузећа

МЛЕКАРА	2012.	2011.	2010.	Индекс 2012/2011.	Индекс 2011/2010.
Број месеци пословања	12	12	12	-	-
Ознака за величину	3 ⁴	3	3	-	-
Просечан број запослених на основу стања крајем сваког месеца (цео број)	247	262	299	-5,73%	-12,37%
Залихе материјала	201.830	161.411	139.461	25,04%	15,74%
Готови производи	86.200	80.498	21.354	7,08%	276,97%
Роба	16.287	28	1.443	58067,86%	-98,06%
Потраживања по основу продаје	869.997	644.933	560.804	34,90%	15,00%
Обавезе из пословања	672.246	389.540	296.228	72,57%	31,50%

⁴ Ознаке: 1- мало предузеће, 2- средње предузеће, 3- велико предузеће

Обавезе за нето зараде и накнаде зарада	251.284	233.519	246.485	7,61%	-5,26%
Трошкови зарада и накнада зарада (брutto)	348.855	325.524	343.998	7,17%	-5,37%
Расходи камата	27.930	28.385	22.361	-1,60%	26,94%
Расходи камата и део финансијских расхода	27.930	28.385	22.361	-1,60%	26,94%
Расходи камата по кредитима од банака и дфо	27.720	19.878	16.694	39,45%	19,07%
Приходи од продаје робе	758	48.363	47.234	-98,43%	2,39%

Табела 10. Подаци из статистичког анекса АД "Млекара"

Из приложених података види се да је АД „Млекара“ пословала свих 12 месеци током све три посматране календарске године. Такође је видљиво да је предузеће према Закону о рачуноводству и ревизији РС разврстано као велико предузеће.

Просечан број запослених је у 2012. години је смањен за 5,73% у односу на претходну годину, а у 2011. за 12,37% у односу на 2010. годину.

У 2012. години *Залихе материјала* увећане су за 25,04%, док су у 2011. години увећане за 15,74% у односу на претходну годину.

Количина *Готових производа* у 2012. години увећана је за 7,08%, а за 276,97% у 2011. години.

У 2012. години вредност позиције *Роба* увећана је за 58067,86%. У 2011. години вредност *Робе* смањена је за 98,06% у односу на 2010. годину.

У 2012. години *Потраживања по основу продаје* увећана су за 34,90%, у 2011. индекс повећања је 15,00%.

Обавезе из пословања у току 2012. године увећана су за 72,57% у односу на претходну годину. У 2011. години индекс повећања је 31,50%.

Обавезе за нето зараде и накнаде зарада у 2012. години увећане су за 7,61%, док су у 2011. години биле смањене су за 5,26%.

Током 2012. године *Трошкови зарада и накнада зарада (брutto)* порасли су за 7,17%, док су у 2011. години они били смањени су за 5,37%.

Расходи камата у 2012. години умањени су за 1,60%, а у 2011. години они су у односу на претходну годину били увећани су за 26,94%. Исти индекси промена важили су и за *Расходе камата и део финансијских расхода* током посматраних година.

Расходи камата по кредитима од банака и дфо увећани су за 39,45% и 19,07%, током 2012, односно 2011. године.

Приходи од продаје робе у 2012. години смањени су за 98,43%, а у 2011. години били су повећани су за 2,39% у односу на претходну годину.

ИМЛЕК	2012.	2011.	2010.	Индекс 2012/2011.	Индекс 2011/2010.
Број месеци пословања	12	12	12	-	-
Ознака за величину	3	3	3	-	-
Просечан број запослених на основу стања крајем сваког месеца (цео број)	828	888	1.082	-6,76%	-17,93%
Залихе материјала	574.274	612.817	633.937	-6,29%	-3,33%
Готови производи	355.975	389.172	180.362	-8,53%	115,77%
Роба	72.761	34.008	27.198	113,95%	25,04%
Потраживања по основу продаје	3.621.208	3.579.408	3.315.991	1,17%	7,94%
Обавезе из пословања	2.455.636	2.037.865	2.074.693	20,50%	-1,78%
Обавезе за нето зараде и накнаде зарада	744.849	823.057	907.017	-9,50%	-9,26%
Трошкови зарада и накнада зарада (брuto)	927.429	900.007	1.075.156	3,05%	-16,29%
Расходи камата	335.297	206.478	199.461	62,39%	3,52%
Расходи камата и део финансијских расхода	335.429	206.478	199.461	62,45%	3,52%
Расходи камата по кредитима од банака и дфо	327.322	202.926	194.396	61,30%	4,39%
Приходи од продаје	179.913	68.013	354.070	164,53%	-80,79%

Табела 11. Подаци из статистичког анекса АД "Имлек"

Из приложених података види се да је АД „Имлек“ пословала свих 12 месеци током све три посматране календарске године. Такође је видљиво да је предузеће према Закону о рачуноводству и ревизији РС разврстано као велико предузеће.

Просечан број запослених је у 2012. години је смањен за 6,76% у односу на претходну годину, а у 2011. за 17,93% у односу на 2010. годину.

У 2012. години Залихе материјала смањене су за 6,29%, а у 2011. за 3,33% у односу на претходну годину.

Количина *Готових производа* у 2012. години смањена је за 8,53%, а увећана за 115,77% у 2011. години.

У 2012. години вредност позиције *Роба* увећана је за 113,95%. док је у 2011. години индекс повећања ове позиције 25,04% у односу на 2010. годину.

У 2012. години *Потраживања по основу продаје* увећана су за 1,17%, у 2011. индекс повећања је 7,94%.

Обавезе из пословања у току 2012. године увећана су за 20,50% у односу на претходну годину. У 2011. години индекс смањења је 1,78%.

Обавезе за нето зараде и накнаде зарада у 2012. години смањене су за 9,50% и 9,26%, у 2012. односно 2011. Години, респективно.

Током 2012. године *Трошкови зарада и накнада зарада (брutto)* порасли су за 3,05%, док су у 2011. години они били смањени су за 16,29%.

Расходи камата у 2012. години увећани су за 62,39%, а у 2011. години у односу на претходну годину за 3,52%.

У 2012. години *Расходи камата и део финансијских расхода* увећани су за 62,45% година.

Расходи камата по кредитима од банака и дфо увећани су за 61,30% и 4,39%, током 2012 , односно 2011. године.

Приходи од продаје робе у 2012. години увећани су за 164,53%, а у 2011. години били су смањени су за 80,79% у односу на претходну годину.

МЕГГЛЕ	2012.	2011.	2010.	Индекс 2012/2011.	Индекс 2011/2010.
Број месеци пословања	12	12	12	-	-
Ознака за величину	3	3	2	-	-
Просечан број запослених на основу стања крајем сваког месеца (цео број)	75	101	107	-25,74%	-5,61%
Залихе материјала	104.463	44.697	29.013	133,71%	54,06%
Готови производи	98.294	52.981	8.028	85,53%	559,95%

Роба	1.737	293	0	492,83%	-
Потраживања по основу продаје	723.695	337.481	191.761	114,44%	75,99%
Обавезе из пословања	474.583	295.589	156.307	60,56%	89,11%
Обавезе за нето зараде и накнаде зарада	41.805	41.556	38.773	0,60%	7,18%
Трошкови зарада и накнада зарада (брutto)	58.149	57.158	50.710	1,73%	12,72%
Расходи камата	18.063	7.108	0	154,12%	-
Расходи камата и део финансијских расхода	18.063	11.265	7.782	60,35%	44,76%
Расходи камата по кредитима од банака и дфо	4.857	11.250	7.486	-56,83%	50,28%
Приходи од продаје	365.642	30.922	89.924	1082,47%	-65,61%

Табела 12. Подаци из статистичког анекса млекаре "Меггле Србија" д.о.о.

Из приложених података види се да је млекара „Меггле Србија“ пословала свих 12 месеци током све три посматране календарске године. Такође је видљиво да је предузеће према Закону о рачуноводству и ревизији РС разврстано као велико предузеће.

Просечан број запослених је у 2012. години је смањен за 25,74% у односу на претходну годину, а у 2011. за 5,61% у односу на 2010. годину.

У 2012. години Залихе материјала увећане су за 133,71%, а у 2011. за 54,06% у односу на претходну годину.

Количина Готових производа у 2012. години увећана је за 85,53%, а у 2011. Години за 559,95%.

У 2012. години вредност позиције Роба увећана је за 492,83%.

У 2012. години Потраживања по основу продаје увећана су за 114,44%, у 2011. индекс повећања је 75,99%.

Обавезе из пословања у току 2012. године увећана су за 60,56% у односу на претходну годину. У 2011. години индекс повећања је 89,11%.

Обавезе за нето зараде и накнаде зарада у 2012. години увећане су за 0,60% и 7,18%, у 2012. односно 2011. години, респективно.

Током 2012. године Трошкови зарада и накнада зарада (брutto) порасли су за 1,73%, односно 12,72% у 2011. години.

Расходи камата у 2012. години увећани су за 154,12%.

У 2012. години *Расходи камата и део финансијских расхода* увећани су за 60,35% , а у 2011. за 44,76%.

Расходи камата по кредитима од банака и дфо смањени су за 56,38% током 2012. године, док су 2011. године били увећани за 50,28% у односу на претходну годину.

Приходи од продаје робе у 2012. години увећани су за 1082,47%, а у 2011. години били су смањени су за 65,61% у односу на претходну годину.

СОМБОЛЕД	2012.	2011.	2010.	Индекс 2012/2011.	Индекс 2011/2010.
Број месеци пословања	12	12	12	-	-
Ознака за величину	3	3	3	-	-
Просечан број запослених на основу стања крајем сваког месеца (цео број)	328	327	350	0,31%	-6,57%
Залихе материјала	142.804	135.897	135.529	5,08%	0,27%
Готови производи	60.063	60.634	25.993	-0,94%	133,27%
Роба	96.595	65.687	30.970	47,05%	112,10%
Потраживања по основу продаје	1.063.942	971.564	753.612	9,51%	28,92%
Обавезе из пословања	689.385	735.411	449.373	-6,26%	63,65%
Обавезе за нето зараде и накнаде зарада	259.506	251.459	237.004	3,20%	6,10%
Трошкови зарада и накнада зарада (бруто)	333.724	322.689	319.145	3,42%	1,11%
Расходи камата	2.593	3.201	3.804	-18,99%	-15,85%
Расходи камата и део финансијских расхода	2.750	8.175	5.407	-66,36%	51,19%
Расходи камата по кредитима од банака и дфо	2.750	0	5.121	100%	-100%
Приходи од продаје робе	711.766	636.642	515.374	11,80%	23,53%

Табела 13. Подаци из статистичког анекса млекаре "Сомбоled" д.о.о.

Из приложених података види се да је млекарa „Сомбоled“ д.о.о. пословала свих 12 месеци током све три посматране календарске године. Такође је видљиво да је предузеће према Закону о рачуноводству и ревизији РС разврстано као велико предузеће.

Просечан број запослених је у 2012. години је увећан за 0,31% у односу на претходну годину, а у 2011. смањен за 6,57% у односу на 2010. годину.

У 2012. години *Залихе материјала* увећане су за 5,08%, а у 2011. за 0,27% смањене у односу на претходну годину.

Количина *Готових производа* у 2012. години смањена је за 0,94%, а увећана за 133,27% у 2011. години.

У 2012. години вредност позиције *Роба* увећана је за 47,05%. док је у 2011. години индекс повећања ове позиције 112,10% у односу на 2010. годину.

У 2012. години *Потраживања по основу продаје* увећана су за 9,51%, у 2011. индекс повећања је 28,92%.

Обавезе из пословања у току 2012. године смањене су за 6,26% у односу на претходну годину. У 2011. години индекс повећања је био 63,65%.

Обавезе за нето зараде и накнаде зарада у 2012. години увећане су за 3,20% и 6,10%, у 2012. односно 2011. години, респективно.

Током 2012. године *Трошкови зарада и накнада зарада (брuto)* порасли су за 3,42%, а у 2011. години за 1,11%.

Расходи камата у 2012. години смањени су за 18,99%, а у 2011. години у односу на претходну годину за 15,85%.

У 2012. години *Расходи камата и део финансијских расхода* смањени су за 66,36%, а у 2011. години индекс повећања је био 51,19%.

Расходи камата по кредитима од банака и дфо увећани су односно смањени за целокупан износ, у 2012. години односно 2011. години.

Приходи од продаје робе у 2012. години увећани су за 11,80%, односно 23,53%, током 2012, односно 2011. године.

МЛЕКОПРОДУКТ	2012.	2011.	2010.	Индекс 2012/2011.	Индекс 2011/2010.
Број месеци пословања	12	12	12	-	-
Ознака за величину	3	3	3	-	-
Просечан број запослених на основу стања крајем сваког месеца (цео број) ⁵	306	310	323	-1,29%	-4,02%
Залихе материјала	95.264	108.401	73.915	-12,12%	46,66%
Готови производи	29.304	22.742	14.077	28,85%	61,55%
Роба	311	177	650	75,71%	-72,77%
Потраживања по основу продаје	596.912	458.740	516.375	30,12%	-11,16%
Обавезе из пословања	2.361.265	286.103	267.171	725,32%	7,09%
Обавезе за нето зараде и накнаде зарада	188.136	177.134	169.433	6,21%	4,55%
Трошкови зарада и накнада зарада (брuto)	258.469	235.747	226.881	9,64%	3,91%
Расходи камата	1.151	149	1.961	672,48%	-92,40%
Расходи камата и део финансијских расхода	1.151	149	1.961	672,48%	-92,40%
Расходи камата по кредитима од банака и дфо	700.066	0	0	100%	-
Приходи од продаје робе	567	662	1.684	-14,35%	-60,69%

Табела 14. Подаци из статистичког анекса АД "Млекопродукт"

Из приложених података види се да је АД „Млекопродукт“ пословала свих 12 месеци током све три посматране календарске године. Такође је видљиво да је предузеће према Закону о рачуноводству и ревизији РС разврстано као велико предузеће.

Просечан број запослених је у 2012. години је смањен за 1,29% односу на претходну годину, а у 2011. за 4,02% у односу на 2010. годину.

У 2012. години Залихе материјала смањене су за 12,12%, а у 2011. Индекс повећања у односу на претходну годину био је 46,66%.

Количина Готових производа у 2012. години увећана је за 28,85%, односно 61,55% током 2012., односно 2011. године.

⁵ Годишњи просек представља збир запослених на крају сваког месеца у току обрачунског периода, подељен бројем месеци пословања. Број запослених исказује се као цео број, без децимала.

У 2012. години вредност позиције *Роба* увећана је за 75,71%. док је у 2011. години индекс смањења ове позиције 72,77% у односу на 2010. годину.

У 2012. години *Потраживања по основу продаје* увећана су за 30,12%, у 2011. индекс смањења је 11,16%.

Обавезе из пословања у току 2012. године увећане су за 725,32%, односно 7,09% у 2012. односно 2011. години.

Обавезе за нето зараде и накнаде зарада у 2012. години увећане су за 6,21% и 4,55%, у 2012. односно 2011. години, респективно.

Током 2012. године *Трошкови зарада и накнада зарада (брutto)* порасли су за 9,64%, док је у 2011. години индекс повећања био 3,91%.

Расходи камата у 2012. години увећани су за 672,48%, а у 2011. години су смањени за 92,40% у односу на претходну годину. Исти индекси односе се и на позицију *Расходи камата по кредитима и део финансијских расхода* током посматраних година.

Расходи камата по кредитима од банака и дфо увећани су за 100% током 2012. године.

Приходи од продаје робе у 2012. години смањени су за 14,35%, а док је у 2011. години индекс смањења био 60,69% .

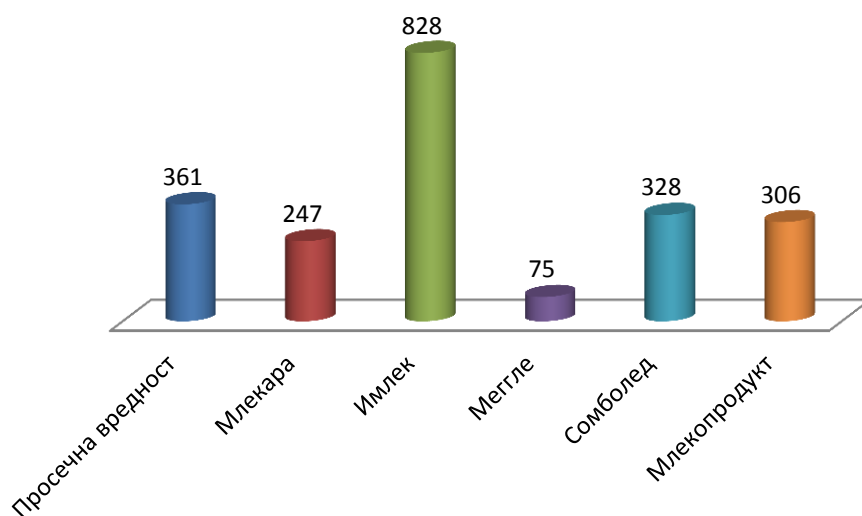
4.4. Упоређивање финансијских и нефинансијских података са средњом вредношћу истих података узоркованих предузећа

		Суботица	Имлек	Меггле	Сомбоled	Млекопродукт	Средња вредност
Број месеци пословања	2012.	12	12	12	12	12	-
	2011.	12	12	12	12	12	-
	2010.	12	12	12	12	12	-
Ознака за	2012.	3	3	3	3	3	-

величину	2011.	3	3	3	3	3	-
	2010.	3	3	3	3	3	-
Просечан број запослених на основу стања крајем сваког месеца (цео број)	2012.	247	828	75	328	306	361
	2011.	262	888	101	327	310	377
	2010.	299	1.082	107	350	323	432
Залихе материјала	2012.	201.830	574.274	104.463	142.804	95.264	223.727
	2011.	161.411	612.817	44.697	135.897	108.401	212.644,6
	2010.	139.461	633.937	29.013	135.529	73.915	202.371
Готови производи	2012.	86.200	355.975	98.294	60.063	29.304	125.967,2
	2011.	80.498	389.172	52.981	60.634	22.742	121.205,4
	2010.	21.354	180.362	8.028	25.993	14.077	49.962,8
Роба	2012.	16.287	72.761	1.737	69.595	311	32.138,2
	2011.	28	34.008	293	65.687	177	20.038,6
	2010.	1.443	27.198	0	30.970	650	12.052,2
Потраживања по основу продаје	2012.	869.997	3.621.208	723.695	1.063.942	596.912	1.375.150,8
	2011.	644.933	3.579.408	337.481	971.564	458.740	1.198.425,2
	2010.	560.804	3.315.991	191.761	753.612	516.375	1.067.709
Обавезе из пословања	2012.	672.246	2.455.636	474.583	689.385	2.361.265	1.330.623
	2011.	389.540	2.037.865	295.589	735.411	286.103	748.901,6
	2010.	296.228	2.074.693	156.307	449.373	267.171	648.754,4
Обавезе за нето зараде и накнаде зарада	2012.	251.284	744.849	41.805	259.506	188.136	297.116
	2011.	233.519	823.057	41.556	251.459	177.134	305.345
	2010.	246.485	907.017	38.773	237.004	169.433	319.742,4
Трошкови зарада и накнада зарада (брuto)	2012.	348.855	927.429	58.149	333.724	258.469	385.325,2
	2011.	325.524	900.007	57.158	322.689	235.747	368.225
	2010.	343.998	1.075.156	50.710	319.145	226.881	403.178

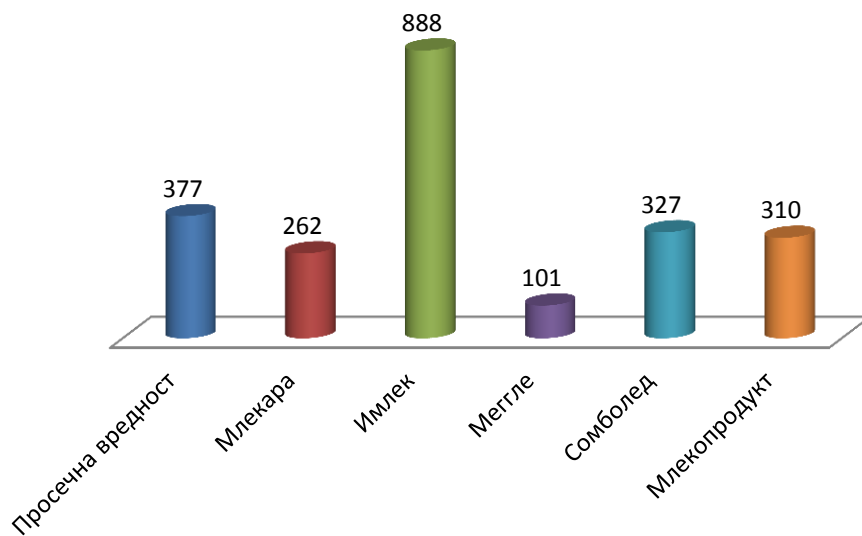
Расходи камата	2012.	27.930	225.297	18.063	2.593	1.151	55.006,8
	2011.	28.385	206.478	7.108	3.201	149	49.064,2
	2010.	22.361	199.461	0	3.804	1.961	45.517,4
Расходи камата и део финансијских расхода	2012.	27.930	335.297	18.063	2.750	1.151	77.038,2
	2011.	28.385	206.478	11.265	8.175	149	50.890,4
	2010.	22.361	199.461	7.782	5.407	1.961	47.394,4
Расходи камата по кредитима од банака и дфо	2012.	27.720	327.322	4.857	0	0	71.979,8
	2011.	19.878	202.926	11.250	0	0	46.810,8
	2010.	16.694	194.396	7.486	5.121	0	44.739,4
Приходи од продаје робе	2012.	758	179.913	365.642	711.766	567	251.729,2
	2011.	48.363	68.013	30.922	636.642	662	156.920,4
	2010.	47.234	354.070	89.924	515.374	1.684	201.657,2

Табела 15. Подаци из статистичког анекса пет узоркованих млекара за 2012, 2011. и 2010. годину

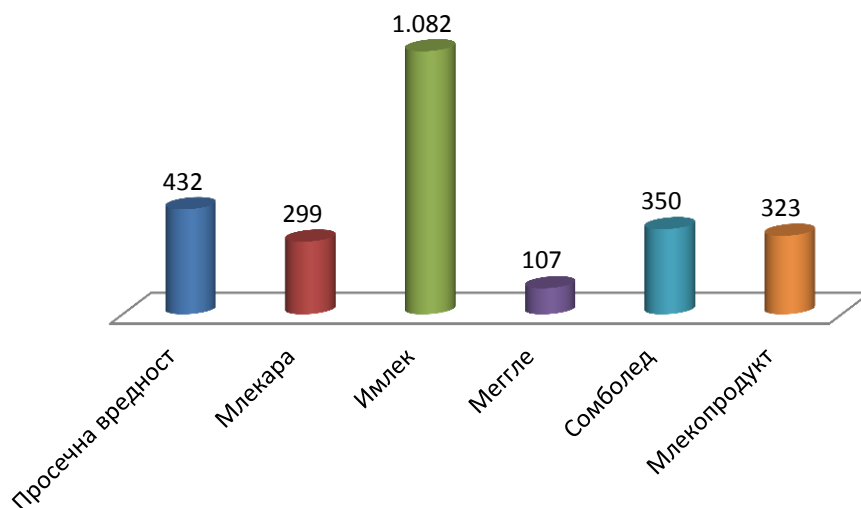
Графикон 18. Број запослених у 2012. години

Анализом *Графикана 18.* може се уочити да је највише запослених у 2012. години имала млекара „Имлек“ (828). Најмање запослених у току посматране године имала је млекара „Меггле“ (75). Одређивањем аритметичке средине броја запослених пет узоркованих млекара добија се просечна вредност (361), којој је најближа млекара „Сомбоled“ (328).

Графикон 19. Број запослених у 2011. години

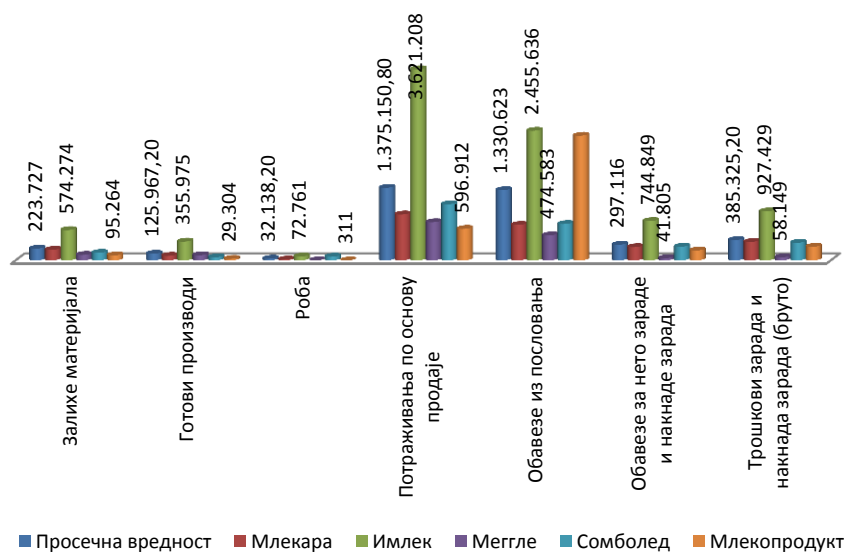
Посматрајући *Графикон 19.* може се уочити да је највише запослених у 2011. години имала млекара „Имлек“ (888). Најмање запослених у току посматране године имала је млекара „Меггле“ (101). Просечна вредност броја запослених током посматране године је 378, којој је најближа млекара „Сомбоled“ (327).

Графикон 20. Број запослених у 2010. години

У 2010. години највише запослених имала је млекара „Имлек“ (1.082), а најмање млекара „Меггле“ (107). Просечна вредност броја запослених током анализиране године је 432.

На Графиконима 21, 22. и 23. представљене су просечне вредности и највеће и најмање вредности шест позиција: Залихе материјала, Готови производи, Потраживања на основу продаје, Обавезе из пословања, Обавезе за нето зараде и накнаде зарада, Трошкови зарада и накнада зарада током 2012. односно 2011. године и 2010. године.

Графикон 21. Подаци из статистичког анекса за 2012. годину

У 2012. години највећу вредност *Залиха материјала* достигла је млекара „Имлек“ (574.274), најмању „Млекопродукт“ (95.264), док је просечна вредност ове позиције 223.727.

Просечна вредност *Готових производа* током 2012. године је 125.967,20. Највећу вредност има млекара „Имлек“ (355.975), а најмању „Млекопродукт“ (29.304).

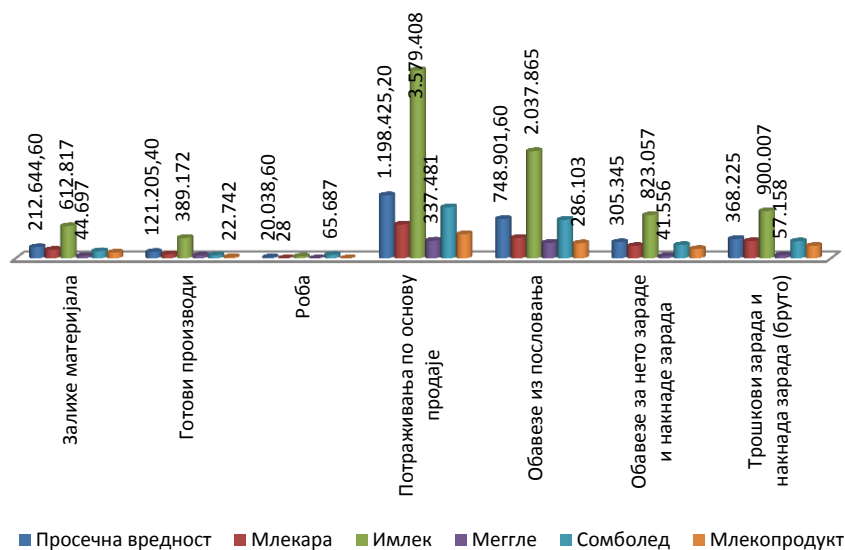
Просечна вредност позиције *Роба* у 2012. години је 32.138,70. Највећу вредност има „Имлек“ (72.761), а најмању млекара „Млекопродукт“ (311).

Најнижа *Потраживања по основу продаје* има млекара „Млекопродукт“ (596.912), највиша млекара „Имлек“ (3.621.208), док је просечна вредност ове позиције 1.375.150,80.

Посматрајући представљене податке види се да највећи износ *Обавеза из пословања* има млекара „Имлек“ (2.455.636), док најмањи износ бележи млекара „Меггле“ (474.583). Просечна вредност ове позиције је 1.330.623.

Обавезе за нето зараде и накнаде зарада је позиција у којој предњачи млекара „Имлек“ достижући вредност 744.849 током посматране године. Најмању вредност има млекара „Меггле“ (41.805), а просечна вредност ове позиције је 385.325,20.

Просечна вредност позиције *Трошкови зарада и накнада зарада* у 2011. години је 385.325,20. Највећу вредност ових трошкова има млекара „Имлек“ (927.429), а најмању млекара „Меггле“ (58.149).

Графикон 22. Подаци из сатистичког анекса за 2011. годину

У 2011. години највећу вредност *Залиха материјала* достигла је млекара „Имлек“ (612.817), најмању „Меггле“ (44.697), док је просечна вредност ове позиције 212.644,60.

Просечна вредност *Готових производа* током 2011. године је 121.205,40. Највећу вредност има млекара „Имлек“ (389.172), а најмању „Млекопродукт“ (22.742).

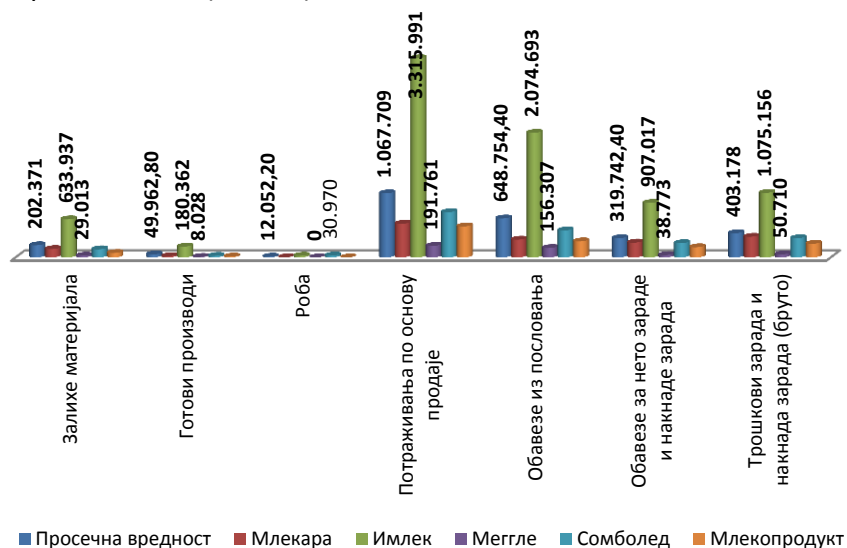
Просечна вредност позиције *Роба* у 2011. години је 20.038,60. Највећу вредност има „Сомбоled“ (65.687), а најмању млекара „Млекара“ (28).

Најнижа *Потраживања по основу продаје* има млекара „Меггле“ (337.4810), највиша млекара „Имлек“ (3.579.408), док је просечна вредност ове позиције 1.198.425,20.

Посматрајући представљене податке види се да највећи износ *Обавеза из пословања* има млекара „Имлек“ (2.037.865), док најмањи износ бележи млекара „Млекопродукт“ (286.103). Просечна вредност ове позиције је 748.901,60.

Обавезе за нето зараде и накнаде зарада је позиција у којој предњачи млекара „Имлек“ достижући вредност 823.057 током посматране године. Најмању вредност има млекара „Меггле“ (41.556), а просечна вредност ове позиције је 305.345.

Просечна вредност позиције *Трошкови зарада и накнада зарада* у 2011. години је 368.225. Највећу вредност ових трошкова има млекара „Имлек“ (900.007), а најмању млекара „Меггле“ (57.158).

Графикон 23. Подаци из статистичког анекса за 2010. годину

У 2010. години највећу вредност *Залиха материјала* достигла је млекара „Имлек“ (633.937), најмању „Меггле“ (29.013), док је просечна вредност ове позиције 202.371.

Просечна вредност *Готових производа* током 2010. године је 49.962,80. Највећу вредност има млекара „Имлек“ (180.362), а најмању „Меггле“ (8.028).

Просечна вредност позиције *Роба* у 2010. години је 12.052,20. Највећу вредност има „Сомбоled“ (30.970), а најмању млекара „Меггле“ (0).

Најнижа *Потраживања по основу продаје* има млекара „Меггле“ (191.761), највиша млекара „Имлек“ (3.315.991), док је просечна вредност ове позиције 1.067.709.

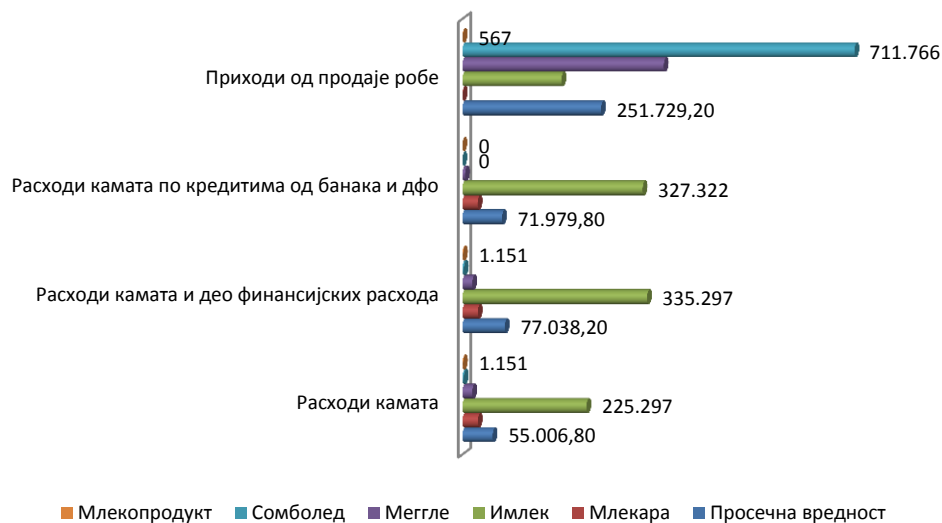
Посматрајући представљене податке види се да највећи износ *Обавеза из пословања* има млекара „Имлек“ (2.074.693), док најмањи износ бележи млекара „Меггле“ (156.307). Просечна вредност ове позиције је 648.754,40.

Обавезе за нето зараде и накнаде зарада је позиција у којој предњачи млекара „Имлек“ достижући вредност 907.017 током посматране године. Најмању вредност има млекара „Меггле“ (38.773), а просечна вредност ове позиције је 319.742,40.

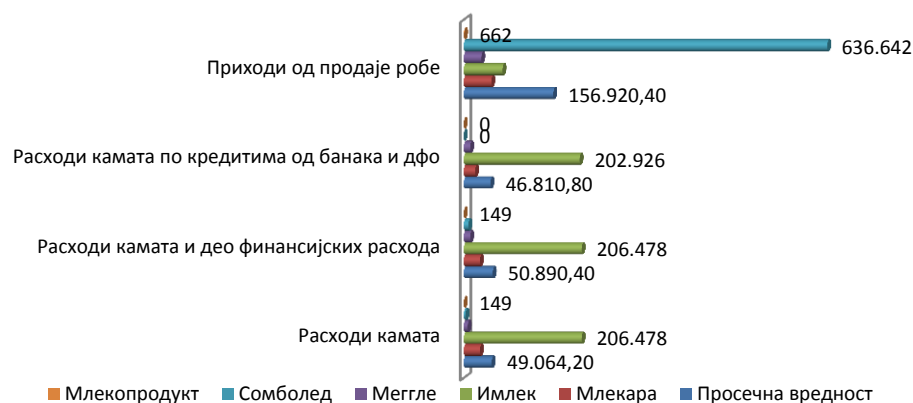
Просечна вредност позиције *Трошкови зарада и накнада зарада* у 2010. години је 403.178. Највећу вредност ових трошкова има млекара „Имлек“ (1.075.156), а најмању млекара „Меггле“ (50.710).

Графикони 24, 25. и 26. приказују податке везане за позиције биланса успеха. Црвном бојом представљене су просечне вредности за позиције: *Приходи од продаје робе*, *Расходи камата по кредитима од банака и дфо*, *Расходи камата и део финансијских расхода* и *Расходи камата*.

Може се уочити да „Имлек“ највише премашује просечне вредности и то у случају свих позиција осим у *Приходима од продаје робе*. На овој позицији „Сомболед“ „бежи“ далеко изнад просека са 63,66 хиљаде динара док је просечна вредност свих пет узоркованих млекара 15,69 десетина хиљада динара.

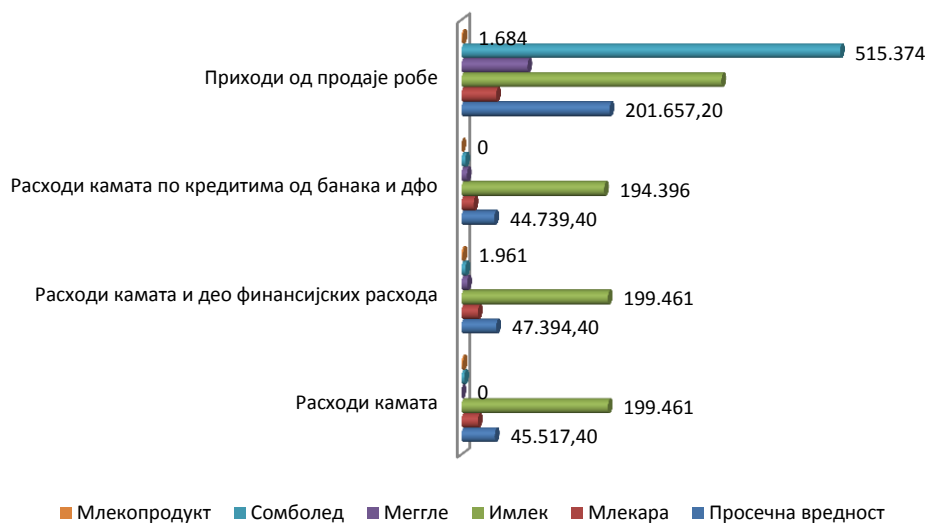

Графикон 24. Поређење вредности узоркованих млекара са просечним вредностима у 2012. години

Графикон 25. Поређење вредности пет узоркованих млекара да просечним вредностима у 2011. години

Анализом *Графикона 25.* видимо да је у 2011. години „Имлек“ „најјачи“ на свим позицијама осим код *Прихода од продаје робе* где „Сомболед“ „бежи“ далеко испред свих млекара.

Графикон 26. Поређење вредности пет узоркованих млекара са просечним вредностима у 2010. години

Посматрајући *Графикон 26.* видимо да „Имлек“ у 2010. години има највише вредности свих анализираних позиција.

5. Закључна разматрања

5.1. Резултати примене аналитичких процедура

Поменули смо да употребом аналитичких процедура ревизор јасно може да разуме делатност клијента и његово окружење, али и да идентификује евентуално могуће материјалне грешке у финансијским извештајима предузећа те према томе одреди природу, време и обим ревизијских процедура.

Из презентованих података ревизор је сазнао да:

1. Употребом аналитичких процедура ревизор је сазнао да се узорковане млекаре не разликују према величини и дужини пословања у протекле три године. Ова информација ревизору може да послужи као доказ да су подаци добијени аналитичким поступцима упоредиви.
2. Све узорковане млекаре бележе пад броја запослених кроз време, с тим да се млекара „Сомболед“ и млекара „Млекопродукт“ могу издвојити као млекаре са истим бројем запослених у протекле две године свог пословања. Овакав показатељ води ревизора на закључак да ће даљом анализом увидети да млекаре „Сомболед“ и „Млекопродукт“ имају боље показатеље пословања у односу на конкуренцију.
3. Млекара „Меггле“ има највећи раст залиха материјала, готових производа и робе кроз време, што ревизору даје сигнал да ове позиције морају бити посебно испитане јер су могући раличити сценарији. На пример: млекара не управља добро залихама, млекара је лагеровала материјал који је успела да набави по знатно нижим ценама, млекара нема тржиште на којем може да прода производе и робу, или на пример млекара има проблем у производњи. Сам податак ревизору неће открити разлог великог повећања, већ ће бити сигнал на основу којег ревизор мора да спроведе додатне тестове како би испитао билансне позиције и донео адекватан закључак тј. обезбедио релевантан доказ.
4. Такође, млекара „Меггле“ бележи изузетно висок раст потраживања по основу продаје. Овај податак ће елиминисати сумњу ревизора да млекара нема тржиште на којем може да продаје своје производе, те ће ревизорске тестове усмерити на друга идентификована подручја тј. друге представљене сценарије из тачке 3.
5. „Млекара“ и „Млекопродукт“ имају изузетно висок пораст обавеза из пословања, што ревизору сигнализира на обавезност тестирања ове билансне позиције код обе млекаре и у случају млекаре „Млекопродукт“ искључује претпоставку ревизора изнету у тачки 2.
6. С друге стране приходи од продаје млекаре из Суботице и млекаре „Млекопродукт“ су енормно смањени, што заједно са показатељима из тачке 5 ревизора упућује на закључак да су обе млекаре у озбиљном пословном проблему и потврђује оправданост искључења претпоставке из тачке 2 .

7. Приходи од продаје млекаре „Имлек“ су веома ниски. У поређењу само са финансијским расходима стиче се утисак да млекара „Имлек“ има дисбалансиране позиције и вероватно проблеме у пословању. Када се томе додају чињенице да су обавезе ове млекаре изузетно високе, као и да су потраживања од продаје у односу на приход од продаје диспропорционално високи, ревизор може да закључи да је млекара „Имлек“, иако највећа и највише присутна на тржишту, суочена са проблемом наплате својих производа или неким другим проблемом који је доводи у незавидан положај у односу на успешност других млекара.
8. Ревизор је аналитичким поступцима утврдио да се расходи камата по кредитима млекаре „Меггле“ и млекаре „Сомбоled“ смањују, а да се иста билансна позиција код осталих млекара (изузем млекаре „Млекопродукт“) повећава. На основу ових података ревизор ће тражити потврду о враћеним кредитима млекара „Меггле“ и „Сомбоled“ тј. потврду о новим задужењима осталих млекара.

Ово су само нека од уочљивих одступања презентованих претходном анализом која за циљ имају да представе основ за даље активности ревизора које не морају или не могу бити испитане самом употребом аналитичких процедура.

ПРЕЛИМИНАРНОМ ОЦЕНОМ РИЗИКА, на бази изнетих претпоставки и „сигнала“ ревизор може да оцени постојање најнижег ризика код млекаре „Сомбоled“, што треба даље потврдити. На самом крају, упоређивањем са резултатима завршног аналитичког прегледа могуће је анализирати исправност прелиминарне ревизорске оценом ризика.

5.2. Завршни аналитички преглед

Поменули смо да аналитичке процедуре као завршна анализа финансијског извештаја служе за свеобухватан увид у имовински, финансијски и приносни положај предузећа као и њихов бонитет.

Користећи се билансима посматраних млекара током три посматране године у овом делу рада извешћемо оцену њиховог бонитета⁶. Само биланси који не садрже значајне материјалне грешке могу бити основ за изражавање мишљења о бонитету неког ентитета. Иако се између појединих финансијских категорија и билансних позиција може успоставити изузетно много односа, анализа се мора ограничити на аналитички најинтересантније односе. Независни ревизор своју оцену бонитета неког предузећа даје анализом имовинског, финансијског и приносног положаја при чему ова анализа, по правилу треба да обухвата три узастопне године како би се уочила тенденција (тренд) развоја имовинског, финансијског и приносног положаја.

⁶ „Бонитет- способност измиривања обавеза у року која, поред кредитне способности, обухвата и општу материјалну способност и позицију на тржишту. Бонитет се често не поклапа са појмом ликвидности будући да дужник може бити доброг бонитетног статуса, а ипак краткорочно неликвидан.“ (www.apr.gov.rs)

За сваку од узоркованих млекара извешћемо оцену:

- имовинског
- финансијског
- приносног положаја,

а на крају и изразити мишљење о њиховим бонитетима.

Ова три сегмента финансијске анализе се међусобно прожимају и допуњују тако да се оцена бонитета неког предузећа не може утврдити без претходно спроведених анализа.

Финансијска анализа подразумева временску анализу и просторну анализу. Временска анализа је анализа пословања током неког временског периода (посматра се минимум три узастопне године), док је просторна анализа компрација међу ентитетима који се баве истом делатношћу током неког временског периода.

„Млекара“

- **Оцена имовинског положаја**

Структура пословне имовине			
	2012.	2011.	2010.
Обртна имовина	37,22%	31,74%	25,60%
Стална имовина	61,58%	67,08%	72,60%
АВР	1,20%	1,18%	1,81%
Пословна имовина	100%	100%	100%

Табела 16. Структура пословне имовине "Млекаре"

Структура пословне имовине „Млекаре“ се у последње три године мења у смислу да се стална имовина смањује, а обртна имовина расте уз константно процентуално учешће активних временских разграничења. Правило је да предузећа за производњу имају већи удео сталне имовине у односу на учешће обртне имовине у укупној пословној имовини, што код ове млекаре није нарушено.

	Ефикасност коришћења имовине		
	2012.	2011.	2010.
Приходи од продаје	4.244.857	3.561.494	3.339.649
Укупна пословна имовина	4.124.768	3.851.161	3.666.387
Обртна имовина	1.535.337	1.222.301	938.489
Залихе	345.351	317.783	199.618
Коефицијент обрта укупне имовине	1,03	0,92	0,91
Коефицијент обрта обртне имовине	2,76	2,91	3,56
Коефицијент обрта залиха	12,29	11,21	16,73

Табела 17. Ефикасност коришћења имовине "Млекаре"

Највећи коефицијент обрта укупне имовине⁷ „Млекара“ је достигла 2012. године и он износи 1,03. Ово значи да се током обрачуноског периода (једне године) укупна имовина репродуковала (обрнула) 1,03 пута. Овако израчунат коефицијент обрта показује да је „Млекара“ на сваки динар уложен у пословну имовину остварило 1,03 динара прихода од продаје.

2010. године „Млекара“ је имала највећи коефицијент обрта обртне имовине (3,56). Током наредних година, 2011. и 2012. овај коефицијент се смањивао.

Ако посматрамо коефицијент обрта залиха током три анализиране године, он је био највећи током 2010. године (16,73). Он уствари значи да су залихе предузећа биле репродуковане 16,73 током године. Уколико бисмо ставили у однос број дана у години (365) и добијени коефицијент добили бисмо *Просечан период везивања залиха (Старост залиха)*. У овом случају он износи 21,817, што значи да се залихе у различитим фазама процеса активности просечно задржавају 21,817 дана.⁸

⁷ Укупна имовина представља целокупну снагу привређивања коју ентитет има у посматраном периоду на располагању за процес активности.

⁸ Позиција *Залихе* обухвата имовинске делове у различитим фазама процеса активности те се оне са тог аспекта обично диференцирају на:

- Пререпродукционе залихе (сировине и материјали)
- Залихе у процесу производње (недовршена производња и полупроизводи)
- Залихе готових производа.

- Оцена финансијског положаја

1.) Финансијска стабилност

	2012.	2011.	2010.
Финансијска стабилност			
1. Стална имовина	2.539.912	2.583.277	2.661.654
2. Залихе	345.351	317.783	199.618
3. Дугорочно везана имовина (1.+2.)	2.885.263	2.901.060	2.861.272
4. Капитал умањен за губитке	2.800.799	2.808.220	2.586.255
5. Дугорочна резервисања	0	0	0
6. Дугорочне обавезе	21.408	110.167	286.133
7. Трајни и дугорочни капитал (4.+5.+6.)	2.822.207	2.918.387	2.872.388
8. Коефицијент финансијске стабилности(3/7)	1,022	0,994	0,996
9. Трајни и дугорочни капитал (није умањен за губитак)	2.843.616	3.028.555	3.158.522
10. Стална имовина	2.539.912	2.583.277	2.661.654
11. Нето обртни капитал	1.535.337	1.222.301	938.489
12. Залихе	345.351	317.783	199.618
13. Стопа покривености залиха (11/12)*100	445%	385%	470%

Табела 18. Анализа финансијске стабилности "Млекарс"

Највећи коефицијент финансијске стабилности „Млекарс“ је имала 2012. године (1,022). Ово значи да се из дугорочних извора⁹ финансирају дугорочна средства. Како је током 2011. и 2010. године овај коефицијент био мањи од један може се закључити да су у том периоду дугорочна средства била финансирана из краткорочних извора¹⁰.

Стопа покривености залиха је највећа била 2010. године (470%). Даље се, током 2011. и 2012. године ова стопа смањује.

⁹ Дугорочни извори финансирања имају рок дооспећа дужи од годину дана.

¹⁰ Краткорочни извори финансирања имају рок доспећа до годину дана.

2.) Ликвидност

Ликвидност			
	2012.	2011.	2010.
Обртна имовина/ краткорочне обавезе	2,88	2,68	2,71
Готовина+краткорочна потраживања/краткорочне обавезе	2,00	1,92	2,02
Готовина/краткорочне обавезе	0,06	0,18	0,12

Табела 19. Анализа ликвидности "Млекаре"

Општи рацио ликвидности (обртна имовина/краткорочне обавезе) из 2012. године је знатно већи од 2 што нам говори да је предузеће ликвидно тј. способно да одговори краткорочним обавезама уз одржавање потребног обима и структуре обртних средстава.¹¹ Коефицијент ригорозне (стргоге) ликвидности ((готовина+краткорочна потраживања)/ краткорочне обавезе) је током све три посматране године већи од 1 што указује да предузеће јесте ликвидно.

3.) Солвентност

Солвентност			
	2012.	2011.	2010.
1. Пословна имовина	4.124.768	3.851.161	3.666.387
2. Дугови	1.323.969	1.042.941	1.061.471
Коефицијент солвентности (1/2)	3,12	3,69	3,45

Табела 20. Анализа солвентности "Млекаре"

Солвентност је способност предузећа да свим средствима подмири све обавезе уколико оне доспевају одједном, у истом часу. Уколико су укупна средства (пословна имовина) мања од укупних обавеза каже се да је предузеће инсолвентно. Санација је поступак којим се инсолвентност отклања. У пракси, инсолвентност је последица велике презадужености која произилази из флексибилне политике банака приликом одобравања кредита.

¹¹ Не постоји универзални и општеприхваћени стандард за овај рацио. Доња граница је 1, а пожељно је да буде што већи. Препоручено је да овај рацио буде 2, мада се то не може сматрати општим правилом.

Пожељно је да сваки динар обавеза буде покривен са 2 динара средстава, односно да је коефицијент солвентности већи од 2.

Посматрајући *Табелу 20.* видимо да је млекара из Суботице највећи коефицијент солвентности имала 2011. године (3,69). Можемо приметити да је предузеће током све три године солвентно.

4.) Адекватност капитала

Адекватност капитала						
	2012.		2011.		2010.	
	Износ	%	Износ	%	Износ	%
1. Капитал умањен за губитак	2.800.799	67,90%	2.808.220	72,92%	2.586.255	70,90%
2. Дугови (обавезе)	1.323.969	32,10%	1.042.941	27,08%	1.061.471	29,10%
Пасива транзиторних позиција (1.+2.)	4.124.768	100,00%	3.851.161	100,00%	3.647.726	100,00%

Табела 21. Анализа адекватности капитала "Млекарe"

Адекватност капитала „Млекарe“ је одговарајућа јер је износ капитала знатно изнад износа укупних обавеза предузећа, међутим мора се напоменути да се кроз време адекватност капитала смањује, односно да се износ обавеза кроз време брже повећава у односу на повећање износа капитала.

• Оцена приносног положаја

1.) Ризик остварења финансијског резултата и доње тачке рентабилности

	2012.	2011.	2010.
1. Пословни приходи	4.265.997	3.648.427	3.306.531
2. Варијабилни расходи ¹²	3.645.229	2.930.895,6	2.484.901,2
3. Маржа покрића (1.-2.)	620.768	717.531	821.630
4. Фиксни расходи ¹³	408.939	369.734	374.227
5. Нето расходи финансирања ¹⁴	121.566	119.724	191.494
6. Пословни резултат (3.-4.)	211.829	347.797	447.403
7. Бруто финансијски резултат (6.-5.)	90.263	228.073	255.909
Фактори ризика			
8. Пословног (3./6.)	2,93	2,06	1,84
9. Финансијског (6./7.)	2,35	1,52	1,75
10. Укупног (8.+9.)	5,28	3,59	3,58
11. Проценат учешћа марже покрића у пословном приходу (3./1.*100)	14,55%	19,67%	24,85%
12. Потребан пословни приход за остварење неутралног пословног резултата (4./11.*100)	2.810.281,1	1.879.985,974	1.506.021,952
13. Потребан пословни приход за остварење неутралног бруто финансијског резултата ((4.+5.)/11.*100)	3.645.698,13	2.488.745,78	2.276.662,02
14. Проценат искоришћења пословног прихода за остварење неутралног финансијског резултата (12./1.*100)	65,88%	51,53%	45,55%
15. Стопа еластичности остварења	34,12%	48,47%	54,45%

¹² Варијабилни расходи обухватају:

- Трошкове материјала
- Горива
- Енергије
- Производних услуга
- Набавне вриједности продате робе
- 40% бруто плата

¹³ Фиксни расходи обухватају:

- 60% бруто плата
- трошкове амортизације
- трошкове резервисања

¹⁴ Нето расходи из финансирања= укупни расходи- пословни расходи

неутралног финансијског резултата ((1.-12.)/1.)*100			
16. Проценат искоришћења пословног прихода за остварење неутралног бруто финансијског резултата (13./1.*100)	85,46%	68,21%	68,85%
17. Стопа еластичности остварења бруто финансијског резултата ((1.-13.)/1.)*100	14,54%	31,79%	31,15%

Табела 22. Анализа ризика остварења финансијског резултата и доње тачке рентабилности "Млекарe"

Фактори пословног и финансијског ризика нису наступили, али се укупни ризик из године у годину повећава. Посебно је уочљиво повећање финансијског ризика у 2012. години, у односу на претходне две године пословања, што означава да предузеће послује са већом неизвесношћу и у тежим околностима.

„Млекара“ послује у зони рентабилитета, односно остварује знатно више пословног прихода у односу на потребне пословне приходе за остварење неутралног резултата. Пратећи показатељ стопе еластичности остварења неутралног финансијског резултата кроз време уочава се да се еластичност смањује односно да се вероватноћа остварења негативног резултата повећава што указује да из године у годину предузеће послује са већим проблемима. Стопа еластичности остварења бруто финансијског резултата се такође смањује што исто иде у прилог чињеници да је пословање предузећа из године у годину отежано у све већој мери.

2.) Рентабилност

Рентабилност			
	2012.	2011.	2010.
1. Нето добитак	119.188	244.619	41.869
2. Расходи камата	27.930	28.385	22.361
3. Нето принос на укупан капитал (1.+2.)	147.118	273.004	64.230
4. Просечан укупан капитал	2.800.799	2.808.220	2.586.255
5. Просечан сопствени капитал	1.145.224	1.155.224	1.155.224
6. Стопа нето приноса на сопствени капитал ((1./5)*100)	10,41%	21,18%	3,62%
7. Стопа нето приноса на укупан капитал ((3./4.)*100)	5,25%	9,72%	2,48%

Табела 23. Анализа рентабилности "Млекарe"

Предузеће је рентабилно. Током 2011. године „Млекара“ је имала највећу стопу нето приноса и на сопствени капитал и на укупан капитал, 21,18% и 9,72%, респективно, што значи да је та година најрентабилнија у периоду 2010-2012.

„Имлек“

- Оцена имовинског положаја

Структура пословне имовине			
	2012.	2011.	2010.
Обртна имовина	31,63%	41,86%	41,70%
Стална имовина	68,20%	58,03%	58,09%
АВР	0,17%	0,12%	0,21%
Пословна имовина	100%	100%	100%

Табела 24. Структура пословне имовине млекаре "Имлек"

Структура пословне имовине млекаре „Имлек“ се у последње три године мења у смислу да се стална имовина повећава, а обртна имовина смањује уз константно процентуално учешће активних временских разграничења. Правило је да предузећа за производњу имају већи удео сталне имовине у односу на учешће обртне имовине у укупној пословној имовини, што код ове млекаре није нарушено.

	Ефикасност коришћења имовине		
	2012.	2011.	2010.
Приходи од продаје	20.358.383	18.982.345	18.193.229
Укупна пословна имовина	23.749.568	16.449.737	17.733.537
Обртна имовина	7.512.409	6.885.373	7.394.561
Залихе	1.263.886	1.624.443	1.587.727
Коефицијент обрта укупне имовине	0,86	1,15	1,03
Коефицијент обрта обртне имовине	2,71	2,76	2,46
Коефицијент обрта залиха	16,11	11,69	11,46

Табела 25. Ефикасност коришћења имовине млекаре "Имлек"

Посматрајући Табелу 25. видимо да је највећи коефицијент обрта укупне имовине и највећи коефицијент обрта обртне имовине млекара „Имлек“ имала 2011. године, 1,15 и 2,76. Ово значи да је на сваки динар уложен у пословну имовину „Имлек“ током посматане године остварио 1,15 динара прихода, односно на сваки динар уложен у обртну имовину 2,76 динара прихода.

Највећи коефицијент обрта залиха посматрана млекара имала је 2012. године (16,11). Ово значи да су залихе током 2012. године репродуковане (обрнуте) 16,11 пута, а просечан период везивања залиха био је 22,66 дана (365/16,11).

- Оцена финансијског положаја

1.) Финансијска стабилност

	2012.	2011.	2010.
Финансијска стабилност			
1. Стална имовина	16.197.950	9.545.439	10.301.826
2. Залихе	1.263.886	1.624.443	1.587.727
3. Дугорочно везана имовина (1.+2.)	17.461.836	11.169.882	11.889.553
4. Капитал умањен за губитке	10.594.382	9.992.331	9.790.138
5. Дугорочна резервисања	159.940	159.940	34.371
6. Дугорочне обавезе	1.339.865	1.616.426	2.689.638
7. Трајни и дугорочни капитал (4.+5.+6.)	12.094.187	11.768.697	12.514.147
8. Коефицијент финансијске стабилности(3/7)	1,44	0,95	0,95
9. Трајни и дугорочни капитал (није умањен за губитак)	12.094.187	11.768.697	12.514.147
10. Стална имовина	16.197.950	9.545.439	10.301.826
11. Нето обртни капитал ¹⁵	7.512.409	6.885.373	7.394.561
12. Залихе	1.263.886	1.624.443	1.587.727
13. Стопа покривености залиха (11/12)*100	215,62%	138,63%	139,32%

Табела 26. Анализа финансијске стабилности млекаре „Имлек“

Највећи коефицијент финансијске стабилности „Имлек“ је имао 2012. године (1,44). Током ове године „Имлек“ има и највећу стопу покривености залиха (215,62%).

2.) Ликвидност

Ликвидност			
	2012.	2011.	2010.
Обртна имовина/ краткорочне обавезе	0,86	2,88	2,97
Готовина+краткорочна потраживања/краткорочне обавезе	0,53	1,84	1,89
Готовина/краткорочне обавезе	0,06	0,16	0,42

Табела 27. Анализа ликвидности млекаре „Имлек“

¹⁵ Нето обртни капитал= обртни капитал- краткорочне обавезе

Анализом претходне табеле (Табела 27.) видимо да је „Имлек“ највеће вредности посматраних рача достигао у 2010. години. У 2012. години текући рачио ликвидности мањи је од 1 што уз евентуално лоше остале показатеље може указивати на то да је нарушен принцип *going concern*. У 2012. години угрожена је ликвидност предузећа.

3.) Солвентност

Солвентност			
	2012.	2011.	2010.
1. Пословна имовина	23.749.568	16.449.737	17.733.537
2. Дугови	13.155.186	6.457.406	7.943.399
Коефицијент солвентности (1/2)	1,81	2,55	2,23

Табела 28. Анализа солвентности млекаре „Имлек“

Највећи коефицијент солвентности „Имлек“ је имао у 2011. години (2,55). У 2012. години овај коефицијент је мањи од 2 те није задовољавајући.

4.) Адекватност капитала

Адекватност капитала						
	2012.		2011.		2010.	
	Износ	%	Износ	%	Износ	%
1. Капитал умањен за губитак	10.594.382	44,61%	9.992.331	60,74%	9.790.138	55,21%
2. Дугови (обавезе)	13.155.186	55,39%	6.457.406	39,26%	7.943.399	44,79%
Пасива транзиторних позиција (1.+2.) без	23.749.568	100,00%	16.449.737	100,00%	17.733.537	100,00%

Табела 29. Анализа адекватности капитала млекаре „Имлек“

Адекватност капитала млекаре „Имлек“ није одговарајућа у 2012. години јер је износ капитала испод износа укупних обавеза предузећа. Током 2011. и 2010. године износ капитала био је виши од износа дугова те је током тих година адекватност капитала посматраног предузећа била одговарајућа.

- Оцена приносног положаја

1.) Ризик остварења финансијског резултата и доње тачке рентабилности

	2012.	2011.	2010.
1. Пословни приходи	21.274.266	19.392.878	18.198.197
2. Варијабилни расходи	16.467.945,6	14.658.783,8	13.485.615,4
3. Маржа покрића (1.-2.)	4.806.320	4.734.094	4.712.582
4. Фиксни расходи	1.377.362,4	1.472.048,2	1.433.188,6
5. Нето расходи финансирања	1.507.629	996.984	970.371
6. Пословни резултат (3.-4.)	3.428.958	3.262.046	3.279.393
7. Бруто финансијски резултат (6.-5.)	1.507.629	996.984	970.371
Фактори ризика			
8. Пословног (3./6.)	1,40	1,45	1,44
9. Финансијског (6./7.)	1,78	1,44	1,42
10. Укупног (8.+9.)	3,19	2,89	2,86
11. Проценат учешћа марже покрића у пословном приходу (3./1.*100)	22,59%	24,41%	25,89%
12. Потребан пословни приход за остварење неутралног пословног резултата (4./11.*100)	6.096.633,524	6.030.140,07	5.534.429,044
13. Потребан пословни приход за остварење неутралног бруто финансијског резултата ((4.+5.)/11.*100)	12.769.867,45	10.114.213,66	9.281.632,62
14. Проценат искоришћења пословног прихода за остварење неутралног финансијског резултата (12./1.*100)	28,66%	31,09%	30,41%
15. Стопа еластичности остварења неутралног финансијског резултата ((1.-12.)/1.)*100	71,34%	68,91%	69,59%
16. Проценат искоришћења пословног прихода за остварење неутралног бруто финансијског резултата (13./1.*100)	60,02%	52,15%	51,00%
17. Стопа еластичности остварења бруто финансијског резултата ((1.-13.)/1.)*100	39,98%	47,85%	49,00%

Табела 30. Анализа ризика остварења финансијског резултата и доње тачке рентабилности млекаре „Имлек“

Фактори пословног и финансијског ризика нису наступили, али се укупни ризик из године у годину повећава. Посебно је уочљиво повећање финансијског ризика у 2012. години у односу на претходне две године пословања, што означава да предузеће послује са већом неизвесношћу и у тежим околностима.

„Имлек“ послује у зони рентабилитета, односно остварује знатно више пословног прихода у односу на потребне пословне приходе за остварење неутралног резултата. Пратећи показатељ стопе еластичности остварења неутралног финансијског резултата кроз време уочава се да се еластичност повећава односно да се вероватноћа остварења негативног резултата смањује. Стопа еластичности остварења бруто финансијског резултата се током анализираних година смањује што значи да је пословање предузећа из године у годину отежано.

2.) Рентабилност

Рентабилност			
	2012.	2011.	2010.
1. Нето добитак	2.670.444	1.946.522	1.155.535
2. Расходи камата	335.297	206.478	199.461
3. Нето принос на укупан капитал (1.+2.)	3.005.741	2.153.000	1.354.996
4. Просечан укупан капитал	10.594.382	9.992.331	9.790.138
5. Просечан сопствени капитал	4.726.796	4.905.330	5.450.367
6. Стопа нето приноса на сопствени капитал $((1./5)*100)$	56,50%	39,68%	21,20%
7. Стопа нето приноса на укупан капитал $((3./4.)*100)$	28,37%	21,55%	13,84%

Табела 31. Анализа рентабилности млекаре „Имлек“

Предузеће је рентабилно. У 2012. години „Имлек“ има највећу стопу приноса и на сопствени и на укупан капитал (56,50% и 28,37%, респективно) што значи да је та година најрентабилнија у анализираном периоду.

„Меггле“

- Оцена имовинског положаја

Структура пословне имовине			
	2012.	2011.	2010.
Обртна имовина	72,27%	58,41%	54,15%
Стална имовина	27,73%	41,59%	44,60%
АВР	0,00%	0,00%	1,25%
Пословна имовина	100%	100%	100%

Табела 32. Структура пословне имовине млекаре „Меггле“

Структура пословне имовине млекаре „Меггле“ се у последње три године мења у смислу да се стална имовина смањује, а обртна имовина расте. Активна временска ограничења немају учешће у пословној имовини предузећа. Код млекаре „Меггле“ нарушено је правило да предузећа за производњу имају већи удео сталне имовине у односу на учешће обртне имовине у укупној пословној имовини. Видимо да обртна имовина током посматраних година има знатно веће учешће у пословној имовини него стална имовина.

Ефикасност коришћења имовине			
	2012.	2011.	2010.
Приходи од продаје	2.679.692	1.168.996	1.061.204
Укупна пословна имовина	1.556.983	885.193	482.717
Обртна имовина	1.125.290	517.027	261.393
Залихе	215.715	114.967	53.592
Коефицијент обрта укупне имовине	1,72	1,32	2,20
Коефицијент обрта обртне имовине	2,38	2,26	4,06
Коефицијент обрта залиха	12,42	10,17	19,80

Табела 33. Ефикасност коришћења имовине млекаре „Меггле“

Посматрајући Табелу 33. видимо да је током 2010. године млекара „Меггле“ достигла највеће вредности сва три посматрана коефицијента. Достигнут коефицијент обрта укупне имовине (2,06) показује да је предузеће на сваки динар уложен у укупну имовину остварило 2,20 динара прихода, односно у случају коефицијента обрта обртне имовине остварило 4,06 динара.

Коефицијент обрта залиха достигнут у 2010. години (19,80) је највећи међу истим у 2012. и 2011. години (19,80). Он значи да су се током посматране године залихе репродуковале 19,80 пута, те је коефицијент старости залиха 18,43 дана (365/19,80).

- Оцена финансијског положаја

1.) Финансијска стабилност

	2012.	2011.	2010.
Финансијска стабилност			
1. Стална имовина	431.693	368.166	215.291
2. Залихе	215.715	114.967	53.592
3. Дугорочно везана имовина (1.+2.)	647.408	483.133	268.883
4. Капитал умањен за губитке	303.277	116.680	219.516
5. Дугорочна резервисања	3.724	7.280	3.495
6. Дугорочне обавезе	315.909	194.030	56.697
7. Трајни и дугорочни капитал (4.+5.+6.)	622.910	317.990	279.708
8. Коефицијент финансијске стабилности(3/7)	1,04	1,52	0,96

9. Трајни и дугорочни капитал (није умањен за губитак)	622.910	317.990	279.708
10. Стална имовина	431.693	368.166	215.291
11. Нето обртни капитал	1.125.290	517.027	261.393
12. Залихе	215.715	114.967	53.592
13. Стопа покривености залиха (11/12)*100	521,66%	449,72%	487,75%

Табела 34. Анализа адекватности капитала млекаре „Меггле“

Највећи коефицијент финансијске стабилности „Меггле“ је достигла у 2011. години (1,52).

Највећу стопу покривености залиха посматрана млекара има у 2012. години (521,66%).

2.) Ликвидност

Ликвидност			
	2012.	2011.	2010.
Обртна имовина/ краткорочне обавезе	2,71	2,01	7,16
Готовина+краткорочна потраживања/краткорочне обавезе	1,90	1,39	5,45
Готовина/краткорочне обавезе	0,05	0,00	0,01

Табела 35. Анализа ликвидности млекаре „Меггле“

Посматрајући претходну табелу видимо да у 2010. години „Меггле“ има два од три највећа посматрана коефицијента (7,16 и 5,45). Текући рацио ликвидности (однос обртне имовине и краткорочних обавеза) ни током једне од посматраних година није мањи од 1, што указује на то да је предузеће ликвидно. Највећу вредност овог рациа млекара „Меггле“ достигла је у 2010. години (7,16).

3.) Солвентност

Солвентност			
	2012.	2011.	2010.
1. Пословна имовина	1.556.983	885.193	482.717
2. Дугови	1.253.706	768.513	263.201
Коефицијент солвентности (1/2)	1,24	1,15	1,83

Табела 36. Анализа солвентности млекаре „Меггле“

Највећи коефицијент солвентности током три посматране године млекара „Меггле“ је достигла 2010. године (1,83). Током посматраних година предузеће нема задовољавајући коефицијент солвентности (све три вредности су мање од 2).

4.) Адекватност капитала

Адекватност капитала						
	2012.		2011.		2010.	
	Износ	%	Износ	%	Износ	%
1. Капитал умањен за губитак	303.277	19,48%	116.680	13,18%	219.516	45,48%
2. Дугови (обавезе)	1.253.706	80,52%	768.513	86,82%	263.201	54,52%
Пасива транзиторних позиција (1.+2.) без	1.556.983	100,00%	885.193	100,00%	482.717	100,00%

Табела 37. Анализа адекватности капитала млекаре „Меггле“

Адекватност капитала млекаре „Меггле“ није одговарајућа ни током једне од анализираних година јер је износ капитала знатно испод износа укупних обавеза предузећа. Након 2010. године адекватност капитала посматране млекаре нагло је почела да опада, односно износ обавеза кроз време веома брзо је почео да се повећава у односу на раст капитала.

- Оцена приносног положаја

1.) Ризик остварења финансијског резултата и доње тачке рентабилности

	2012.	2011.	2010.
1. Пословни приходи	2.726.999	1.214.952	1.060.183
2. Варијабилни расходи	2.510.752,6	1.200.452	1.019.641
3. Маржа покрића (1.-2.)	216.246	14.500	40.542
4. Фиксни расходи	85.462,4	62.710,8	50.618
5. Нето расходи финансирања	93.564	33.681	15.028
6. Пословни резултат (3.-4.)	130.784	-48.211	-10.076
7. Бруто финансијски резултат (6.-5.)	37.220	-81.892	-25.104
Фактори ризика			
8. Пословног (3./6.)	1,65	-0,30	-4,02
9. Финансијског (6./7.)	3,51	0,59	0,40
10. Укупног (8.+9.)	5,17	0,29	-3,62
11. Проценат учешћа марже покрића у пословном приходу (3./1.*100)	792,98%	119,34%	382,41%
12. Потребан пословни приход за остварење неутралног пословног резултата (4./11.*100)	1.077.732,99	5.254.597	1.323.673
13. Потребан пословни приход за остварење неутралног бруто финансијског резултата ((4.+5.)/11.*100)	2.257.632,10	8.076.760,38	1.716.658,61
14. Проценат искоришћења пословног прихода за остварење неутралног финансијског резултата (12./1.*100)	39,52%	432,49%	124,85%
15. Стопа еластичности остварења неутралног финансијског резултата ((1.-12.)/1.)*100	60,48%	-332,49%	-24,85%
16. Проценат искоришћења пословног прихода за остварење неутралног бруто финансијског резултата (13./1.*100)	82,79%	664,78%	161,92%
17. Стопа еластичности остварења бруто финансијског резултата ((1.-13.)/1.)*100	17,21%	-564,78%	-61,92%

Табела 38. Анализа ризика остварења финансијског резултата и доње тачке рентабилности млекаре „Меггле“

Негативна стопа еластичности остварења неутралног и бруто финансијског резултата из 2011. године показује за колико је процената остварени пословни приход нижи од пословног прихода који одбације неутрални тј. бруто пословни резултат. Што је та стопа еластичности виша, то је предузеће дубље у зони губитка и обрнуто. С обзиром да су исте стопе у 2012. години позитивне, очигледно је побољшање рентабилности и прелазак у профитабилну зону.

2012. годину карактерише чињеница да фактори пословног и финансијског ризика нису наступили, али се укупни ризик из године у годину повећава. Посебно је уочљиво повећање финансијског ризика у 2012. години, у односу на претходне две године пословања, што означава да предузеће послује са неизвесношћу и у тежим околностима.

„Меггле“ у 2012. години послује у зони рентабилитета, односно остварује више пословног прихода у односу на потребне пословне приходе за остварење неутралног резултата, што током 2011. а и 2010. године није био случај. Пратећи показатељ стопе еластичности остварења неутралног финансијског резултата кроз време уочава се да се еластичност повећава односно да се вероватноћа остварења негативног резултата смањује. Стопа еластичности остварења бруто финансијског резултата је ниска значи да је пословање предузећа отежано.

2.) Рентабилност

Рентабилност			
	2012.	2011.	2010.
1. Нето добитак	-49.137	-102.836	4.278
2. Расходи камата	18.063	7.108	0
3. Нето принос на укупан капитал (1.+2.)	-31.074	-95.728	4.278
4. Просечан укупан капитал	303.277	116.680	219.516
5. Просечан сопствени капитал	416.806	181.213	181.213
6. Стопа нето приноса на сопствени капитал ((1./5)*100)	-11,79%	-56,75%	2,36%
7. Стопа нето приноса на укупан капитал ((3./4.)*100)	-10,25%	-82,04%	1,95%

Табела 39. Анализа рентабилности млекаре „Меггле“

Млекара „Меггле“ је рентабилна само у 2010. години. У 2011. и у 2012. години показатељи рентабилности анализираног предузећа су негативни.

„Сомбоled“

- Оцена имовинског положаја

Структура пословне имовине			
	2012.	2011.	2010.
Обртна имовина	49,82%	46,28%	43,06%
Стална имовина	50,18%	53,72%	56,94%
ABP	0,00%	0,00%	0,00%
Пословна имовина	100%	100%	100%

Табела 40. Структура пословне имовине млекаре „Сомбоled“

Структура пословне имовине млекаре „Сомбоled“ се у последње три године мења у смислу да се стална имовина смањује, а обртна имовина расте. Активна временска разграничења немају удео у укупној пословној имовини предузећа током посматраних година. Правило је да предузећа за производњу имају већи удео сталне имовине у односу на учешће обртне имовине у укупној пословној имовини, што код ове млекаре није нарушено, али због веома мале разлике у овим учешћима могуће је да током наредних година буде нарушено .

	Ефикасност коришћења имовине		
	2012.	2011.	2010.
Приходи од продаје	5.384.892	4.423.646	3.499.219
Укупна пословна имовина	3.098.560	2.926.816	2.478.723
Обртна имовина	1.543.839	1.354.655	1.067.237
Залихе	319.462	279.490	202.930
Коефицијент обрта укупне имовине	1,74	1,51	1,41
Коефицијент обрта обртне имовине	3,49	3,27	3,28
Коефицијент обрта залиха	16,86	15,83	17,24

Табела 41. Ефикасност коришћења имовине млекаре „Сомбоled“

Највећи коефицијент обрта укупне имовине „Сомбоled“ је остварио 2012. године (1,74). Највећи коефицијент обрта обртне имовине „Сомбоled“ је остварио такође 2012. године (3,49). Ово значи да је током 2012. године сваки новчана јединица уложена у пословну имовину, односно обртну имовину увећана 1,74 односно 3,49 пута у виду прихода.

У 2010. години залихе су обрнуте 17,24 пута те је ово година са највећим коефицијентом обрта залиха током посматране три године. Просечан период везивања залиха је (365/17,24) 21,17 дана.

- Оцена финансијског положаја

1.) Финансијска стабилност

	2012.	2011.	2010.
Финансијска стабилност			
1. Стална имовина	1.554.721	1.572.161	1.411.486
2. Залихе	319.462	279.490	202.930
3. Дугорочно везана имовина (1.+2.)	1.874.183	1.851.651	1.614.416

4. Капитал умањен за губитке	2.264.507	1.990.743	1.832.953
5. Дугорочна резервисања	19.405	16.800	15.306
6. Дугорочне обавезе	0	75.663	82.775
7. Трајни и дугорочни капитал (4.+5.+6.)	2.283.912	2.083.206	1.931.034
8. Коефицијент финансијске стабилности(3/7)	0,82	0,89	0,84
9. Трајни и дугорочни капитал (није умањен за губитак)	2.283.913	2.158.870	2.013.810
10. Стална имовина	1.554.721	1.572.161	1.411.486
11. Нето обртни капитал	1.543.839	1.354.655	1.067.237
12. Залихе	319.462	279.490	202.930
13. Стопа покривености залиха (11/12)*100	483,26%	484,69%	525,91%

Табела 42. Анализа финансијске стабилности млекаре „Сомбоled“

Највећи коефицијент финансијске стабилности „Сомбоled“ је достигао 2010. године (0,89).

У 2010. години „Сомбоled“ је имао највишу стопу покривености залиха (525,91%).

2.) Ликвидност

Ликвидност			
	2012.	2011.	2010.
Обртна имовина/ краткорочне обавезе	-	49,50	38,68
Готовина+краткорочна потраживања/краткорочне обавезе	-	37,25	30,37
Готовина/краткорочне обавезе	-	1,35	2,76

Табела 43. Анализа ликвидности млекаре „Сомбоled“

Анализом претходне табеле (Табела 43.) видимо да „Сомбоled“ предњачи по вредностима показатеља ликвидности далеко испред осталих млекара. Веома високи рации достигнути су током 2011. и 2010. године.

3.) Солвентност

Солвентност			
	2012.	2011.	2010.
1. Пословна имовина	3.098.560	2.926.816	2.478.723
2. Дугови	834.053	936.073	645.770
Коефицијент солвентности (1/2)	3,72	3,13	3,84

Табела 44. Анализа солвентности млекаре „Сомбоled“

Највећи коефицијент солвентности посматрана млекара имала је у 2010.години (3,84). Током све три посматране године предузеће је имало задовољавајући коефицијент солвентности.

4.) Адекватност капитала

Адекватност капитала						
	2012.		2011.		2010.	
	Износ	%	Износ	%	Износ	%
1. Капитал умањен за губитак	2.264.507	73,08%	1.990.743	68,02%	1.832.953	73,95%
2. Дугови (обавезе)	834.053	26,92%	936.073	31,98%	645.770	26,05%
Пасива транзиторних позиција (1.+2.) без	3.098.560	100,00%	2.926.816	100,00%	2.478.723	100,00%

Табела 45. Анализа адекватности капитала млекаре „Сомбоled“

Адекватност капитала млекаре „Сомбоled“ је одговарајућа јер је износ капитала знатно изнад износа укупних обавеза предузећа. Највећи износ обавеза у односу на укупан капитал током анализираних година предузеће је имало у 2011. години.

- Оцена приносног положаја

1.) Ризик остварења финансијског реезултата и доње тачке рентабилности

	2012.	2011.	2010.
1. Пословни приходи	5.392.534	4.477.042	3.500.574
2. Варијабилни расходи	4507421,6	3889346,6	2.990.639
3. Маржа покрића (1.-2.)	885.112	587.695	509.935
4. Фиксни расходи	408.939	369.734,4	374.226,8
5. Нето расходи финансирања	39.468	28.090	44.072
6. Пословни резултат (3.-4.)	476.173	217.961	135.708
7. Бруто финансијски резултат (6.-5.)	436.705	189.871	91.636
Фактори ризика			
8. Пословног (3./6.)	1,86	2,70	3,76
9. Финансијског (6./7.)	1,09	1,15	1,48
10. Укупног (8.+9.)	2,95	3,84	5,24
11. Проценат учешћа марже покрића у пословном приходу (3./1.*100)	16,41%	13,13%	14,57%
12. Потребан пословни приход за остварење неутралног пословног резултата (4./11.*100)	2.491.454,71	2.816.623,10	2.568.971,74
13. Потребан пословни приход за остварење неутралног бруто финансијског резултата ((4.+5.)/11.*100)	2.731.912,91	3.030.611,69	2.871.514,81
14. Проценат искоришћења пословног прихода за остварење неутралног финансијског резултата (12./1.*100)	46,20%	62,91%	73,39%
15. Стопа еластичности остварења неутралног финансијског резултата ((1.-12.)/1.)*100	53,80%	37,09%	26,61%
16. Проценат искоришћења пословног прихода за остварење неутралног бруто финансијског резултата (13./1.*100)	50,66%	67,69%	82,03%
17. Стопа еластичности остварења бруто финансијског резултата ((1.-13.)/1.)*100	49,34%	32,31%	17,97%

Табела 46. Анализа ризика остварења финансијског резултата и доње тачке рентабилности млекаре „Сомбоled“

Фактори пословног и финансијског ризика нису наступили. Укупни ризик се из године у годину смањује, што означава да предузеће послује са све мањом неизвесношћу.

„Сомболед“ послује у зони рентабилитета, односно остварује знатно више пословног прихода у односу на потребне пословне приходе за остварење неутралног резултата. Пратећи показатељ стопе еластичности остварења неутралног финансијског резултата кроз време уочава се да се еластичност повећава односно да се вероватноћа остварења негативног резултата смањује што указује да из године у годину предузеће послује са све мање проблема. Стопа еластичности остварења бруто финансијског резултата се повећава током посматраних година што значи да је пословање предузећа из године у годину отежано у све већој мери.

2.) Рентабилност

Рентабилност			
	2012.	2011.	2010.
1. Нето добитак	273.764	157.790	19.639
2. Расходи камата	2.593	3.201	3.804
3. Нето принос на укупан капитал (1.+2.)	276.357	160.991	23.443
4. Просечан укупан капитал	2.264.507	1.990.743	1.832.953
5. Просечан сопствени капитал	1.322.187	1.322.187	1.322.187
6. Стопа нето приноса на сопствени капитал $((1./5)*100)$	20,71%	11,93%	1,49%
7. Стопа нето приноса на укупан капитал $((3./4.)*100)$	12,20%	8,09%	1,28%

Табела 47. Анализа рентабилности млекаре „Сомболед“

Предузеће је рентабилно. У 2012. години „Сомболед“ је имао највеће стопе приноса и на сопствени капитал (20,71%) и на укупан капитал (12,20%) што значи да је 2012. Најрентабилнија година у посматраном периоду.

„Млекопродукт“

- Оцена имовинског положаја

Структура пословне имовине			
	2012.	2011.	2010.
Обртна имовина	59,81%	56,46%	54,74%
Стална имовина	40,09%	43,45%	45,00%
АВР	0,10%	0,08%	0,27%
Пословна имовина	100%	100%	100%

Табела 48. Структура пословне имовине млекаре „Млекопродукт“

Структура пословне имовине млекаре „Млекопродукт“ се у последње три године мења у смислу да се стална имовина смањује, а обртна имовина расте уз константно процентуално учешће активних временских разграничења. Правило је да предузећа за производњу имају већи удео сталне имовине у односу на учешће обртне имовине у укупној пословној имовини, што је код ове млекаре нарушено.

Ефикасност коришћења имовине			
	2012.	2011.	2010.
Приходи од продаје	2.373.953	1.801.923	1.838.461
Укупна пословна имовина	1.736.586	1.569.729	1.511.338
Обртна имовина	1.038.702	886.333	827.241
Залихе	211.892	238.611	125.395
Коефицијент обрта укупне имовине	1,37	1,15	1,22
Коефицијент обрта обртне имовине	2,29	2,03	2,22
Коефицијент обрта залиха	11,20	7,55	14,66

Табела 49. Ефикасност коришћења имовине млекаре „Млекопродукт“

Највећи коефицијент обрта укупне имовине и највећи коефицијент обрта обртне имовине млекара „Млекопродукт“ има у 2012. години, 1,37 и 2,29, респективно. То значи да је на сваки динар инвестиран у укупну односно обртну имовину „донео“ 1,37 односно 2,29 динара прихода од продаје.

Током 2010. године залихе предузећа су обрнуте за 14,66 пута, те је ово година са највећим коефицијентом обрта залиха међу анализираним годинама. Просечан период везивања залиха у 2010. години је 24,89 дана (365/14,66).

- Оцена финансијског положаја

1.) Финансијска стабилност

	2012.	2011.	2010.
Финансијска стабилност			
1. Стална имовина	696.176	682.079	680.083
2. Залихе	211.892	238.611	125.395
3. Дугорочно везана имовина (1.+2.)	908.068	920.690	805.478
4. Капитал умањен за губитке	1.274.685	1.192.154	1.145.341
5. Дугорочна резервисања	21.707	27.125	27.345
6. Дугорочне обавезе	0	0	0
7. Трајни и дугорочни капитал (4.+5.+6.)	1.296.392	1.219.279	1.172.686
8. Коефицијент финансијске стабилности(3/7)	0,70	0,76	0,69

9. Трајни и дугорочни капитал (није умањен за губитак)	1.296.393	1.219.280	1.172.687
10. Стална имовина	696.176	682.079	680.083
11. Нето обртни капитал	1.038.702	886.333	827.241
12. Залихе	211.892	238.611	125.395
13. Стопа покривености залиха $(11/12)*100$	490,20%	371,46%	659,71%

Табела 50. Анализа финансијске стабилности млекаре „Млекопродукт“

Током анализираних година коефицијент финансијске стабилности предузећа држи приближно исту вредност, око 0,7.

Највећу стопу покривености залиха „Млекопродукт“ је имао у 2010. години (659,71%).

2.) Ликвидност

Ликвидност			
	2012.	2011.	2010.
Обртна имовина/ краткорочне обавезе	-	-	-
Готовина+краткорочна потраживања/краткорочне обавезе	-	-	-
Готовина/краткорочне обавезе	-	-	-

Табела 51. Анализа ликвидности млекаре „Млекопродукт“

„Млекопродукт“ нема краткорочних обавеза, тако да се сматра ликвидним предузећем јер сва имовина коју поседује, као и имовина коју ће даљим пословањем стећи моћи ће да се искористи за покриће евентуалних будућих обавеза.

3.) Солвентност

Солвентност			
	2012.	2011.	2010.
1. Пословна имовина	1.736.586	1.569.729	1.511.338
2. Дугови	461.901	377.575	365.997
Коефицијент солвентности (1/2)	3,76	4,16	4,13

Табела 52. Анализа солвентности млекаре „Млекопродукт“

Највећи коефицијент солвентности млекара „Млекопродукт“ имала је у 2011. години (4,16). Током анализираних година предузеће одржава одговарајући ниво солвентности.

4.) Адекватност капитала

Адекватност капитала						
	2012.		2011.		2010.	
	Износ	%	Износ	%	Износ	%
1. Капитал умањен за губитак	1.274.685	73,40%	1.192.154	75,95%	1.145.341	75,78%
2. Дугови (обавезе)	461.901	26,60%	377.575	24,05%	365.997	24,22%
Пасива транзиторних позиција (1.+2.) без	1.736.586	100,00%	1.569.729	100,00%	1.511.338	100,00%

Табела 53. Анализа адекватности капитала млекаре „Млекопродукт“

Адекватност капитала млекаре „Млекопродукт“ је одговарајућа јер је износ капитала знатно изнад износа укупних обавеза предузећа, међутим мора се напоменути да се кроз време адекватност капитала смањује, односно да се износ обавеза кроз време брже повећава у односу на повећање износа капитала.

- Оцена приносног положаја

1.) Ризик остварења финансијског резултата и доње тачке рентабилности

	2012.	2011.	2010.
1. Пословни приходи	2.361.657	1.895.897	1.829.541
2. Варијабилни расходи	1.943.463,6	1.590.106,8	1.456.665,4
3. Маржа покрића (1.-2.)	418.193	305.790	372.876
4. Фиксни расходи	408.939	369.734,4	374.226,8
5. Нето расходи финансирања	97.697	77.385	68.516
6. Пословни резултат (3.-4.)	9.254	-63.944	-1.351
7. Бруто финансијски резултат (6.-5.)	-88.443	-141.329	-69.867
Фактори ризика			
8. Пословног (3./6.)	45,19	-4,78	-275,96
9. Финансијског (6./7.)	-0,10	0,45	0,02
10. Укупног (8.+9.)	45,08	-4,33	-275,94
11. Проценат учешћа марже покрића у пословном приходу (3./1.*100)	17,71%	16,13%	20,38%
12. Потребан пословни приход за остварење неутралног пословног резултата (4./11.*100)	2.309.394,77	2.292.350,57	1.836.170,76
13. Потребан пословни приход за остварење неутралног бруто финансијског резултата ((4.+5.)/11.*100)	2.861.117,50	2.772.137,00	2.172.349,45
14. Проценат искоришћења пословног прихода за остварење неутралног финансијског резултата (12./1.*100)	97,79%	120,91%	100,36%
15. Стопа еластичности остварења неутралног финансијског резултата ((1.-12.)/1.)*100	2,21%	-20,91%	-0,36%
16. Проценат искоришћења пословног прихода за остварење неутралног бруто финансијског резултата (13./1.*100)	121,15%	146,22%	118,74%
17. Стопа еластичности остварења бруто финансијског резултата ((1.-13.)/1.)*100	-21,15%	-46,22%	-18,74%

Табела 54. Анализа ризика остварења финансијског резултата и доње тачке рентабилности млекаре „Млекопродукт“

Фактори пословног и финансијског ризика су наступили у 2012. години и укупни ризик из године у годину повећава. Посебно је уочљиво повећање пословног ризика у 2012. години, у односу на претходне две године пословања, што означава да предузеће послује са већом неизвесношћу и у тежим околностима.

„Млекопродукт“ не послује у зони рентабилитета током анализираних периода, односно остварује мање пословног прихода у односу на потребне пословне приходе за остварење неутралног резултата. Пратећи показатеље стопа еластичности остварења неутралног финансијског резултата и неутралног бруто финансијског резултата кроз време уочава се да еластичност има негативну вредност што указује на веома велику вероватноћу остварења негативног резултата и да из године у годину предузеће послује са веома великим и константним проблемима.

2.) Рентабилност

Рентабилност			
	2012.	2011.	2010.
1. Нето добитак	82.565	48.681	86.090
2. Расходи камата	1.151	149	1.961
3. Нето принос на укупан капитал (1.+2.)	83.716	48.830	88.051
4. Просечан укупан капитал	1.274.685	1.192.154	1.145.341
5. Просечан сопствени капитал	316.051	316.051	316.051
6. Стопа нето приноса на сопствени капитал $((1./5)*100)$	26,12%	15,40%	27,24%
7. Стопа нето приноса на укупан капитал $((3./4.)*100)$	6,57%	4,10%	7,69%

Табела 55. Анализа рентабилности млекаре „Млекопродукт“

Предузеће је рентабилно. Посматрајући Табелу 55. видимо да је „Млекопродукт“ у 2010. години остварио највећу стопу приноса и на сопствени капитал (27,24%) и на укупан

капитал (7,69%) што значи да је 2010. година најрентабилнија годину у периоду 2010-2012.

5.3. Закључак

Према анализираним показатељима о имовинском, финансијском и приносном положају представљамо заједничку оцену бонитета анализираних предузећа за производњу млека у Србији Табелом 56.

	Млекара	Имлек	Меггле	Сомболед	Млекопродукт
<i>Имовински положај</i>	<i>добар</i>	<i>добар</i>	<i>лош</i>	<i>добар</i>	<i>лош</i>
<i>Финансијски положај</i>	<i>добар</i>	<i>критичан</i>	<i>лош</i>	<i>добар</i>	<i>добар</i>
<i>Приносни положај</i>	<i>лош</i>	<i>добар</i>	<i>лош</i>	<i>добар</i>	<i>лош</i>

Табела 56. Имовински, финансијски и приносни положај узоркованих предузећа

Како је већи удео сталне имовине у укупној имовини од удела обртне и како сви коефицијенти обрта „Млекаре“ узимају довољно велике вредности имовински положај анализираних млекаре оцењујемо као *добар*. Добрим оцењујемо и финансијски положај јер је предузеће ликвидно, солвентно, има одговарајућ коефицијент финансијске стабилности и одговарајућу адекватност капитала (знатно виши ниво капитала од нивоа обавеза предузећа). Иако је предузеће рентабилно приносни положај „Млекаре“ је *лош* јер има висок укупан ризик и ниску стопу еластичности остварења бруто финансијског резултата.

Анализом имовинског положаја млекаре „Имлек“ видимо да се он може оценити као *добар*. Међутим, предузеће није ликвидно (има веома ниске коефицијенте ликвидности, мање и од 1), није солвентно и има виши ниво дугова од нивоа капитала те његов приносни положај оцењујемо као *критичан*. Приносни положај „Имлека“ је *добар* јер има одговарајуће стопе еластичности и рентабилан је.

Удео обртне имовине у укупној имовини млекаре „Меггле“ је знатно већи од удела сталне имовине што није одговарајуће за предузећа која се баве производњом те њен имовински положај оцењујемо као *лош*. Предузеће није солвентно и има знатно виши

ниво обавеза од нивоа капитала те и финансијски положај оцењујемо *лошим*. Приносни положај је такође *лош* како предузеће није рентабилно.

Уколико анализирамо показатеље млекаре „Сомбоled“ можемо њен имовински положај оценити *добрим*. Финансијски положај је такође *добар* како је предузеће ликвидно, солвентно и има одговарајућу адекватност капитала (знатно нижи износ обавеза од износа капитала). Међу посматраним млекарама „Сомбоled“ има најнижи укупан ризик и највише стопе еластичности остварења финансијског и бруто финансијског резултата. Предузеће је рентабилно те и приносни положај оцењујемо *добрим*.

Имовински положај млекаре „Млекопродукт“ није одговарајући јер је већи удео обртне имовине од удела сталне имовине у укупној имовини. Оцењујемо га *лошим*. Финансијски положај предузећа је *добар* (солвентно је и има одговарајућу адекватност капитала). Иако је анализирана млекара рентабилна њен приносни положај је *лош* због ниских стопа еластичности остварења неутралног финансијског и неутралног бруто финансијског резултата.

Уколико резимирамо анализирано долазимо да закључка да оцена најбољег бонитетног положаја припада млекари „Сомолед“. Овај закључак је донет и на основу прелиминарне оцене ризика тј. првом употребом аналитичких процедура од стране ревизора. Због финансијског положаја млекаре „Имлек“ који је оцењен као критичан, можемо рећи да је то предузеће које је најугроженије. Преостале три млекаре имају слаб бонитет и требало би у будућности мењати неке од фактора пословања како би ситуација била поправљена.

Алтманов Z-score модел

Потврду тачности изнетог закључка о бонитету би требао да обезбеди и Алтманов модел.

Едвард Алтман је на основу финансијских информација јавних предузећа у САД-у спровео истраживање на узорку од 33 успешна и 33 неуспешна предузећа (предузећа која се банкротирала). Овим истраживањем добијен је модел који представља збир показатеља који се пондеришу и на тај начин предвиђају евентуално банкротство компаније.

Добијени модел је облика:

$$Z = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,420X_4 + 0,998X_5,$$

где је

$$X_1 = \frac{\text{Нето обртна средства}^{16}}{\text{Укупна актива}}$$

$$X_2 = \frac{\text{Задржани добитак}}{\text{Укупна актива}}$$

$$X_3 = \frac{\text{Добитак пре опорезивања}}{\text{Укупна актива}}$$

$$X_4 = \frac{\text{Сопствени капитал}}{\text{Укупне обавезе}}$$

$$X_5 = \frac{\text{Приходи од продаје}}{\text{Укупна актива}} .$$

Z-score	Зона	Шансе за банкротство
$Z < 1,23$	„црна“	велике
$1,23 \leq Z < 2,90$	„сива“	око 50%
$Z \geq 2,90$	„бела“	минималне

Табела 57. Зоне за Z-score

¹⁶ Нето обртна средства=Обртна имовина- Краткорочне обавезе

Z-score анализа узоркованих млекара

	Млекара	Имлек	Меггле	Сомболед	Млекопродукт
Укупна актива	4.124.768	23.749.568	1.556.983	3.098.560	1.736.586
Нето обртна средства	232.776	-4142972	191217	729191	598508
Задржани добитак	1.460.794	4.386.188	0	826.765	542.491
Добитак пре опорезвања	126.606	2.814.660	-49137	292.360	88.985
Сопствени капитал	1.145.224	4.726.796	416.806	1322187	316.051
Укупне обавезе	1.323.969	12995246	1249982	814648	440194
Приходи од продаје	4.244.857	20.358.383	2.679.692	5.384.892	2.373.953
X_1	0,05643	-0,17444	0,12281	0,23533	0,34465
X_2	0,35415	0,18468	0,00000	0,26682	0,31239
X_3	0,03069	0,11851	-0,03156	0,09435	0,05124
X_4	0,86499	0,36373	0,33345	1,62302	0,71798
X_5	1,02911	0,85721	1,72108	1,73787	1,36702
Z	1,82615	1,40784	1,84769	3,10395	2,33675

Табела 58. Z-score за узорковане млекаре

Применом Алтмановог модела на узорковане млекаре долазимо до закључка да млекара „Сомболед“ има веома мале шансе за банкротство. Једино она од пет анализираних млекара налази се у „белој“ зони. Преостале млекаре имају шансе за банкротство „50-50“, те ови резултати нису повољни у случају потенцијалних кредитора. Најмањи Z-score има млекара „Имлек“, а уз то његова вредност је „близу“ граничној вредности за прелазак у „црну“ зону. Ако поређамо вредности Z-score од најмање ка највећој распоред је следећи:

1. 1,40784 („Имлек“)
2. 1,82615 („Млекара“)
3. 1,84769 („Меггле“)
4. 2,33675 („Млекопродукт“)
5. 3,10395 („Сомболед“)

те је ово и распоред од млекара са најнеповољнијим финансијским положајем ка најповољнијим финансијским положајем у 2012. години, којим је претходна анализа бонитета употребом аналитичких процедура потврђена.

Литература

- [1] Андрић М., Крсмановић Б., Јакшић Д. „Ревизија- теорија и пракса“, Економски факултет Суботица, 2009.
- [2] Analytical Procedures- AICPA Audit Guide, American Institute of Certified Public Accountants, 2008.
- [3] Audrey A. Gramling, Karla M. Johnstone, Larry Eugene Rittenberg – „Auditing – a business risk approach“, 8th international edition, Cengage Learning, Canada, 2010.
- [4] D.L., Massart, A. Dijkstra L. Kaufman – „Evaluation and Optimization of Laboratory Methods and Analytical Procedures“, Elsevier Scientific Publishing Company, 1996.
- [5] www.apr.gov.rs

Списак табела и графикана

Списак табела

Табела 1. Биланс стања и биланс успеха млекаре "Млекара"	18
Табела 2. Биланс стања и биланс успеха млекаре "Имлек"	21
Табела 3. Биланс стања и биланс успеха млекаре "Меггле Србија" д.о.о.	24
Табела 4. Биланс стања и биланс успеха млекаре "Сомболед"	27
Табела 5. Биланс стања и биланс успеха млекаре "Млекопродукт"	30
Табела 6. Биланс стања и биланс успеха узоркованих млекара за 2012. годину	32
Табела 7. Биланс стања и биланс успеха узоркованих млекара за 2011. годину	33
Табела 8. Биланс стања и биланс успеха узоркованих млекара за 2010. годину	33
Табела 9. Индекси промена билансних позиција	34
Табела 10. Подаци из статистичког анекса АД "Млекара"	42
Табела 11. Подаци из статистичког анекса АД "Имлек"	43
Табела 12. Подаци из статистичког анекса млекаре "Меггле Србија" д.о.о.	45
Табела 13. Подаци из статистичког анекса млекаре "Сомболед" д.о.о.	46
Табела 14. Подаци из статистичког анекса АД "Млекопродукт"	48
Табела 15. Подаци из статистичког анекса пет узоркованих млекара за 2012, 2011. и 2010. годину	51
Табела 16. Структура пословне имовине "Млекаре"	60
Табела 17. Ефикасност коришћења имовине "Млекаре"	61
Табела 18. Анализа финансијске стабилности "Млекаре"	62
Табела 19. Анализа ликвидности "Млекаре"	63
Табела 20. Анализа солвенстности "Млекаре"	63
Табела 21. Анализа адекватности капитала "Млекаре"	64
Табела 22. Анализа ризика оставрења финансијског резултата и доње тачке рентабилности "Млекаре"	66
Табела 23. Анализа рентабилности "Млекаре"	66
Табела 24. Структура пословне имовине млекаре "Имлек"	67
Табела 25. Ефикасност коришћења имовине млекаре "Имлек"	68
Табела 26. Анализа финансијске стабилности млекаре „Имлек“	69
Табела 27. Анализа ликвидности млекаре „Имлек“	69
Табела 28. Анализа солвенстности млекаре „Имлек“	70
Табела 29. Анализа адекватности капитала млекаре „Имлек“	70
Табела 30. Анализа ризика остварења финансијског резултата и доње тачке рентабилности млекаре „Имлек“	71
Табела 31. Анализа рентабилности млекаре „Имлек“	72
Табела 32. Структура пословне имовине млекаре „Меггле“	73
Табела 33. Ефикасност коришћења имовине млекаре „Меггле“	73
Табела 34. Анализа адекватности капитала млекаре „Меггле“	75
Табела 35. Анализа ликвидности млекаре „Меггле“	75
Табела 36. Анализа солвенстности млекаре „Меггле“	76
Табела 37. Анализа адекватности капитала млекаре „Меггле“	76
Табела 38. Анализа ризика остварења финансијског резултата и доње тачке рентабилности млекаре „Меггле“	77
Табела 39. Анализа рентабилности млекаре „Меггле“	78

Табела 40. Структура пословне имовине млекаре „Сомболед“	79
Табела 41. Ефикасност коришћења имовине млекаре „Сомболед“	80
Табела 42. Анализа финансијске стабилности млекаре „Сомболед“	81
Табела 43. Анализа ликвидности млекаре „Сомболед“	82
Табела 44. Анализа солвентности млекаре „Сомболед“	82
Табела 45. Анализа адекватности капитала млекаре „Сомболед“	83
Табела 46. Анализа ризика остварења финансијског резултата и доње тачке рентабилности млекаре „Сомболед“	84
Табела 47. Анализа рентабилности млекаре „Сомболед“	85
Табела 48. Структура пословне имовине млекаре „Млекопродукт“	86
Табела 49. Ефикасност коришћења имовине млекаре „Млекопродукт“	86
Табела 50. Анализа финансијске стабилности млекаре „Млекопродукт“	88
Табела 51. Анализа ликвидности млекаре „Млекопродукт“	88
Табела 52. Анализа солвентности млекаре „Млекопродукт“	89
Табела 53. Анализа адекватности капитала млекаре „Млекопродукт“	89
Табела 54. Анализа ризика остварења финансијског резултата и доње тачке реентабилности млекаре „Млекопродукт“	90
Табела 55. Анализа рентабилности млекаре „Млекопродукт“	91
Табела 56. Имовински, финансијски и приносни положај узоркованих предузећа	92
Табела 57. Зоне за Z-score	94
Табела 58. Z-score за узорковане млекаре	95

Списак графикана

Графикон 1. Састав укупне имовине АД "Млекара у 2012. и 2011. години"	19
Графикон 2. Структура Обавеза "Млекаре"	20
Графикон 3. Састав укупне имовине АД "Имлек"	22
Графикон 4. Структура Обавеза "Имлека"	23
Графикон 5. Структура укупне имовине млекаре "Меггле Србија"	25
Графикон 6. Структура Обавеза млекаре "Меггле"	26
Графикон 7. Састав укупне имовине млекаре "Сомболед"	28
Графикон 8. Структура Обавеза млекаре "Сомболед"	29
Графикон 9. Састав укупне имовине млекаре "Млекопродукт"	31
Графикон 10. Индекси промена Укупне активе у 2012. у односу на 2011. годину	35
Графикон 11. Индекси промена Укупне активе у 2011. у односу на 2010. годину	36
Графикон 12. Индекси промена Укупног капитала у 2012. у односу на 2011. годину	36
Графикон 13. Индекси промена Укупног капитала у 2011. у односу на 2010. годину	37
Графикон 14. Индекси промена Обавеза у 2012. у односу на 2011. годину	38
Графикон 15. Индекси промена Обавеза у 2011. у односу на 2010. годину	39
Графикон 16. Индекси промена Нето добитка у 2012. у односу на 2011. годину	40
Графикон 17. Индекси промена Нето добитка у 2011. у односу на 2010. годину	41
Графикон 18. Број запослених у 2012. години	51
Графикон 19. Број запослених у 2011. години	52
Графикон 20. Број запослених у 2010. години	53
Графикон 21. Подаци из статистичког анекса за 2012. годину	53
Графикон 22. Подаци из сатистичког анекса за 2011. годину	54

Графикон 23. Подаци из статистичког анекса за 2010. годину.....	55
Графикон 24. Поређење вредности узоркованих млекара са просечним вредностима у 2012. години.....	56
Графикон 25. Поређење вредности пет узоркованих млекара са просечним вредностима у 2011. години.....	57
Графикон 26. Поређење вредности пет узоркованих млекара са просечним вредностима у 2010. години.....	57

Кратка биографија

Маја Маравић рођена је 11.2.1988. године у Суботици. Завршила је основну школу „Иван Горан Ковачић“ у Суботици 2003. године, као носилац Вукове дипломе.

Била је одлична ученица суботичке гимназије „Светозар Марковић“ од 2003-2007. године. Током школовања истицала се у природним наукама.

У Нови Сад се доселила 2007. године како би студирала на Природно-математичком факултету. На одсеку за математику и информатику уписала је смер математика финансија. Током основних студија била је стипендиста општине Суботица.

У јулу 2011. завршила је четворогодишње студије и у октобру исте године уписала мастер студије на Природно-математичком факултету. До октобра 2012. године положила је све испите предвиђене планом и програмом мастер студија и тако стекла право на одбрану мастер рада.

Од септембра 2012. године ради у средњој школи „22. Октобар“ у Жабљу.

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ПРИРОДНО – МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ
КЉУЧНА ДОКУМЕНТАЦИЈСКА ИНФОРМАЦИЈА

Редни број:

Идентификациони број:

ИБР

Тип документације: Монографска документација

ТД

Тип записа: Текстуални штампани материјал

ТЗ

Врста рада: Мастер рад

ВР

Аутор: Маја Маравић

АУ

Ментор: др Наташа Спахић

МН

Наслов рада:

МР

Језик публикације: српски (ћирилица)

ЈП

Језик извода: с / е

ЈИ

Земља публикавања: Република Србија

ЗП

Уже географско подручје: Војводина

УГП

Година: 2013.

ГО

Издавач: Ауторски репринт

ИЗ

Место и адреса: Трг Доситеја Обрадовића 4, Нови Сад

МА

Физички опис рада: (5/107 /3/ 58/ 0/ 26/0)

ФО

Научна област: Математика- финансије

НО

Научна дисциплина: Ревизија

НД

Кључне речи: аналитичке процедуре, аналитички поступци, рацио анализа

ПО

УДК:

Чува се: Библиотека департмана за математику и информатику, Природно- математички факултет,
Трг Доситеја Обрадовића 4, Нови Сад

ЧУ

Важна напомена: Нема

ВН

Извод: У раду су представљене аналитичке процедуре са теоријског аспекта уз јасно дефинисање могућности да укажу на повећан ризик постојања неконзистентности или грешке, а потом је приказана и њихова примена анализом финансијских извештаја предузећа за производњу млека.

ИЗ

Датум прихватања теме од стране ННвећа: 10.5.2012.

ДП

Датум одбране: Јул 2013.

ДО

Чланови комисије:

КО

Председник: др Наташа Крејић, редовни професор Природно-математичког факултета у Новом Саду

Ментор: др Наташа Спахић, доцент Природно-математичког факултета у Новом Саду

Члан: др Зорана Лужанин, редовни професор Природно-математичког факултета у Новом Саду

UNIVERSITY OF NOVI SAD
FACULTY OF NATURAL SCIENCES & MATHEMATICS
KEY WORDS DOCUMENTATION

Accession number:

ANO

Identification number:

INO

Document type: Monograph documentation

DT

Type of record: Textual printed material

TR

Contents code: Master thesis

CC

Author: Maja Maravić

AU

Mentor: Nataša Spahić Ph.D.

MN

Title: Analytical Procedures as an instrument in performing audit

TI

Language of text: Serbian (Cyrillic)

LT

Language of abstract: en/s

LT

Country of publication: R Serbia

CP

Locality of publication: Vojvodina

LP

Publication year: 2013.

PY

Publisher: Author's reprint

PU

Publ. place: Novi Sad, Trg Dositeja Obradovića 4

PP

Physical description: (5/107/3/58/0/26/0)

PD

Scientific field: Mathematics- Finance

SF

Scientific discipline: Audit

SD

Subject Key words: analytical procedures, ratio analysis

SKW

UC

Holding data: Library of the Department of Mathematics and Computer Sciences, Faculty of Natural Sciences, Trg Dositeja Obradovića 4, Novi Sad

HD

Note:

N

Abstract: This paper presents analytical procedures from a theoretical perspective with clearly defined possibility to indicate high risk of inconsistency or a mistake. Its application is represented through analysis of financial reports of a company producing milk.

AB

Accepted on Scientific board on: 10.5.2012.

AS

Defended: July 2013.

DE

Thesis Defend board:

DB

President: Nataša Krejić Ph. D., Full professor, Faculty of Natural Sciences and Mathematics, Novi Sad

Mentor: Nataša Spahić Ph. D., Assistant Professor, Faculty of Natural Sciences and Mathematics, Novi Sad, mentor

Member: Zorana Lužanin Ph. D., Full professor, Faculty of Natural Sciences and Mathematics, Novi Sad